

האוניברסיטה העברית בירושלים

הפקולטה למדעי החברה

בית הספר ע"ש פדרמן למדיניות ציבורית וממשל

תגובת המדינה לאי היענות למדיניות

המקרה של סם הקנאביס בישראל

מנחה : ד"ר ענת גופן.

מאמר לתזה מאת : ענבר אדמון, 300590817

ספטמבר 2016

תקציר מנהלים

השאלה אותה בוחן המחקר הנוכחי היא כיצד מתפתחת תגובת המדינה לתופעה נרחבת של אי ציות למדיניות בקרב אזרחיה? למתן תשובה לשאלה זו, נבחר להתמקד במקרה הפרטי של אי הפללת אזרחים בביצוע עבירות קנאביס בישראל. המחקר עוקב אחר תגובת שלוש רשויות השלטון (השופטת, המבצעת והמחוקקת) לעבירות קנאביס, במקביל להתפתחות דעת הקהל, בטווח זמן כולל של 30 שנה (1985-2014). הדגש במחקר הוא על התהליך שבו מתרחש השינוי מהתנגדות לאי ציות לקבלת הקיים למרות הפער בין החוק היבש למציאות. ממצאי המחקר מראים שאי ציות למדיניות בקרב יחידים עשוי להביא לכדור שלג הסוחף את כלל רשויות השלטון: במקרה הנבחן הד ציבורי שמקורו בקבוצה דומיננטית במובילי דעת הקהל, הביא להיענות הזרוע המשפטית, הזרוע המבצעת ולבסוף המחוקקת. העבודה מצביעה על הצורך בהסטת ההתמקדות בחקר אי ציות מהאזרח למדינה, ומצביעה שאי הפללה היא תהליך מתמשך שבו כלל רשויות השלטון משתתפות, משפיעות ומושפעות זו מזו.

1. מבוא.....	5
2. פרק ראשון: רקע תיאורטי- סוגיית אי הציות למדיניות.....	6
2.1 אי ציות למדיניות : סיבות לאי ציות בקרב מושאי המדיניות ותגובת המדינה.....	6
2.2 אי הפללה : מקרה פרטי לתגובת המדינה לאי ציות.....	9
2.3 אי הפללה : ההסברים הרווחים לתופעה.....	11
2.4 אי הפללה לקנאביס בארה"ב : סקירה הסטורית.....	12
2.5 אי ההפללה לקנאביס בישראל : סקירה הסטורית.....	16
3. פרק שני: מתודולוגיה.....	19
3.1 הצגת מקרה הבורח.....	19
3.2 הצגת ארבע קבוצות ההתייחסות.....	19
3.3 הצגת מקורות המידע ודרך איסוף הנתונים.....	20
3.3.1 מדגם כתבות מעיתון ידיעות אחרונות בין השנים 1985-2014.....	21
3.3.2 מדגם הצעות חוק פרטיות בנושא קנאביס בין השנים 2000-2014.....	21
3.3.3 נתוני משטרת ישראל בין השנים 1995-2014.....	22
3.3.4 מדגם פסיקות השלום והעליון בין השנים 1995-2014.....	22
3.4 שיטות הניתוח בעבודה.....	23
4. פרק שלישי: ממצאים.....	28
4.1 מובילי דעת הקהל.....	29
4.1.1 התנהלות מובילי דעת הקהל בתקשורת.....	29
4.1.2 קהילת המומחים.....	30
4.1.3 אנשי ונשות תרבות.....	33
4.1.4 המגזר השלישי.....	35

37	4.1.5 הציבור עצמו
40	4.1.6 סיכום ביניים למובילי דעת הקהל
40	4.2 הרשות השופטת
40	4.2.1 התנהלות הרשות השופטת בתקשורת
43	4.2.2 התנהלות הרשות השופטת בפסיקה
49	4.2.3 סיכום ביניים לרשות השופטת
50	4.3 הרשות המבצעת
50	4.3.1 התנהלות הרשות המבצעת בתקשורת
52	4.3.2 מדדי האכיפה של משטרת ישראל
55	4.3.3 סיכום ביניים לרשות המבצעת
55	4.4 הרשות המחוקקת
55	4.4.1 התנהלות הרשות המחוקקת בתקשורת
59	4.4.2 התנהלות הרשות המחוקקת בחקיקה פרטית
60	4.4.3 סיכום ביניים לרשות המחוקקת
61	5. פרק רביעי: פיתוח תיאוריה כוללת
61	5.1 שלב ראשון- פאניקה מוסרית ביחס לשימוש בקנאביס
61	5.2 שלב שני- שינוי התנהגותי של קבוצות דומיננטיות והשמעת הד VOICE
62	5.3 שלב שלישי- שינוי התנהגותי של כלל רשויות השלטון בתגובה לאי ציות למדיניות
65	6. פרק חמישי: סיכום ומבט לעתיד
67	רשימת מקורות
81	נספחים

1. מבוא

השאלה אותה בוחן המחקר הנוכחי היא כיצד מתפתחת תגובת המדינה לתופעה נרחבת של אי ציות למדיניות בקרב אזרחיה? למתן תשובה לשאלה זו, בחרתי להתמקד במקרה הפרטי של אי הפללת אזרחים בביצוע עבירות קנאביס בישראל. המחקר הנוכחי עוקב אחר תגובתן של שלוש רשויות השלטון (השופטת, המבצעת והמחוקקת) לעבירות קנאביס, במקביל להתפתחות דעת הקהל, זאת לאורך שלושת העשורים שבין 1985-2014. במסגרת המחקר, נבחנו שתי שאלות מרכזיות: (א) האם ובאיזה אופן השתנו עמדות רשויות השלטון לאורך השנים? ו-(ב) מהן התמות המרכזיות המוצגות בשיח אותו שהובילו רשויות השלטון במשך השנים? המענה לשאלות אלו יאפשר לשפוך אור על האופן בו המדינה מתמודדת במקרים בהם יותר ויותר אזרחים פועלים בניגוד למדיניות הקיימת.

ממצאי המחקר מעלים תובנה לפיה אי ציות מצד מושאי מדיניות יכול להניע שינוי בהתנהלות של שלוש רשויות השלטון. ספציפית, הממצאים מעידים על תופעה של אי הפללה (פורמאלית ולא פורמאלית). באמצעות התמקדות במקרה הבוחן של עבירות קנאביס בישראל, אדגים כיצד התנהגות של אי ציות שנחשבה לא לגיטימית הופכת בעצם למותרת. כלומר, בהינתן התנאים המתאימים, התנהגות המוגדרת כאי ציות למדיניות עשויה להפוך ללגיטימית, גם בהיעדר שינוי מדיניות (או חוק) מפורשת המכשירה אותה. המחקר מצביע ששינוי מדיניות משקף שינוי גישה של גורמים דומיננטיים בספירה הציבורית וחרף הימצאות דעת קהל שמרנית יחסית לסוגיה.

ההצדקה לבחירת המקרה הספציפי היא בין היתר הרלוונטיות שלו לעולם. המחקר מחזק את הטענה לפיה המדינה לא תמיד בוחרת להגיב באכיפה ומציע להמשיג אי ציות למדיניות לא כתופעה נקודתית, אלא כתהליך דינאמי ומתפתח (Gofen 2013; Gofen & Needham, 2014). להבדיל ממחקרים המדגישים את הדרכים לשליטה בהתנהגותם של מושאי המדיניות כדי שיצייתו לחוק, המחקר הנוכחי מציע כי אחת הדרכים להשגת ציות היא דווקא הפוכה – כלומר, שינוי המדיניות כך שתתאים להתנהגות מושאי המדיניות. טענה זו עולה בקנה אחד עם חוקרים עכשוויים שהצביעו על השפעתם הגוברת של גורמים נורמטיביים, מוסדיים, פוליטיים, כלכליים ופונקציונאליים על מערכת החוק ועל היענות רשויות השלטון למושאי המדיניות (Aaronson, 1978; Scheerer, 1978; Richards, 1979; Raymond, 2002; Katapoush &

Hallfors, 2004; Pacula et al, 2005; Edwards, 2006; Natapoff, 2006; Brown, 2007; (Reuter, 2010; Gofen, 2014).

הפרק הראשון מציג סקירה עכשווית לספרות העוסקת באי ציות, דן בוויכוח האקדמי סביב הגדרת "אי הפללה", ומראה את ההתפתחות האבולוציונית של התופעה בארצות הברית ובישראל. הפרק השני מציג את המתודולוגיה ואת ארבע יחידות הניתוח על בסיסן בוצע המחקר. הפרק השלישי סוקר את הממצאים. הפרק הרביעי מציע תיאוריה אפשרית להתפתחות תופעת אי ההפללה לקאנביס בישראל. הפרק החמישי מסכם את העבודה ומציג מבט לעתיד.

2. פרק ראשון: רקע תיאורטי- סוגיית אי הציות למדיניות

2.1 אי ציות למדיניות: סיבות לאי ציות בקרב מושאי המדיניות ותגובת המדינה

את הספרות העוסקת באי ציות למדיניות ניתן לחלק לשני נושאים כלליים: האחד מתמקד בסיבות הגורמות למושאי המדיניות להיענות למדיניות, והשני עוסק בסוגיית הפתרונות ובכלי האכיפה בהם ניתן לעשות שימוש כדי להביא לציות.

2.1.1 סיבות וגורמים לציות למדיניות

קיימת ספרות ענפה העוסקת בסיבות בגינן אינדיבידואלים- מושאי המדיניות - אינם מצייתים למדיניות. הכוונה במושג "ציות" כפי שניסח וויבר (Weaver 2013) היא התנהגות העולה בקנה אחד עם רצון, בקשה, תנאי, או הכוונה המוצגת במדיניות. הציות מתגלם בהתנהגות הפרט ההולמת את מטרות ויעדי המדיניות. יתרה מכך, ציות איננו מבטא בהכרח רצון חופשי, ויכול אף לנבוע מכפייה, כשלעיתים- אך לא תמיד - קיימת מחויבות חוקית. במקרים בהם הממשל דורש פעולה אקטיבית נדרש ממושאי המדיניות "ציות חיובי" ובמקרים בהם נדרשת אי פעולה, או זניחת הרגל, נדרש מהם "ציות שלילי" (Weaver, 2013).

התיאוריות המסורתיות של הבחירה הרציונאלית מציעות כי שחקנים רציונאליים שואפים למקסם את תועלתם האישית, ולכן, בוחרים את החלופה הממקסמת אותה. בהתאמה, ציות ואי ציות נקשרים עם מערכת הרגולציה והתמריצים המשפיעים על הערכת הרווח הפוטנציאלי (Bentham, 1948; Beccaria, 1963). ספציפית בהקשר של ציות בהקשר לעבירות סמים, ההחלטה לציית הוסברה למשל על ידי, הפחד מענישה, זמינות הסם, ומחירו (Maccoun, 1993).

פסיכולוגים וסוציולוגים רבים חולקים על התיאוריות המסורתיות וסבורים כי גורמים נוספים משפיעים על ההחלטה לציית. מק'קאון (1993) לדוגמא, טוען כי התיאוריות הרציונאליות אינן מסבירות דחפים כמו התמכרויות, הרגלים והשפעות סביבתיות. פרטים מקבלים החלטות לציית בהתבסס על מידע חלקי, או הרגל וכתוצאה אין הן רציונאליות במובן הקלאסי. לטענתו, יש ראיות לכך שאנשים מאופיינים ברציונאליות מוגבלת המתבטאת למשל בהעדפת רווחים לטווח קצר ומהעדר חשש לסנקציות בטווח הארוך (MacCoun, 1993). פסיכולוגים וסוציולוגים אחרים הצביעו על תפקיד הנורמות חברתיות והחוקים הבלתי פורמאליים בהתניה של ההתנהגות. הנורמות משקפות גישות חברתיות לאישור ולגינוי התנהגות ומצביעות על מה צריך או לא צריך להיעשות. לטענת החוקרים, לנורמות ולחוקים הבלתי פורמאליים יש חשיבות אינסטרומנטאלית. כך, כשאדם עומד בפני דילמה האם לציית, העברין הפוטנציאלי לא חושב רק על הסיכון החוקי אלא גם על המבוכה, האשמה, והנזק למוניטין שיסבול במידה וייתפס. ככל שגוברת העלות החברתית והניגוד לתפיסת המוסר של הפרט, תגבר רתיעתו מאי ציות (Kohlberg, 1973; MacCoun, 1993; Hasen, 1996; Edwards, 2006).

מונח ה**לגיטימציה** דומיננטי בספרות של הזרם הפסיכולוגי. בחינת מסורות בחברות שונות הראתה שתפיסות ואמונות לגבי הוגנות, והתנהגות הסביבה משפיעות על התנהגות הפרט. מחקרים אלו מסבירים שאנשים מצייתים לחוק כיוון שרואים בו ובשלטון לגיטימיים והוגנים, ומזדהים עימו, ובמצב כזה ציות נתפס כהפעלה ראויה של שיקול דעת. (MacCoun, 1993; Tyler, 2006; Tyler & Huo, 2002; Raymond, 2002; Levy & Sacks, 2009; Braithwaite, 1995). מונח חשוב נוסף שנידון בספרות הפסיכולוגית בהקשר של ציות הוא ה**מוטיבציה** כמניעה לפעולה. לפי החוקרים, קיימות מוטיבציות מסוגים שונים וביניהן מוטיבציות נורמטיביות, חברתיות וכלכליות המשפיעות על ציות. מוטיבציות אלו יכולות להיות חיוביות, כלומר לנבוע מכוונה חיובית ותחושת מחויבות פנימית לציית, ועשויות להיות שליליות, ולשקף חשש מתוצאות אי-הציות (May, 2004; Winter & May, 2001).

מרבית המחקרים נעים על הספקטרום שבין הזרם הרציונאלי הקלאסי לבין הפסיכולוגי המדגיש רציונאליות מוגבלת. חוקרים מעטים מציעים אינטגרציה בין הגישות. כך לדוגמא שילוב בין שיקולים רציונאליים (למשל השפעת המחסור על הבחירה, והחשש מסיכון) לתפיסת מוסר

וגורמים חברתיים בלתי פורמאליים (MacCoun, 1993) או מודלים המתארים סוגים שונים של מחסומים לציות הנעים על רצף שבין סיבות רציונאליות ופסיכולוגיות (Weaver, 2013).

2.1.2 פתרונות וכלים לאכיפת ציות

חוקרים שונים הציעו פתרונות וכלי אכיפה בהם ניתן להשתמש כדי להשיג ציות. "משטר הציות" כולל את החוקים והכללים הפורמאליים שהמתכנן החברתי מפעיל להשגת ציות כגון סנקציות, תמריצים, חלוקת משאבים וכדומה. האופן שבו נעשה פיקוח על כללים אלו, נקרא "משטר אכיפה" (או "מערכת אכיפה"). המונח מתייחס למערכת שבה חברי אוכלוסיה מתנהגים במאורגן ליישום החוק דרך חשיפה, הרתעה, שיקום או הענשת פרטים העוברים על החוקים והנורמות השולטים בחברה (Weaver, 2013). במילים אחרות, אכיפה מגדירה את כלל הדרכים בהן נעשה שימוש להגברת הציות למדיניות. לצורך השגת אכיפה, נעשה שימוש בכלים מסוגים שונים: הפעלת סמכות, תמריצים, הקניית ידע ועוד (Schneider & Ingram, 1990).

מספר חוקרים נגעו בנושא האכיפה מנקודת המבט הרציונאליות. מקורה של תיאוריית האכיפה הרציונאלית נמצא בכתביהם של בנתאם ובקריה (Beccaria 1963 ; Bantham 1948). בנתאם ובקריה טענו שהמוטיבציה לפשע נובעת מתפיסת רווח מצופה ולכן, אכיפה תושג במדיניות ענישה שתפגע בציפייה לרווח. תיאורטיקנים מאוחרים יותר, חיזקו את הטענה לפיה חומרת העונש וההסתברות להטלתו, הם שני המשתנים המרכזיים הנתונים בשליטת המתכנן החברתי להשגת אכיפת חוק אופטימאלית (Becker, 1968; Cornish & Andenaes, 1974; Becker, 1968; Zimring & Hawkins, 1973; Clarke, 1986; טבח, 2008).

אמנם חוקרים רבים הצביעו על אכיפה כגורם משמעותי בשיקול לציית, אולם דעותיהם חלוקות לגבי האופן בו האכיפה צריכה להיות מיושמת. (Meier & Morgan, 1982; Levy, Chaloupka, and Gitchell, 2004). ספציפית, חלק מהתיאורטיקנים הדגישו פתרונות אכיפה מסוג סנקציות, אחרים הדגישו את יתרון השימוש בתמריצים. גרבוסקי (1995) למשל, דן בנושא האכיפה החיובית כאמצעי לרגולציה. לטענתו, תמריצים כלכליים לדוגמת הקלות מס, סובסידיות ומענקים יכולים להגביר ציות (Garbosky, 1995). ריסט ושות' (2003) מציעים לחלק את כלי האכיפה לשלוש קטגוריות מרכזיות: מקלות (רגולציה), גזרים (תמריצים כלכליים) והטפות (מתן אינפורמציה).

החלוקה ממחישה כי הממשלה עשויה לפעול בצורות שונות להשגת מטרותיה שאינן דווקא אכיפה במובן של ענישה (Rist, Bemelmans-Vidéc & Vendung, 2003).

חוקרים שערערו על הנחת הרציונאליות של השחקנים, הציגו פתרונות אחרים למשטרי ציות ואכיפה. נקודת המוצא ממנה יצאו היא שלא ניתן להשיג אכיפה מלאה והגברת אכיפה אינה צריכה לשמש כברירת מחדל בתגובה לאי ציות למדיניות. (Davis, 1975; Edwards, 2006; Caulkins, Reuter, Lguchi, Chiesa 2005; Soren & May, 1997; Winter & May, 2001; Ayres & Braithwaite, 1992 ; Weaver, 2013). בהתאמה, הם מצביעים על התועלת בשימוש בכלים טיפוליים בהשוואה לאמצעים אחרים (Caulkins, Reuter, Lguchi, Chiesa 2005). זאת ועוד, סגנון האכיפה, והתנודה על הסקאלה שבין אמצעים רכים (העלאת מודעות, חינוך, ואזהרה) לאמצעים נוקשים (סנקציות, תמריצים) משמעותיים מאוד בהשפעה על מוטיבציות הפרטים לציית (Soren & May, 1997; Winter & May, 2001; Ayres & Braithwaite, 1992 ; Weaver, 2013;). חוקרים אחרים ראו יתרון בהתייחסות למושאי המדיניות כשותפים. בעיניהם, מדיניות היא חוזה חברתי המבוסס על אמון, הדדיות ושותפות, ומכאן שמעורבות מושאי המדיניות באכיפת המדיניות היא חשובה (Alford, 2002; May, 2004). יתרה מכך, חלק מהחוקרים סבורים שדווקא התעלמות מעבירות מינוריות תביא להגברת ההיענות והציות, או לחלופין, שיש לעדן ולהתאים את החוק כך שיהלום את אי הציות (Alford & Speed, 2006; MacCoun, 1993; Raymond, 2002; Kahan, 2000; Richards, 1979).

2.2 אי הפללה: מקרה פרטי לתגובת המדינה לאי ציות

רעיונות כגון התעלמות מעבירות מינוריות ושינוי החוק באופן שיהלום אי ציות, שאוזכרו בסעיף הקודם מקדמים אותנו לדיון על מונח הדה קרימנליזציה (או אי הפללה). מונח אי הפללה עולה בהקשר של משטרי ציות ואכיפה, ונוגע במדיניות בה דרישות הרגולציה והחוק מותאמות להתנהגות אי הציות כדי להשיג התאמה בין הקורה בפועל למדיניות הקיימת. המושג מופיע גם במסגרת העיסוק הפילוסופי באי-הצדקה של אכיפת פשעים "ללא קורבן" ("Victimless Crimes"). בין פשעים אלו נמנות תופעות כמו הימורים, הומוסקסואליות, שימוש באלכוהול, ושימוש בסמים (Richards, 1979).

2.2.1 ההגדרה הרחבה לעומת ההגדרה הצרה למושג אי הפללה

במשך השנים נקשרו עם מושג אי הפללה מונחים שונים וביניהם: "פשעים בהצללה" ו- "סטיות מקובלות" (Edwards, 2006; Davis, 1975; Raymond, 2002). אדוארדס (2006) נגע במושג אי ההפללה בהקשר של "סטייה מקובלת" (Acceptable Deviance) והציע להסתכל על התעלמות מעבירות על החוק כהתנהגות מכוונת. לטענתו אכיפה מתבצעת באופן בררני, כשחלק מהחוקים נאכפים כמעט תמיד, חלק לא נאכפים וחלק נאכפים בצורה חלקית. לפיו, רשויות השלטון מפעילות "רגישות נורמטיבית" (Normative Sensibility), כלומר, מתחשבות בנורמות החברתיות הקולקטיביות תוך הפעלת שיקול דעת, כאשר החוק המיושם בפועל- מוכתב מחדש על ידי החברה. האינטראקציה בין חוקים ונורמות חברתיות מולידה לפיו מרחב שלישי של התנהגות נורמטיבית מקובלת, שאינה חוקית פורמאלית, אך אינה נאכפת. התנהגות זו, מתרחשת בטווח התנהגותי המכונה "סטייה מקובלת" (Edwards, 2006). לפי ריימונד (2002) מרבית האזרחים מפרים את החוק בעקביות. אך ההפרות לא זוכות לסטיגמה חברתית או לסנקציות. עבירות שכאלו מכוונות לפיה "פשעים בהצללה" (Penumbral Crimes). "פשעים בהצללה" הם טווח של מעשים פליליים המאופיינים ברמה גבוהה של אי-ציות לחוק, שלא כרוכים בסטיגמה חברתית, ונאכפים מצד המדינה במידה נמוכה. בפועל, רק פשע ש"יוצא מגבולות ההצללה" נחשב לפשע (Raymond, 2002). בניגוד לאדוארדס, ריימונד סבורה שהתנהגות שכזו לא מדגימה בהכרח רגישות לנורמות חברתיות. ההחלטה שלא להטיל סנקציה עשויה לנבוע מאינטרסים מגוונים. בנוסף, "פשעים בהצללה" משקפים לפיה את הכשלון בשימוש בחוקים לעיצוב הנורמות, כשנורמות התנהגותיות גוברות על החוק (Raymond, 2002).

אדוארדס, וריימונד נמנעו מלחבר בין המושגים שהציעו לאי הפללה. אדוארדס לא מקשר מפורשות בין "סטייה מקובלת" לאי הפללה. ריימונד לעומתו מבדילה מפורשות בין אי ההפללה ל"פשעה בהצללה". לטענתו, שתי ההבחנות חסרות כתוצאה מהפירוש הצר שהעניקו למושג אי ההפללה, כשלמעשה, שתי התופעות מצביעות על פרקטיקות של אי הפללה במובן הרחב.

הסקירה מצביעה על הקושי של חוקרים שונים להסכים על פירוש עקבי למושג אי הפללה והוא מתאפיין בבלבול, בעמימות ובגמישות (Husak, 2002). מכאן, עולה הצורך בהצגת ההבחנה בין ההגדרה הצרה וההגדרה הרחבה למושג אי הפללה.

ההגדרה הצרה לאי הפללה מתייחסת לאי הפללה כמדיניות המגלמת ביטול **פורמאלי** להגדרה של ביצוע פעולה מסוימת כעבירה פלילית. לרוב, מדובר בשינוי סטטוטורי פורמאלי של החוק באופן שיפסיק להפליל התנהגות שנחשבה בעברה לפשע, (Pacula, Chriqui, King, 2003; Raymond, 1991; Bayer, 2002). לפי הגדרה זו מעבר מענישה פלילית למדיניות פורמאלית של טיפול, הקלה בחומרת הענישה, שינוי הגדרת ענישה פלילית לענישה מנהלית וכדומה, יחשבו כאי הפללה. אי הפללה בצורתה המקסימאלית לפי פירוש זה, תהיה לגליזציה חוקית פורמאלית של מה שבעבר נחשב לעבירה פלילית (Bayer, 1991).

ההגדרה הרחבה לאי הפללה מגלמת מדיניות של אי נקיטה בסנקציה פלילית כלפי מי שעובר עבירה מסוימת באמצעות ביטול (**פורמאלי**, או **בלתי פורמאלי**) בהגדרת פעולה מסוימת כעבירה. הגדרה זו מרחיבה את ההגדרה הצרה ומכירה גם במדיניות של הימנעות מנקיטת סנקציה בפועל כלפי עובר עבירה או בתת-אכיפה כביטוי לאי הפללה (Pacula, Chriqui & King, 2003; Scheerer, 1978; Husak, 2002). אי-הפללה במובן הרחב מתקיימת כשרשויות השלטון נמנעות מאכיפת החוק הלכה למעשה באופן פורמאלי ובאופן בלתי פורמאלי (Pacula, Chriqui & King, 2003). ההגדרה הרחבה רואה באי ההפללה תהליך ובו התופעה לובשת פנים שונות בהתאם לרוח הזמן והתקופה. תהליך אי ההפללה נע בשני הכיוונים ומתאפיין בשנים של עצירה ונסיגה (Thies & Register, 1993; Korf, 2002; Gofen, 2014).

2.3 אי הפללה: ההסברים הרווחים לתופעה

הספרות מציעה שלוש קבוצות טיעונים מרכזיות לתופעת אי ההפללה. קבוצה אחת, מסבירה את התופעה בנימוקים נורמטיביים וחברתיים כגון: שינוי בגישה ציבורית, תזוזה בנורמות ובמוסר החברתי ועליה של תפיסות פופולאריות בדעת הקהל (Katapoush & Hallfors, 2004; Brown, 1978; Edwards, 2006; Richards, 1979; Schreerer, 2007). המסקנה המשותפת להסברים אלו, היא שדווקא שינוי תפיסות, בנורמות ובגישה השלטת בציבור מביאה לשינוי ברגולציה. מכאן, שתופעת אי ההפללה משקפת היענות לעמדה פופולארית. עמדה פופולארית, נקבעת על ידי חוגים מרכזיים ומשפיעים בחברה (היילברונר, 2009). רשויות השלטון מתעלמות במודע מפשעים

מסוימים מפאת היעדר עניין ציבורי אליהם. באופן זה, הרשויות מתאימות את הסדר הנורמטיבי להתנהגות מושאי המדיניות.

קבוצת הטיעונים השנייה המסבירה את הסיבות לאי הפללה מצביעה על גורמים מבניים כדוגמת תהליך החקיקה, האיזונים והבלמים בין הרשויות, מבנה התמריצים המוסדי ומאבקים פוליטיים בין קבוצות (Brown, 2007; Aaronson, 1978; Scheerer, 1978; Gofen, 2014). חלק מחוקרים המשתייכים לקבוצה זו, רואים במאזן הכוחות בין רשויות השלטון ובמבנה התמריצים המוסדי ככוח שיכול להביא לריסון אכיפת החוק (Brown, 2007; Aaronson, 1978). חוקרים אחרים מסבירים אי הפללה כתוצאה של קונפליקט בין המדיניות שמוביל השלטון להתנהלותם של מושאי המדיניות. בהתאמה, אי הפללה מתרחשת כשמחיר האכיפה הופך גבוה מידי במסגרת המאבק הפוליטי, ומשמשת דרך ליישוב קונפליקטים (Aaronson, 1978; Scheerer, 1978). לפיהם, אי הפללה תתרחש לעיתים בניגוד לדעת הקהל הפופולארית, בשל חשיבותן של קבוצות אינטרס חזקות ומאורגנות שמשחקות תפקיד מפתח בעיצוב עמדת הממשל כלפי מדיניות האכיפה (Aaronson, 1978; Scheerer, 1978; Gofen, 2014).

קבוצת הטיעונים השלישית תולה את הסיבות לאי הפללה בנימוקים פונקציונאליים, כאשר אי ההפללה נתפסת ככלי שלטוני להשגת מטרות. לפי הסבר זה, תת אכיפה יכולה לשקף הפעלת שיקול דעת, או מדיניות מכוונת לחלוקת משאבים במובן של אכיפה מפלה בין אוכלוסיות. מצד שני, היא עשויה להיות כלי להיטיב עם האזרחים ולשקף הימצאות של גבולות הולמים לאכיפת החוק באיזון עם זכויות הפרט (Natapoff, 2006).

2.4 אי הפללה לקנאביס בארה"ב: סקירה הסטורית

האיסור המודרני לשימוש בסמים החל בארה"ב במאה ה-19. עד אז, סמים כמו הרואין ואחרים נמכרו באופן מסחרי לצד משקאות קלים במדפי הסופרמרקט, ורופאים רשמו בחופשיות סמים כתרופה. עידן זה הסתיים בשני העשורים הראשונים של המאה ה-20 בחקיקת שורת חוקים אשר הכריחו את סימון המוצרים ואסרו מכירתם. מאז לא אופשרה מכירת סמים ללא מרשם. בשנת 1937 התווסף הקנאביס לרשימת הסמים האסורים (DuPont & Voth, 1995). רעיון אי ההפללה לסמים בארה"ב עבר לאורך השנים שינויים ותהפוכות. עידן האיסורים שהחל בסוף המאה ה-19 התאפיין עד תחילת המאה ה-20 במדיניות חקיקה של איסורים ועונשים (DuPont & Voth, 1995).

להתמודד עם תופעת הסמים באיסורים. בשנים אלו, אופציות טיפוליות לא הוכרו והמדיניות שיקפה את מחויבות רשויות השלטון לעקרונות אכיפת החוק (Musto 1973, Bayer,1991). מדיניות האיסורים, אותגרה בתקופה שלאחר מלחמת העולם ה-2 שהביאה עימה מגיפת מכורים להרואין וגל של ביקורות ליברליות למדיניות הסמים (Bayer 1975; Bayer 1991). למרות שמדיניות האיסורים לשימוש בקנאביס בלטה בשנים אלו, בתקופה זו מתחלפת הגישה הציבורית לצרכן הסמים מאשם – לקורבן של המדיניות החברתית והכלכלית. הביקורת הליברלית-סוציולוגית בשנים אלו הסבירה את השימוש בסמים כפורקן של תסכול כתוצאה ממצאות של אבטלה, מצוקה כלכלית והיעדר הזדמנויות, והדבר כרסם בבסיס הלגיטימציה של החוק במאבק בסמים (Cloward and Ohlen 1960, Bayer, 1991). בשנים אלו, עלו בקרב הוגים ליברלים ומשפטנים רעיונות חדשים לטיפול רפואי כתחליף לצעדים הפליליים, לדוגמת אשפוז לצרכי גמילה ופסיכותרפיה (Bayer, 1991). לאורך השנים, הופנמו רעיונות ליברלים שגרסו שפתרון האשפוז בכפייה לא שונה מעונש ולא יעיל לוויתור התופעה (Bazilon 1971; Bayer, 1975; Bayer, 1991). במקביל, החלה לחלחל התפיסה שגם אכיפה מוגברת לא מביאה לצמצום התופעה. הדבר גובה באכלוס יתר בבתי הכלא והעסקת מערכת החוק והמשפט בפושעים שעברו עברות שנתפסו מינוריות. בשנות ה-50 וה-60 קריאות להתיר שימוש מפקח בסמים כאופציה טיפולית קיבלו חשיפה בג'ורנלים (כגון The Nation ,Commentary ,New York Times). לקריאות אלו חברו גופים בעלי אגידה רפואית (כמו American Bar New York ,Academy of Medicine Association and ,American Medical Association) שקראו לשינוי במדיניות החוקית. הקריאות השונות לרפורמה לאורך שנות ה-50 וה-60 הביאו להיחלשות הקשר בין השימוש בסם ופשע (Berger 1956,Bayer,1991; Cloward and Ohlen, 1960).

בשנות ה-60 וה-70 גבר בארה"ב השימוש המזדמן במריחואנה לצרכי הנאה (Recreational use) (Pacula et al, 2003; Gofen, 2014; Bayer 1991). התופעה התפשטה בקרב חוגים מהמעמד הבינוני והגבוה וצברה לגיטימציה ציבורית כשעימה גברו הקולות שהתנגדו למדיניות ההפלה. שנת 1972 היוותה ציון דרך. בשנה זו, הוגשה עתירה לבית המשפט לערעורים לאפשר שימוש

רפואי בקנאביס, שלוותה במאבק מתקשר שהתמשך כשני עשורים ובסופו העתירה נדחתה (Pacula et al, 2003; Gofen, 2014). באותה השנה וועדת שאפר, (Shaffer Commission) שהייתה הוועדה הלאומית למריחואנה ושימוש בסמים (National Commission on Marijuana and Drug Abuse, 1972) הגדירה רשמית לראשונה את מונח האי הפללה לסמים באמריקה. אי הפללה הוגדרה כמדיניות שבה החזקת מריחואנה לשימוש עצמי או הפצתה בכמות קטנה וללא גמול, לא נחשבו עבירה פלילית (Pacula, Chiqui & King, 2003) מדובר בהגדרה צרה, שכן מדיניות שממשיכה להתייחס לשימוש עצמי כפשע, אך מקלה בעונש, לא נכללה בהגדרה זו.

בסוף שנות ה-70 ותחילת שנות ה-80 חלחלה ההבנה בקרב חוגים אינטלקטואלים שאי הפללה בצורת פתרונות רפואיים (כתחליף לענישה) איננה מספקת. בשנים אלו, גברו בקרב משפטנים, נבחרי ציבור, והוגים קריאות לאי הפללה באופן של לגליזציה. באופן הדרגתי, רעיון חירות הבחירה בהקשר של הסמים תפס תאוצה (Matza 1969, Szasz 1972, Bayer 1991) וקמו שתי אסכולות מקבילות: זו הגורסת להתיר צריכת קנאביס תחת פיקוח (בדומה לאלכוהול) וגישה שנייה הגורסת להתיר רק במרשם רופא. בשלב זה, החל לחלחל בקרב חוגים אלו הרעיון שהאיסור לשימוש בקנאביס לא משיג מטרתו ודווקא לגליזציה, תביא לצמצום פשיעה ולחיזוק האכיפה. רעיון נוסף שעלה בשנים אלו הוא רעיון ההתנהגות של סטייה מותרת, כשזרמים פסיכולוגים הדגישו חשיבות בהתנהגות מגוונת באספקטים השונים של החיים (Bayer, 1991).

בסוף שנות ה-80 התחזקו קריאות לדה-קרימינליזציה בצורת לגליזציה. בשנים אלו החל לפעפע רעיונות חדשים לדוגמת צמצום נזקים (Harm Reduction) בהשפעת מדינות אירופאיות כמו בריטניה והולנד (Stimson and Oppenheimer, 1982; Strang and Gossop 1996; Bayer 1991) לפי גישה זו, אסור לטפל או לנרמל את השימוש בסם, אלא לצמצם את הנזק שנלווה לשימוש. תמיכה בגישה אי הפללה החלה להופיע בהתבטאויות נבחרי ציבור מכל קצוות הספקטרום הפוליטי (Kleiman and Saiger 1990; Bayer, 1991). בנוסף, בשנות ה-80 הלכה וגברה המודעות לעלות החברתית במדיניות האיסורים, כשהאיסור נקשר לשחיתות, פשע, אלימות והתפשטות האידס כשדווקא הלגליזציה עם השלכות חיוביות לבריאות הציבור ואיכות החיים.

המחלוקת בין המצדדים והמתנגדים ללגליזציה גברה ואמיתות היסוד שהנחו את מדיניות הסמים עד אז - התערערו (Bayer, 1991; Stimson and Oppenheimer, 1982).

בארבעת העשורים האחרונים רואים שינוי מדיניות בפועל והתאמתה לתופעת השימוש העצמי בסם. השינוי התבטא בשורת תיקונים לחוקים שצמצמו משמעותית את הפללת משתמשי הקנאביס (Reuter, 2010). אי ההפללה (בצורתה המינימאליסטית) החלה באורגון בשנת 1973. מאז ועד היום, ניתן למנות מדינות רבות שהצטרפו לגל זה (MacCoun, 1993; Pacula, Chiqui & King, 2003). עם זאת, אי ההפללה הייתה בתחילתה מתונה, כלומר, לא הוסרו מהחוק סנקציות פליליות בהכרח, אלא שנקטו עונשים רכים יותר (Maag, 2003). התהליך התאפיין בשנים של עצירה ונסיגה במדיניות ה"סלחנית" (Thies & Register, 1993). לאורך השנים נעשה שימוש במכניזמים מגוונים לאי הפללת משתמשי קנאביס. במספר מדינות לדוגמאת אורגון, קולוראדו, קליפורניה וושינגטון - מדיניות אי הפללה החלה בלגליזציה לצרכים רפואיים, והתפתחה משם ללגליזציה דה-פקטו של מערכת אכיפת החוק של שימוש מזדמן בקנאביס (Pacula et al, 2002). במקרים אחרים, אי ההפללה התפתחה ללגליזציה מתוקף החוק. לאחרונה, במדינות כמו וושינגטון וקולוראדו (Washington Initiative 502; Colorado Amendment 64) התירו שימוש, ייצור, גידול, החזקה ומכירה מסחרית (בכפוף לרישיון) בכמויות קטנות של קנאביס, לצורך שימוש עצמי מעל גיל 21 (Gofen, 2014). הלגליזציה במקרים אלו לוותה באיתותים מהמדינה שצריכת קנאביס אינה רצויה, כשההשלכות הפליליות במקרים כמו החזקה, סחר ומכירה הושארו (Pacula, Chiqui & King, 2003; Pacula et al. 2005; Reuter, 2010; Gofen, 2014). העובדה שהמדינה לא ששה לקדם את השינוי מתבטאת גם בפער בין החוק הפדראלי והמדינתי. בעוד שמדינות מסוימות התירו ייצור והפצה לשימוש לצרכים מזדמנים, בחוק הפדראלי האיסור נותר והגישה הכללית לתופעה נותרה שלילית (Reuter, 2010; Gofen, 2014).

סקירת התפתחות נושא אי ההפללה לסמים בארה"ב, מעלה שמונה אי ההפללה לסמים, משמש לתיאור מנעד של התנהגויות של המדינה ולובש משמעות שונה בתקופות שונות. (Aaronson,

(1978; Bayer, 1991; Thies & Register, 1993; Pacula et al, 2002). המקרה האמריקני מצביע על שינוי מדיניות במדינות שבהן הושקעו בעבר משאבים רבים באכיפה. במסגרת השינוי התאימה המדינה את התנהגותה באופן שיהלום את אי הציות (Bayer, 1991; Gofen 2014)

2.5 אי ההפללה לקנאביס בישראל: סקירה הסטורית

תופעת אי ההפללה לקנאביס בישראל זכתה לתשומת לב מועטה ביחס למקרה האמריקני. עם זאת, חוקרים שבחנו את התופעה בישראל הצביעו שגישת רשויות השלטון כלפי עברייני הקנאביס השתנתה, כשהמציאות היום איננה המצב שמלפני 30 שנה (סבה וארנפלד, 1988; שפירא, 1996; סבה, 2000; זילברשץ, 2000; הורוויץ, 2001; בן דוד, 2007; נתן, 2009; נתן, 2010; נתן, 2012; בוגייסקי, 2013; כתבתו של אילון גלעד בהארץ, 2013; סאור וגזית, 2013).

ב- 1919, הוצא הקנאביס מחוץ לחוק של ארץ ישראל המנדטורית. בשנים טרם הקמת המדינה, אומץ מודל רגולטורי בהתמודדות עם תופעת הסמים כשהשימוש בסמים הותר תחת פיקוח ומגבלות. בשנת 1925, נחקקה פקודת הסמים המסוכנים, שקבעה שמותר להחזיק בסמים לרבות קנאביס, הרואין, מורפין וקוקאין, ובלבד שהושגו מרופא או מרוקח מוסמך, והעונש שנקבע לעוברים על הוראותיה, עמד על עד שנת מאסר. בשנים 1936, 1943, ו-1968 נחקקו שורת תיקונים אשר החמירו בהדרגה את הפיקוח והענישה. בחלוף השנים, וגידול משתמשים משנה לשנה, נחקקו החמרות נוספות שביטאו את התחזקות הגישה המענישה כלפי עברייני קנאביס. ב-1973 הוכנס הקנאביס כסם מסוכן תחת פקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], תשל"ג-1973. במסגרתה, אסר המחוקק שימוש, ייצור, הכנה, הפקה והחזקה של סמים מסוכנים ללא היתר ממשרד הבריאות (בוגייסקי, 2013; סבה, 2000; כתבתו של אילון גלעד בהארץ, 2013).

במהלך שנות ה-80 השיח המשפטי, הפוליטי והציבורי הדומיננטי כלפי קנאביס היה שלילי (סבה, 2000; הורוויץ, 2001). בשנים אלו מתחילה אף להתפתח בישראל אווירת פאניקה סביב הסם בהובלת קבוצות דומיננטיות בספירה הציבורית כגון: המחוקקים בכנסת, כלי התקשורת, וחוקרים באקדמיה (סבה, 2000; הורוויץ, 2001). בשנים אלו הסם הלך ונתפס כבעיה רחבת היקף המערערת על החברה (סבה, 2000; הורוויץ, 2001) באווירת התקופה, הוכנסו לפקודת הסמים שורת החמרות נוספות. כך, ב-1979 הוחמר עונש המאסר המרבי על רוב עבירות הקנאביס מ-10 ל-

15 שנים וב-1989 הוחמר העונש ל-25 שנה (בנסיבות מסוימות) בנוסף לשינויים כגון עונשי מינימום, ושלילת רישיון. התיקונים מסמלים החרפה במדיניות האיסור ובמאבק לריסון התופעה (בוגייסקי, 2013 ; סבה, 2000). ב-1985 פירסם היועמ"ש את ההנחיה הבאה: "במקרים של אחזקה או שימוש בסמים לצריכה עצמית על ידי בגירים, יש מקום בדרך כלל להגיש כתב אישום. העובדה שמדובר בכתב אישום ראשון בעבירה של אחזקה או שימוש עצמי בסמים אין בה כשלעצמה כדי למנוע את הגשת כתב האישום. מדיניות אחרת עלולה הייתה לפגוע באופן קשה בגורם ההרתעה ולגרום להתפשטות הצריכה של סמים" (הנחיה מספר 51.056, 1985, עמ' 7). להנחיה צורפו נסיבות שבהן בית המשפט יכול להתנות אי הרשעה בטיפול, אך ההנחיות משקפות את אווירת התקופה (סבה וארנפלד, 1988 ; סבה 2000 ; זילברשץ, 2000). באותן שנים, שלטה גם במשטרה הגישה שלמרות שלא ניתן לעצור לחלוטין את תופעת הסמים, יש לפעול לווסתה. המשטרה סברה שיש להפנות את עיקר המאמצים כנגד הסוחרים והמפיצים. בבסיס הפרדיגמה עמדו שתי הנחות יסוד: הראשונה, שאכיפה המופנית כלפי המשתמשים תעמיס על מערכת המשטרה והמשפט. והשנייה, ככל שתגבר הפגיעה בפרט, יגדלו הלחצים הציבוריים לשינוי או ביטול האיסור בחוק (דוח הוועדה הבינ-משרדית 1983). תמה זו בלטה במדיניות המשטרה ביחס לקנאביס עד סוף שנות ה-80 (שפירא, 1996).

בשנות ה-90 הגיע יחסן השלילי של רשויות השלטון לקנאביס לשיא חדש. המגמה הקוראת להפללה וענישה שהחלה בשנות ה-80 תפסה תאוצה בשנות ה-90 עם הצטרפות שדולות הכנסת, התקשורת והאקדמיה למאבק. הדבר התבטא בין היתר בחקיקה, באכיפה, ובשפיטה נוקשה וביטאו הסלמה משלב של ריסון - למלחמה בתופעה (שפירא, 1996 ; סבה, 2000 ; הורוביץ 2000). בתחילת שנות ה-90 גברה הביקורת במשטרה על הסובלנות בחברה לעבירות קנאביס. המסקנה שהתגבשה בשנים אלו שהמדיניות "הסלחנית" שננקטה עד אז (כלפי חלק מהעבירות) שידרה מסר בעייתי, יצרה אנטגוניזם והקשתה על האכיפה. המציאות חייבה התייחסות מחודשת נוכח הזמינות הגבוהה של הקנאביס ורובד המשתמשים המתרחב וההטרונגי. הדבר הביא לדגש רב יותר להפללה והפניית המשאבים מוגברת לאכיפה (שפירא, 1996). גישה מחמירה זו אפיינה גם את הרשויות השופטת והמחוקקת. לפי חוקרים כמו סבה והורוביץ, השיח המלחמתי שהובילו בתי המשפט והמחוקקים התבטא בהסדרים ובגישה המחמירה ביחס למשתמשים וסוחרים וגם במינוח שנקט המחוקק בחקיקה ובוועדה למלחמה בנגע הסמים (סבה, 2000 ; הורוביץ 2000) עם

זאת, שנות ה-90 מסמלות גם מפנה רעיוני עם התחזקות של פרדיגמות מתחרות (סבה, 2000; הורוביץ 2000). אחת מהן- היא הפרדיגמה הרפואית-טיפולית ביחס לסם. מסוף שנות ה-90, החל משרד הבריאות (מתוקף סמכותו בפקודת הסמים) במתן היתרים ספורים לשימוש רפואי בקנאביס לחולים כרוניים (נתן, 2009). בנוסף, עולות הקריאות לאי הפללה בצורה של לגליזציה כשבשנת 1999, מתמודדת לראשונה בבחירות לכנסת מפלגת "עלה ירוק" שקראה לכך בפומבי.

התמורות שחלו ביחס לקנאביס ב-15 השנים האחרונות טרם נידונו לעומק במחקר, אך התרחשויות שונות מעידות שרוחות השינוי לא פסקו. אי ההפללה התבטאה בראש ובראשונה בהיבט הרפואי- אך לא רק. לאורך שנות ה-2000 כמות המטופלים המגדלים והמפיצים ברישיון גדלה באופן חסר תקדים (נתן, 2009). בשנת 2001 כותב ראש הרשות למלחמה בסמים "הפללה של מאות אלפי אנשים היא שגיאה בהיבטים המעשיים והקונספטואליים של עבודת גורמי האכיפה" (גל, 2001, עמ' 22) בספטמבר 2003, פירסם היועמ"ש הנחיות רכות יותר למדיניות התביעה המקלות על דרישות הרגולציה. בהנחיות החדשות להחזקה ושימוש בסמים נכתב ש"לעיתים צפון בעצם ההרשעה ובעונש המאסר נזק חמור שאינו עומד ביחס נאות לחומרת העבירה (הנחיה מס' 4.1105, 3003, עמ' 7). לדברי היועמ"ש, "במצאות הקיימת במגזרים שונים בארץ נעשה שימוש בסמים קלים כשמדובר לרוב באוכלוסיה נורמטיבית". ההנחיה קובעת שבתפיסת הסם הראשונה אצל אדם ללא רקע פלילי כשמדובר בשימוש עצמי ראשוני ניתן (בתנאים מסוימים) לסגור את התיק תוך אזהרה שתירשם בגיליון הפלילי (הנחיה מס' 4.1105; בן דוד, 2007). באותה השנה (2003) הודתה פרקליטות המדינה (הכפופה ליועמ"ש) שאוכלוסיית מעשני המריחואנה והחשיש היא "על פי רוב אוכלוסייה נורמטיבית". (סאור וגזית, 2013). לפי פרידמן שנות ה-2000 מסמלות מפנה בשיקול דעת בתי המשפט בפסיקות שלא התיישבו עם החוק הפורמאלי, באמצעות החלפת מדיניות פלילית בטיפולית, והקלה בענישה (אתר עו"ד פרידמן, מומחה לדין אזרחי).

מצבור עדויות נוספות מהעשור ה-2 של שנות ה-2000, מרמזות על התפתחויות בתהליך אי ההפללה לעברייני קנאביס בישראל. בתחילת העשור ה-2 קמה תנועת "דור האמת", שקראה לאי הפללה באמצעות התפקדות למפלגות (מתוך אתר דור האמת). מאמרים הצביעו על צמצום במשאבים הכספיים שהופנו לאכיפת התופעה (בן נון, 2006; גולדשטיין, 2010; קופמן, 2013). דוח המבקר שפורסם ב-2011 קבע שהמשטרה והפרקליטות סוגרות תיקים על החזקה ושימוש בקנאביס בניגוד לחוק (דוח מבקר המדינה 12.12.11). סקר "המגזין של נענע 10" שפורסם ב-2013

קבע שמחצית מהישראלים בעד הפיכת עישון קנאביס לחוקי (ינון מילס, חדשות נענע 10, 26.10.13). בנוסף לאלו, מתווספים קולות מכל קצוות הקשת הפוליטית בעד שינוי בגישת המחוקק. ח"כ פייגלין על הקנאביס: "יש פה תחושה שהמדינה ייחסה לעצמה עוצמות יתרות" (ראיון בלונדון את קירשנבאום, 11.9.12). ח"כ איתן כבל וח"כ יחימוביץ מודים שעישון סמים קלים (ראיון לתחנת FM102, 13.10.13; ראיון בערוץ הכנסת 9.10.13). בדיון בוועדת העבודה, הרווחה והבריאות אמרה שרת הבריאות דאז, יעל גרמן: "להערכתי אנחנו נמצאים באיזו תקופת מעבר.. בסופה נגיע למסקנה כזו או אחרת לגבי לגליזציה" (אילון גלעד, 2013).

לסיכום, מחקרים הסוקרים את היחס לקנאביס בישראל לאורך 30 השנים האחרונות מצביעים על תהליך שינוי, אך לא מציגים ניתוח מעמיק שלו. המחקרים חסרים התייחסות השוואתית לרשויות השלטון על פני רצף הזמן. בהנחה ואי הפללה מתארת תהליך חי, מתמשך ודינאמי (Thies & Register, 1993; Korf, 2002; Gofen, 2014), עולה צורך להתייחסות להתפתחויות השנים האחרונות ובגיבוש מסגרת תיאורטית על האופן שהשתנו עמדות ופרדיגמות בשיח.

3. פרק שני: מתודולוגיה

3.1 הצגת מקרה הבוחן

במסגרת עבודה זו נעשה שימוש במתודולוגיה של חקר מקרה בוחן. השימוש במחקר הבוחן, מתאים כששואלים שאלות של "כיצד" ו"מדוע". הוא מיועד להיכרות מעמיקה עם מקרה ספציפי כדי לעמוד על מהותו, ולהסיק לגביו מסקנות. יתרה מכך, השימוש במקרה הבוחן מאפשר גם יצירת הכללות לגבי מקרים אחרים (Yin, 1989).

3.2 הצגת ארבע קבוצות ההתייחסות

כדי לבחון את האבולוציה במדיניות כלפי עברייני קנאביס בישראל, נותחו ארבע קבוצות התייחסות. קבוצת ההתייחסות הראשונה, מייצגת קבוצות דומיננטיות בדעת הקהל ושלוש קבוצות ההתייחסות הבאות מייצגות את שלוש רשויות השלטון: המחוקקת, המבצעת והשופטת. החלוקה לקבוצות נועדה לאפשר ניתוח מעמיק ובו בזמן מקיף של התנהלות המדינה ביחס לתופעה. קבוצת ההתייחסות של מובילי דעת קהל נועדה לשקף את מגמות דעת הקהל הישראלית. הקבוצה כוללת **אנשי ונשות אקדמיה** (קהילת מומחים, חוקרים, רופאים); **אנשי ונשות תרבות**

(אמנים ואמניות ובכללם: זמרים, שחקנים, מחזאים, דוגמנים, אנשי עט ובכללם פובליציסטים שכותבים טורי דעה, אנשי ונשות תקשורת וטלוויזיה, אנשי עסקים מפורסמים); **נציגי מגזר שלישי** (עמותות, מתנדבים עצמאיים העוסקים בסוגיה); ונציגי **הציבור עצמו** (למשל במסגרת טורי דעה ומכתבים למערכת, ציטוט של פלוני ברחוב או מייצגו של אדם בבית משפט). קבוצת ההתייחסות השנייה היא **הרשות השופטת**, וספציפית מערכת בתי המשפט העליון והשלום. כידוע, בתי המשפט מכריעים כיצד יש לפרש את החוק ולתרגם אותו לענישה במידה וחורגים ממנו (חוק יסוד: השפיטה; חוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984). הנימוק למיקוד בשתי הערכאות האזרחיות (השלום והעליון) היא בשל אופי התיקים שנידונים בהם. בבית משפט השלום נדונים התיקים "הקלים יותר" בחומרתם ואילו התיקים שעוברים להכרעת העליון יהיו לרוב מורכבים יותר (מתוך אתר משרד המשפטים, דבר הנשיאה). הבחירה מאפשרת לבדוק כיצד משתקפת אי ההפללה בהתנהלות השופטים בשתי הערכאות ביחד ולחוד ושופכת אור על תפקידה של הרשות השופטת בתהליך. קבוצת ההתייחסות השלישית היא **הרשות המבצעת**. המשטרה נבחרה כמייצגת רשות זו בהיותה אוכפת החוק בישראל הנוגע לקנאביס במסגרת הסמכות שהוענקה לה (פקודת המשטרה [נוסח חדש], התשל"א-1971). קבוצת ההתייחסות הרביעית היא **הרשות המחוקקת**. הבחירה להתמקד בנבחרי הציבור כמייצגי קבוצת ההתייחסות נובעת מתוקף מהות תפקידם כמייצגי הציבור המחוקקים בכנסת (חוק יסוד: הכנסת; חוק יסוד: הממשלה).

3.3 הצגת מקורות המידע ודרך איסוף הנתונים

המחקר המוצג בעבודה, התבסס על ארבעה מקורות מידע שונים:

- (א) **מדגם כתבות** שנדגם מבין כלל הכתבות שהתפרסמו ב"ידיעות אחרונות" ועסקו בנושא קנאביס ו/או בתוצריו בין השנים 1985-2014;
- (ב) **ארכיון הצעות החוק** הפרטיות של כנסת ישראל המציג את כלל הצעות החוק שהובאו לדיון מוקדם בכנסת בין השנים 1999-2014;
- (ג) **נתונים סטטיסטיים** שהועברו ממשטרת ישראל בגין מעצרים, תיקים פתוחים, תיקים שנסגרו וכתבי אישום בעבירות על פקודת הסמים המסוכנים בין השנים 1990-2014;

ד) פסיקות בית משפט השלום ובית משפט העליון שאותרו על ידי שימוש במנוע החיפוש של נבו בין השנים 1995-2014.

בסעיפים הבאים, יוצגו ההסבר על האופן שבו נאספו הנתונים לעבודה וההצדקה לבחירה במקורות מידע אלו:

3.3.1 מדגם כתבות מעיתון ידיעות אחרונות בין השנים 1985-2014

המדיה הכתובה מהווה מקור מידע מרכזי בניתוח התנהגות מדינות דמוקרטיות, ומהווה צינור תקשורת דו כיווני בין מעצבי המדיניות לאזרחים, ובין הרשויות בעצמן (Koch-Baumgarten & Voltmer, 2010; Kriesi et al, 2013; Stromback) and Esser, 2014; Kellner 2003, תפקיד חשוב בהבניית תפיסות וערכים והיא מלמדת אותנו כיצד לנהוג ובמה לחשוב. שחקנים במערכת הדמוקרטית מודעים להשפעת המדיה על עיצוב דעת הקהל, ואין שחקן בזירה הפוליטית והמוסדית שמתעלם ממנה במערכת השיקולים שלו (Koch-Baumgarten & Voltmer, 2010; Kriesi et al, 2013; Stromback and Esser, 2014; Kellner 2003, בטקסטים בידיעות אחרונות נבעה מהתפוצה הרחבה שצבר כעיתון המעניק סקירה חדשותית יומית (אתר רשות ההגבלים העסקיים). איתור הכתבות למדגם, בוצע באמצעות חיפוש בארכיון ידיעות אחרונות בספרייה הלאומית. למנוע החיפוש הוכנסו מילות המפתח: קנאביס "או" חשיש "או" מריחואנה בפונקציה של "וגם" עם מילת המפתח "ישראל". החיפוש הניב כתבות הכוללות את מילות המפתח (בכותר או בתוכן), בכל מוספי העיתון. החיפוש התבצע בכל שנה בטווח השנים 1985-2014, כשבתוך השנה, נדגמו 6 חודשים בעקביות החל מה-1 למרץ ועד ליום האחרון של אוגוסט בשנה. כדי לזהות מגמות לאורך זמן, חולקו 30 השנים במדגם ל-6 תקופות עוקבות, בנות 5 שנים כל אחת. המדגם שנבחר כלל רק כתבות שכללו לפחות ציטוט אחד (או יותר) של נציג מ-4 קבוצות ההתייחסות. מנוע החיפוש הניב 305 כתבות. מתוכן 220 נמצאו מתאימות (85 כתבות נפסלו: מתוכן 62 שלא הכילו ציטוטים הנוגעים לקנאביס או לקבוצות ההתייחסות, 18 שלא התרחשו בישראל או נגעו לישראלים ו-5 שנפסלו מפאת כשל טכני לפתיחת הכתבה הדיגיטאלית).

3.3.2 מדגם הצעות חוק פרטיות בנושא קנאביס בין השנים 2000-2014

לשם העמקה בתנהלות הרשות המחקקת נבחן מדגם של הצעות חוק פרטיות בנושא קנאביס אשר הגיעו לשלב הקריאה הטרומית (דיון מוקדם) בכנסת בין 2000-2014. ההצדקה לבחירה

בהצעות החוק לשם ניתוח עמדות הוא מבנה ההצעות. רציונאל החוק המפורט בגוף כל הצעה מאפשר להבין מהי העמדה שאותה החוק מגיע לקדם (מתוך אתר הכנסת, תהליך החקיקה). איתור ההצעות נעשה באמצעות מנוע חיפוש אינטרנטי. מנוע החיפוש בארכיון הצעות החוק של הכנסת מאפשר גישה לכל הצעות החוק שהובאו לקריאה טרומית בין 1999-2014 (מתוך אתר הכנסת, הצעות חוק פרטיות לדיון מוקדם) במסגרת שדה ההחיפוש "מילה מיותר הצעת החוק" הוקלדה המילה "סמים", וכן סומן השדה "ח"כים מכנסות קודמות", לאחר מכן נשלפו כל התוצאות הנוגעות לקנאביס בתקופה שבין 2000-2014. בחיפוש אותרו 63 הצעות רלוונטיות.

3.3.3 נתוני משטרת ישראל בין השנים 1995-2014

שימוש במדדים לאכיפה (כגון מספר מעצרים, כתבי אישום, תיקים ועילות לגניזת תיקים) מהווה פרקטיקה מקובלת בקרב המשטרה לצורך הערכת ביצועים וכאינדיקטור להיקפי העשייה ולעמידה ביעדים (דיין, 2015; קדוש, 2015). לצורך בחינת תפקיד משטרת ישראל באי הפללת עברייני קנאביס, הועברה למשטרה בקשה למידע על מספר המעצרים, כתבי האישום, התיקים שנפתחו והעילות לגניזת תיקים בגין עבירות שימוש/סחר/אחזקת קנאביס מתוקף פקודת הסמים (ראה נספח 5). כמענה לפנייה הועברו 4 טבלאות שריכזו את הנתונים המבוקשים לתקופת השנים 1995-2014. המידע שהגיע ממאגרי הנתונים של המשטרה נגע ב- 33,633 מעצרים, 126,815 כתבי אישום, 399,729 תיקים שנפתחו ו- 198,975 תיקים גנוזים בגין עבירות סמים בתקופה שנבחנה. טבלאות הנתונים כללו התייחסות ספציפית לסוג העבירה (שימוש/סחר/אחזקה) ולשנה, כאשר כל תיק נספר פעם אחת (גם אם נכללו בו כמה עבירות שונות).

3.3.4 מדגם פסיקות השלום והעליון בין השנים 1995-2014

השימוש בפסקי דין וניתוחם לטובת ניתוח תפיסות מקובלת בקרב הגישה הביקורתית למשפט ולפיה שיח משפטי משקף עמדות ותפיסות עולם. לטענת ההוגים, האמת המוסרית כפי שאנו תופסים אותה, נשענת על מוסדות שמנציחים אותה בשיח שלהם (Gordon, 1988; קליין, 2010; פוקו, 2005). איתור פסקי הדין נערך במנוע החיפוש של אתר נבו, תוך שימוש במילות המפתח: "קנאביס" או "חשיש" או "מריחואנה" וגם "שימוש עצמי" וגם "פקודת הסמים", בצירוף שם הערכאה הרלוונטית באפשרות הסינון. בהמשך, נשלפו (עבור כל ערכאה בנפרד) 500 פסקי הדין המשפיעים ביותר שמוינו באופן אוטומטי לפי דירוג. לפי אתר נבו, תוצאות החיפוש עולות לפי סדר ההשפעה על הפסיקה, המתבטא במספר האזכורים בפסקי דין אחרים (מתוך אתר נבו). מבין

1000 התוצאות, אותרו תיקים שעסקו בעבירות שימוש עצמי או לבנוסף ל-סחר בקנאביס, תיקים בהם היו ריבוי עבירות מסוגים שונים ובכללם תיקים שדנו גם בסמים מסוגים אחרים הושמטו (סה"כ 698 פסקי דין). מבין 302 התיקים שנותרו, אותרו תיקים סגורים שבהם החליטו שלא להפליל באשמה בתקופה 1995-2014. בתום תהליך הסינון אותרו 36 פסקי דין רלוונטיים: כשמתוכם 13 פסקי דין בעליון ו-23 בבית משפט השלום.

3.4 שיטות הניתוח בעבודה

במסגרת העבודה נעשה שימוש במספר שיטות ניתוח משלימות: (א) ניתוח תוכן כמותי, (ב) ניתוח כמותי ו-(ג) ניתוח שיח ביקורתי. גיוון שיטות המחקר נבע משונות מקורות הנתונים לכתיבתה, בשאיפה להציג תמונה מקיפה על תופעת אי ההפללה בישראל.

1. ניתוח תוכן כמותי וניתוח כמותי-

עבור ארבע קבוצות ההתייחסות (מובילי דעת קהל, הרשות השופטת, הרשות המבצעת, והרשות המחוקקת) בוצע ניתוח תוכן כמותי. במסגרת ניתוח תוכן כמותי, נבחנה שכיחות הופעתן של תמות בטקסט בהתייחס להקשר שבו הופיעו. ניתוח התוכן הכמותי מאפשר לתרגם מספר רב של נתונים שנאספו למגמות, ניתוח הנתונים מעניק תמונה על תופעה חברתית לאורך פרק זמן מוגדר וכך מתאפשרת השוואה בין תקופות (Welch, Fenwick & Roberts 1997; Welch, Fenwick & Roberts 1998; Semetko & Kellner, 2003; Valkenburg, 2000; Roberts תדהר, 2014).

ניתוח תוכן כמותי למדגם מעיתון ידיעות אחרונות

יחידת הניתוח שנבחרה למחקר, היא הציטטה הספציפית שניתנה על ידי שחקן המשתיך לקבוצת התייחסות. הבחירה ביחידת הניתוח נבעה מהרציונאל לנתח את הדברים בשם אמרם וכן בשל העובדה שלציטוט יש התחלה וסוף המאפשרים ספירתו. באופן צפוי, ייתכן ויימצאו יותר מציטוט אחד מאותו שחקן בכתבה, וחזרות על ציטוט זהה בכתבות שונות. הדרך שנבחרה לטפל בנושא היתה לספור ולנתח מספר ציטוטים בכתבה (המיוחסים לאותו דובר), כאילו היו ציטוט יחיד (הרחבה על האופן שבו בוצע "מיזוג הציטוטים" מודגמת בהמשך). חזרות על אותו הציטוט (הופיעו בשני מקרים בודדים) ונספרו בנפרד (Welch, Fenwick, Roberts, 1997; Welch, Fenwick, Roberts 1998).

מתוך פוטנציאל הכתבות שאותרו במנוע החיפוש, אותרו כתבות שהכילו ציטוטים המיוחסים לכל הפחות לשחקן מאחת מארבע קבוצות ההתייחסות הרלוונטיות למחקר (רשות שופטת, מבצעת, מחוקקת, מובילי דעת קהל). בכל כתבה נבחנו שני היבטים ו- (λ) לאיזה שחקן הדברים מיוחסים: (β) מה ההקשר בו נאמרו הדברים. בהתאם להקשרם, מוינו הציטוטים לעמדה חיובית, שלילית או ניטראלית כלפי קנאביס. במידה והדובר הדגיש יתרונות, לגיטימיות בשימוש, השפעה חיובית ובריאותית, או אם היה בדבריו המלצה לשימוש או קריאה לאי הפללה, הציטוט סווג תחת הקטגוריה של "גישת חיובית". במידה והדובר הדגיש חסרונות לדוגמת, הסכנה וההשפעה השלילית שבשימוש בסם, חוסר המוסריות בשימוש בסמים, סכנות בריאותיות הנלוות לסם, החיבור בין פשע לסם, אזהרה או קריאה להפלת משמשים או הצדקה של מדיניות למניעת שימוש, הציטוט סווג תחת הקטגוריה של "גישת שלילית". במידה ולא ניתן היה להבין מהקשר מהי העמדה ביחס לקנאביס, הציטטה סווגה תחת "גישת ניטראלית". בהמשך, העמדות ביחס לסם סווגו לתמות בולטות בהתאם לפירוט בטבלה א'.

טבלה א' : סיווג עמדות לתמות חוזרות בטקסט

העמדה לסם	פירוט התמות	דוגמאות
גישת חיובית	(א) תיאור היתרונות שנלווים לשימוש עצמי "Recreational use"	אמירות המצביעות על תועלת כלכלית; תחושה חיובית; כייף/היי" בקנאביס
	(ב) הצגת סגולות בריאותיות הנקשרות לסם	אמירות המייחסות לקנאביס תכונות של תרופה למשל כהקלה בכאב, התמודדות עם טראומה, שחרור מלחצים
	(ג) הדגשת הלגיטימיות והנורמטיביות שבשימוש	אמירות כמו קנאביס הוא סם לגיטימי ומי שמעשן קנאביס הוא נורמאלי; הצגת ביקורת על סטיגמות הדבקות במשתמשי קנאביס.
	(ד) ביקורת על מדיניות ענישה ואכיפה קיימת, במובן של קריאה לאי הפללה.	אמירות כגון מי שמעשן קנאביס הוא לא עבריין; ביקורת על החוק ואו מדיניות האכיפה; קריאות לענישה מקלה ביחס לקנאביס.
	(ה) הבעת המלצה מפורשת לשימוש;	אמירות המשולבות בהמלצה מפורשת לאחרים לעשות שימוש בקנאביס.
	(ו) שונות	במקרים של עמדה חיובית ביחס לקנאביס שלא קלעה לתמות שפורטו.
	(א) תיאור הקנאביס כבעיה	אמירות המתארות את הקנאביס כבעיה גדלה/חמורה/מסוכנת; הדגשת המסוכנות גבוהה הנובעת מהסם; הדגשת תופעות לוואי שליליות; השלכות שליליות בשימוש לאדם ולסביבה.
גישת שלילית	(ב) ביקורת על תפיסות פופולאריות	אמירות ביקורתיות כלפי טרנדים חברתיים המצביעים על צריכה גדלה ולגיטימציה לסם; ביקורת על תפיסות פופולאריות של קנאביס בציבור ודה לגיטימציה לתפיסות אלו.

	(ג) ביקורת על מחקרים וסטטיסטיקות הנוגעים לקנאביס	הבעת ביקורת כלפי מחקרים שתומכים בשימוש בקנאביס ; ביקורת על סטטיסטיקות שמראות שהסם נפוץ בקרב האוכלוסיה או על סקרים המביעים עמדות חיוביות ביחס לקנאביס.
	(ד) קריאה להפללה ולענישה נוקשה	אמירות המביעות ביקורת על על היעדר מדיניות ביחס לקנאביס; ביקורת על מדיניות מקלה ביחס לקנאביס; קריאה מפורשת להגברת האכיפה על עבירות קנאביס; קריאה לענישה נוקשה יותר והפללה של עבירות קנאביס.
	(ה) העברה של מסר אזהרתי והרתעתי	אזהרה מפני השלכות השימוש בקנאביס ; אמירות הקושרות בין שימוש בקנאביס לעונש ; אמירות המצדיקות מדיניות ענישה כלפי עברייני קנאביס.
	(ו) הדגשת צורך במדיניות שיקום וטיפול	אמירות המצדיקות מדיניות חינוכית/ מניעתית/ שיקומית/ טיפולית ביחס לקנאביס; אמירה המביעה ביקורת על מדיניות חינוכית-מניעתית חלשה ביחס לקנאביס; קריאה למלחמה בקנאביס בזירה ההסברתית.
	(ז) התנערות והכחשת קשר לסמים	אמירה המביעה התנערות/ הכחשת השימוש בקנאביס.
	(ח) שונות	במקרים של עמדה שלילית ביחס לקנאביס שלא קלעה לתמות שפורטו.
גישה נטראלית	(א) היעדר עמדה	אמירה המביעה חוסר עמדה ביחס לקנאביס.
	(ב) מתן מידע אינפורמטיבי	הצגת עובדה ביחס לקנאביס ; תיאור אינפורמטיבי של מקרה שנכרך בשימוש בסם הקנאביס.
	(ג) הבהרה	מתן מידע אינפורמטיבי הנוגע לקנאביס שנועד להבהיר ולפרט.

בשלב הבא, בוצע אקט טכני המכונה בעבודה "מיזוג ציטוטים". משמעות ה"מיזוג" היא איסוף ציטוטים בודדים המיוחסים לדובר (ספציפי) בכתבה אחת והתייחסות אליהם כאילו היו לאמירה אחת. הציטוט הממוזג סומן כבעל עמדה חיובית ושלילית ונטראלית בהתאמה לתדירות ולסוג התמות שהופיעו בו. היתרון הרב שנמצא בטכניקה, היא מניעת מצב של "לכלוך הנתונים". למשל במצבים שציטוט פוצל לכמה פסקאות ונוצר קושי להחליט מתי נגמר ציטוט ומתחיל חדש, או במקרים שכתבה שלמה נכתבה בידי שחקן מקבוצת התייחסות (למשל בטור דעה או במכתב למערכת). החיסרון בשיטה הוא אבדן אינדיקציה לחזרתיות בכתבה. לפני המיזוג, אותרו ב-220 הכתבות הרלוונטיות 827 ציטוטים. לאחר ביצוע המיזוג נותרו 506 "ציטוטים ממוזגים" המשויכים לשחקנים מקבוצות ההתייחסות השונות ומתוכן: שופטים (15), בעלי תפקידים במשטרה (95), נבחרי ציבור (23), מובילי דעת קהל (295) ו"אחר" (78). תחת הקטגוריה "אחר" נכלו בעלי תפקידים (ציבוריים ואחרים) שלא נערך מעקב אחר התנהגותם: כגון עובדי רשויות מקומיות, פקידי משרדי הממשלה, נציגי חברות ממשלתיות וכו'.

לשם הדגמה, ניקח את הטור השבועי של דנה ספקטור "בקרב אגיע רחוק" שפורסם ב 13/05/2005. במסגרת הטור, אותרו 2 ציטוטים מפיה של אשת התרבות ספקטור ביחס לקנאביס. הציטוטים ביטאו 2 תמות חיוביות: יתרונות השימוש בסם, וביקורת על מדיניות ענישה ואכיפה. שני הציטוטים נספרו כציטוט יחיד המכיל גם את התמה יתרונות השימוש בסם וגם את התמה ביקורת על מדיניות ענישה ואכיפה. כיוון ושתי התמות שהובאו בדוגמא להלן הן חיוביות, הציטוט נספר כציטוט יחיד של אשת תרבות המבטא עמדה חיובית. בדוגמא אחרת, במסגרת כתבתה של שוש מולא מתאריך 3/5/2013, פקד אושר צדקה במשטרת ישראל צוטט ב-5 מקומות שונים. הציטוט הראשון נגע בתמה קנאביס כבעיה, הציטוט השני נגע גם בתמה קנאביס כבעיה וגם בתמה העברת מסר אזהרתי והרתעתי. הציטוט השלישי והרביעי נגעו גם הם בתמה קנאביס כבעיה מסוכנת. הציטוט החמישי לעומת זאת התייחס ל-3 תמות: קנאביס כבעיה מסוכנת, קריאה להפללה וענישה והעברת מסר אזהרתי והרתעתי. 5 הציטוטים, נספרו כציטוט יחיד של בעל תפקיד במשטרה המכיל 3 תמות: קנאביס כבעיה, קריאה להפללה וענישה נוקשה, והעברת מסר אזהרתי והרתעתי. במקרה זה, הציטוט סומן כבעל עמדה שלילית שכן התמות שהופיעו בציטוטים שמיוחסים לצדקה ביטאו עמדות שליליות ביחס לסם.

ניתוח תוכן כמותי להצעות החוק-

יחידת הניתוח שבה נעשה שימוש בניתוח התוכן הכמותי להצעות החוק, היתה דברי ההסבר המופיעים במבנה הצעת החוק. לשם עריכת הניתוח מוינו 63 ההצעות בשלב ראשון על פני לתקופות זמן בנות 5 שנים (2000-2004 ; 2005-2009 ; 2009-2014). בשלב השני, מוינו דברי ההסבר בהצעות החוק הפרטיות לעמדות בהתאם ל**טבלה ב'**.

טבלה ב': מיון הצעות חוק פרטיות לפי עמדה

העמדה לסם	הסבר	דוגמאות
עמדה מחמירה	הצעת החוק תומכת בענישה והפללה נוקשה יותר ביחס לעבר	במידה והצעת החוק מציעה להרחיב איסור, להחמיר ענישה, להרחיב סמכות שיפוט, להרחיב תחולה של חוק קיים
עמדה מקילה	הצעת החוק מגיעה להקל על חקיקה הקשורה לקנאביס ותומכת באי הפללה	במידה והצעת החוק מציעה להוריד סף הפללה, להקטין את תחולת החוק והיקף עונשים, להוציא גזרות של הסם מאיסור החוק או לחילופין נוגעת לשיקום, טיפול ורווחת נפגעי סמים

בהמשך, הוענקה להצעת החוק תגית (אחת או יותר), בהתאם לנושא(י) הליבה המרכזי(ים) בדברי ההסבר שלה, בהתאם ל**טבלה ג'**. בתום התהליך הוענקו להצעות החוק 77 תגיות בסה"כ.

טבלה ג': תיוג הצעות חוק בהתאם לנושאי ליבה בדברי ההסבר:

התגית	ההסבר
אכיפה	עיסוק בהחמרה והרחבה של מדיניות אכיפה, ענישה ו/או סמכות שיפוט
חינוך	עיסוק בחינוך ובהקניית ידע בנושא סמים
שיקום	עיסוק בטיפול, בשיקום וברווחה של משתמשי סמים
רפואי	עיסוק בתחום הרפואה והריפוי
לגיטימציה	עיסוק בלגיטימציה/לגליזציה של הסם קנאביס ותוצריו לשימושים שונים

ניתוח כמותי לנתוני המשטרה

הניתוח הכמותי מאפשר איתור מגמות בהינתן מספר רב של נתונים שנאספו (King, Keohane & Verba, 1996). לטענת המשטרה כיום לא מצוי בידיהם מידע עקבי המבחין בין **סוג הסם** בעבירות סמים בתקופה הנבחנת ואולם, הרוב הגורף של התיקים שעסקו בעבירת "השימוש בסם" דנו בקנאביס. מכאן שלמרות שלא התקבלו נתונים לקנאביס בנפרד, ההתמקדות **בעבירת השימוש** מאפשרת להעריך את מצב אכיפת החוק בנוגע לסם (שיחה עם מר גרדר-שגיב, משטרת ישראל, 9.8.2015; כמו כן ראה **נספח 5**). מאחר והנתונים הגולמיים לא חושבו ביחס לגודל האוכלוסיה, נעשה עזר בנתוני הבנק העולמי והלמ"ס (פרויקט אתר גוגל; הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה שנתון סטטיסטי לישראל 2014). לעריכת החישוב נלקחו מדדי הביצוע בכל תקופה (N מעצרים, N תיקים, N כתבי אישום, N תיקים גנוזים) וחולקו בגודל האוכלוסיה בהתאם למשוואה הבאה: $\frac{N}{\text{גודל האוכלוסיה}}$ (ראה נתונים וחישוב ב**נספחים 6-9**). הנתונים שהתקבלו הועלו על גרפים. ציר ה-X מייצג 4 תקופות בנות 5 שנים (בין 1995-2014). ציר ה-Y מייצג את היחס שהתקבל בחישוב שהוצג, לכל אחד ממדדי הביצוע בנפרד ובכל תקופה בנפרד.

2. ניתוח שיח ביקורתי-

הנחת היסוד של ניתוח שיח ביקורתי נשענת על ההנחה שהשיח מעצב מציאות בהתאם לאינטרסים של קבוצות המבקשות לקדם ולחזק אידיאולוגיות ספציפיות. כוחן של הקבוצות נקבע בין היתר בהתאם ליכולתן לפקח על התודעה והפעולות של חבריהן וחברי קבוצות אחרות. ניתוח שיח ביקורתי מבוסס על שיטה של איתור תמות חוזרות באמצעות השוואת טקסטים שונים המתייחסים לאותה התופעה. הטקסטים נבחרים כתוצרים אידיאולוגיים המגלמים סוגי שיח

חברתיים וקשורים בין היתר לרטוריקה ורצון להשפיע על סדר יום ומדיניות (Fordham, S. and Kellner, 2003 John U. Ogbu, 1986; דיין, 2002; שקדי, 2003; קליין, 2010).

ניתוח שיח ביקורתי לפסיקות בית המשפט

בכדי לבחון את התנהלות הרשות השופטת בתהליך אי ההפללה של הקנאביס בישראל נערך ניתוח שיח ביקורתי לפסיקות בית משפט השלום ובית המשפט העליון בתיקי בגירים (+18) שעסקו בעבירות קנאביס. במסגרת ניתוח השיח, מוינו הפסיקות בשלב הראשון על פני 4 תקופות בנות 5 שנים: 1995-1999, 2000-2004, 2005-2009, 2009-2014. בשלב השני, אותרו בפסיקות מוטיבים חוזרים המבטאים אי הפללה. בשלב השלישי, מוינו המוטיבים ל-2 תמות מובילות כמפורט להלן בטבלה ד'.

טבלה ד': מיון פסיקות בית המשפט לתמות מובילות ומוטיבים

מס'	שם התמה המובילה	פירוט המוטיבים החוזרים
1	הפרט במרכז	(א) אינטרס פרטי גובר על אינטרס ציבורי (ב) שיקום וטיפול להבדיל מהישענות על סנקציות
2	תפיסת מסוכנות נמוכה	(א) העדר מסוכנות ציבורית (ב) המשגה מקילה ביחס לקנאביס (ג) תיאור נורמטיבי של צרכן הקנאביס (ד) פרשנות מרחיבה לחוק היבש

4. פרק שלישי: ממצאים

פרק זה מציג בתוכו את ממצאי המחקר וכולל 18 תתי פרקים. ממצאי המחקר מצביעים על אופי וקצב השינוי בהתנהלות רשויות השלטון ביחס לעבירות הקנאביס בישראל. הממצאים שלהלן מובאים בהפרדה בחלוקה ל-4 קבוצת ההתייחסות המאפשרת הסתכלות ממוקדת על כל אחת מהן (רשות שופטת, רשות מחוקקת, רשות מבצעת ומובילי דעת קהל) על רצף זמן. בסיום הצגת הממצאים נערך "סיכום ביניים" לכל קבוצה, לקראת פיתוח תיאוריה כוללת בפרק הבא.

4.1 מובילי דעת הקהל

4.1.1 התנהלות מובילי דעת הקהל בתקשורת

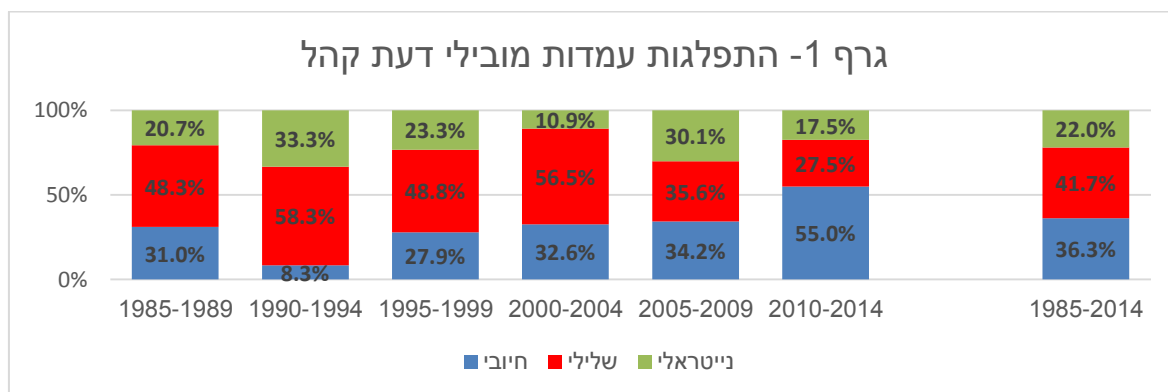
קבוצת ההתייחסות "מובילי דעת הקהל" כוללת ארבעה סוגי שחקנים: קהילת מומחים, אנשי ונשות תרבות, נציגי המגזר השלישי והציבור עצמו. מובילי דעת הקהל היוו את קבוצת הדוברים הגדולה ביותר עם 295 ציטוטים, המהווים כ-60% מ-506 הציטוטים שנמצאו. **טבלה ה'** מסכמת את התפלגות הציטוטים (בתקופת הזמן 1985-2014) בין תתי הקבוצות המרכיבות את קבוצת מובילי דעת הקהל. הטבלה מצביעה כי מרבית ההתבטאויות שנמצאו ביחס לקנאביס מיוחסות לנציגי הציבור (53.20%) אחריהם אנשי ונשות תרבות (31.10%), ולאחריהם קהילת מומחים (13%) ונציגי המגזר השלישי (2.7%).

טבלה ה': מיון הציטוטים* בקבוצת מובילי דעת הקהל לפי סוג השחקן

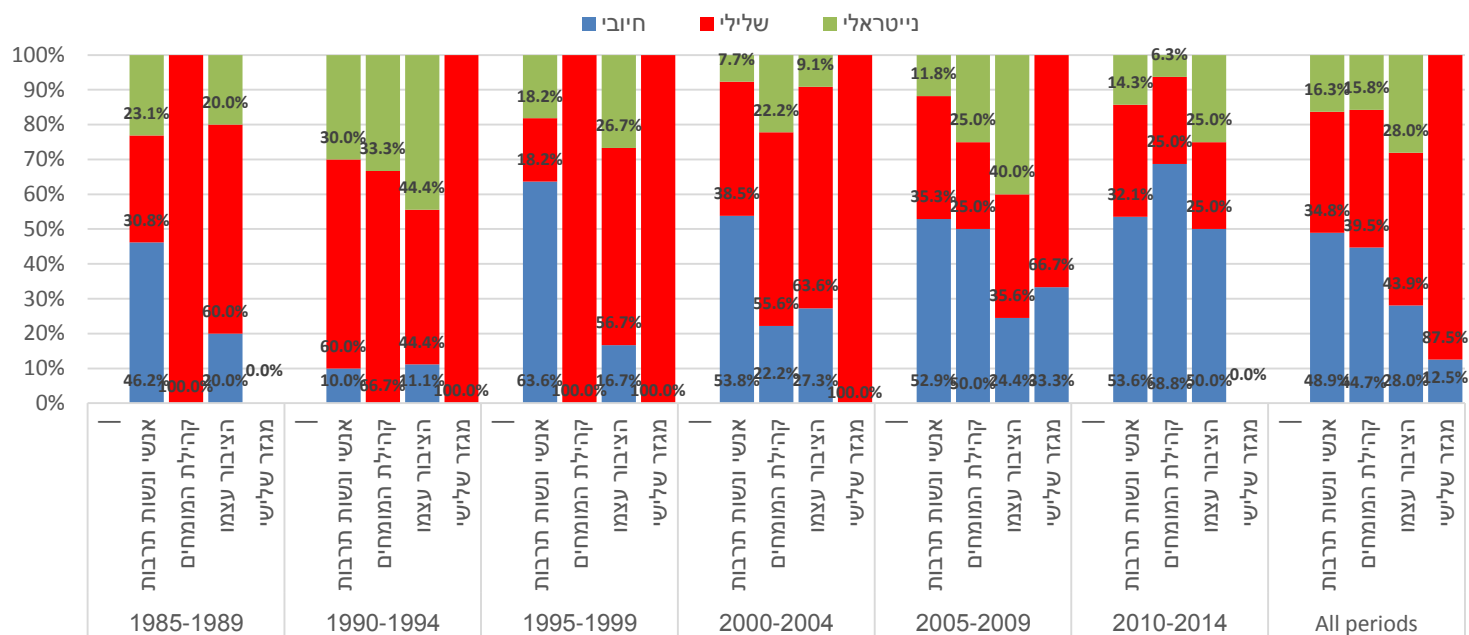
שחקנים בקבוצת ההתייחסות	מס' ציטוטים (N)	שיעור מתוך 295
נציגי הציבור עצמו	157	53.20%
אנשי ונשות תרבות	92	31.10%
קהילת מומחים	38	13%
נציגי המגזר השלישי	8	2.7%
סה"כ	295	100%

* בכל מקום שמופיעה המילה "ציטוטים" הכוונה לציטוטים ממוזגים.

גרף 1 מרמז על שינויים בעמדות לאורך השנים בקרב קבוצת ההתייחסות ביחס לסם. גרף 1 מראה שמעלייה בעמדה השלילית ביחס לסם בין 1985 עד 2004, השנים 2005-2009 מסמנות מפנה שבו העמדות השליליות צונחות לשפל של 35.6%. **גרף 1א)** מראה את התפלגות העמדות בחלוקה לתת קבוצה. כדי לזהות את עיתוי השינוי ולהבין אלו נושאים בלטו בשיח, יש להתייחס להבדל בין השחקנים. בסעיפים הבאים יפורטו הממצאים לכל תת קבוצה בנפרד.

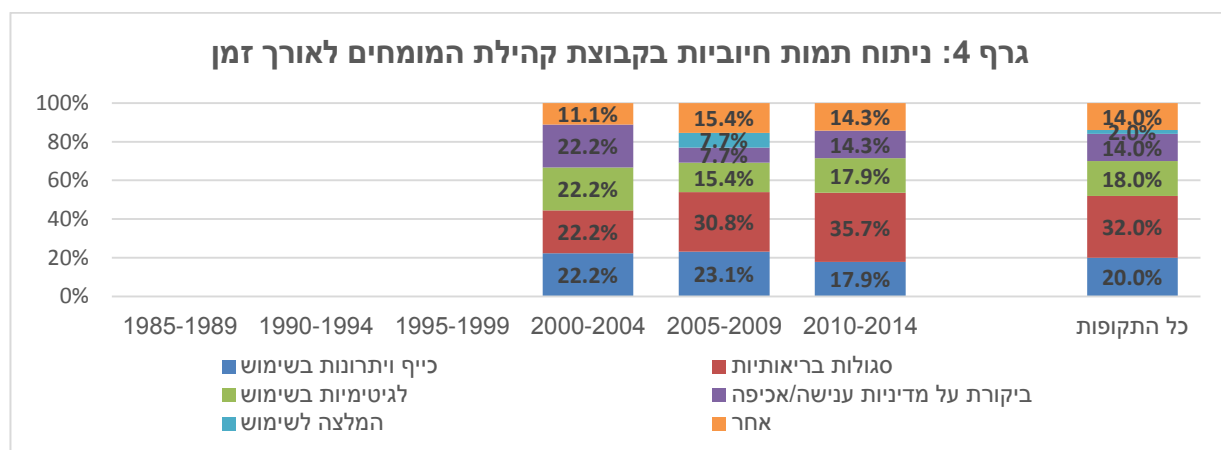
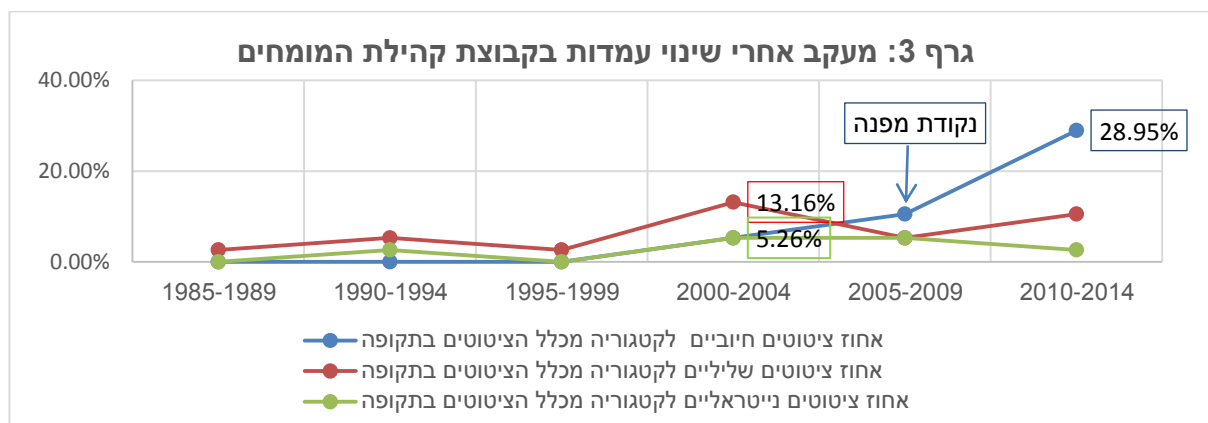
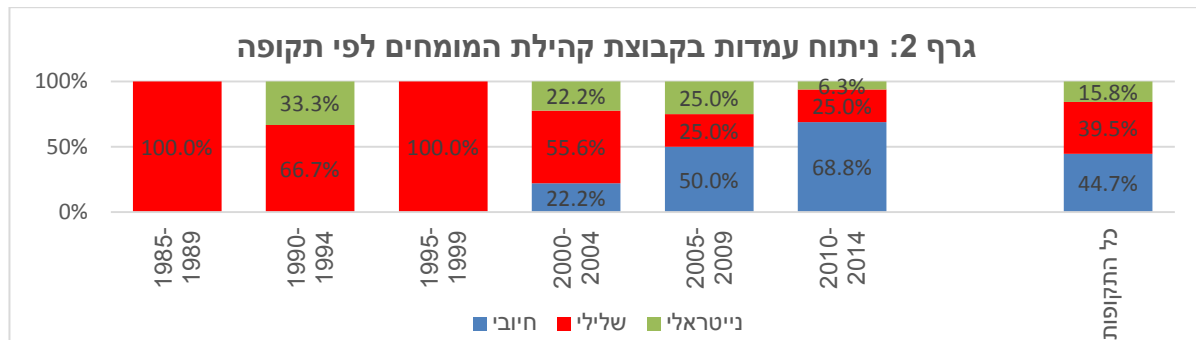
גרף 1(א): מובילי דעת קהל- התפלגות עמדות לפי תת קבוצה

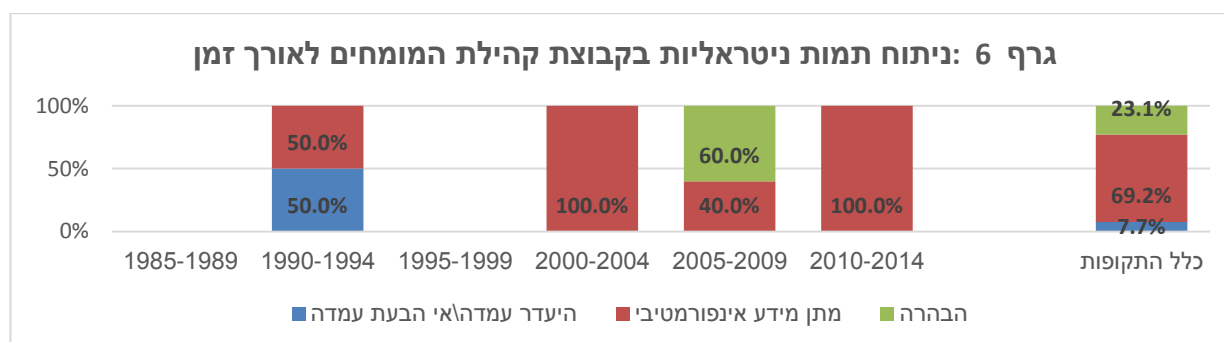
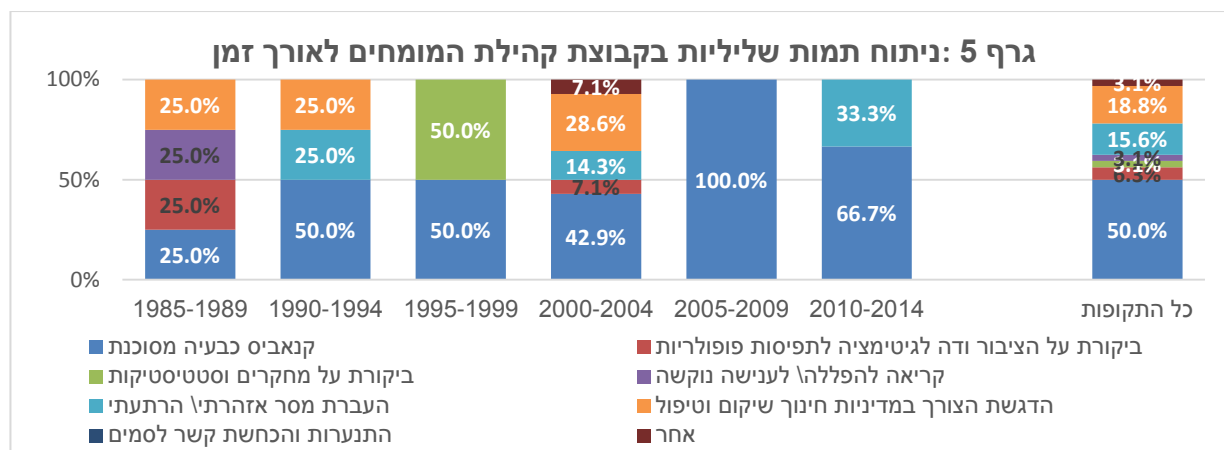

4.1.2 קהילת המומחים

גרפים 2-6 עונים על שתי שאלות. כיצד השתנו עמדות קהילת המומחים ומהן התמונות שהתבלטו בשיח שהובילו לאורך השנים. המענה לשאלה הראשונה ניתן מהסתכלות על נקודות השיא של העמדות החיוביות, השליליות, והנייטרליות וחיפוש נקודת מפנה. המענה לשאלה השניה גובש מאיתור תמונות מובילות המאפיינות את נקודות השיא ומציאת הנושא הדומיננטי ששלט בשיח במשך התקופות. **גרף 2** מפלח את הציטוטים לפי תקופות. הגרף מצביע שמתוך 38 ציטוטים לאורך השנים, אותרו יותר ציטוטים חיוביים משליליים (44.7% מול 39.5%). עד שנת 2005, בלטה כמות הציטוטים השליליים ביחס לחיוביים, אך מ- **2005** ואילך חל היפוך במגמה. בשנים 2005-2009, מספר הציטוטים החיוביים עקף לראשונה את השליליים ומנקודת זמן זו ואילך נשמר הרוב לציטוטים החיוביים. **גרף 3** מסתכל על שכיחות יחסית, ביחס לשה"כ המאורעות (38 הציטוטים) לאורך 6 התקופות שנבדקו ומאפשר לזהות נקודות שיא ומפנה. הגרף מצביע על שיא הציטוטים השליליים והנייטרלים בתקופה 2000-2004 (13.16% ו 5.26% בהתאמה) ושיא בציטוטים החיוביים בין 2010-2014 (28.95%). גרפים 4-6 מצביעים על דומיננטיות של תמונות בשיח הקבוצה. **גרף 4** מצביע שהתמה החיובית הבולטת בכל התקופות היא של "סגולות בריאותיות" (32%) שקופצת בין 2010-2014 ל 35.7% (ביחס לתמונות החיוביות בתקופה) **גרף 5** מצביע שהתמה השלילית הבולטת ביותר לאורך התקופות בשיח קהילת המומחים היא של "קנאביס כבעיה

מסוכנת" (50%) שדומיננטית בשיח משנות ה-90 ועומדת בין 2000-2004 על 42.9% (ביחס לתמות השליליות בתקופה). **גרף 6** מתייחס לתמות הניטראליות ומצביע ש"מידע אינפורמטיבי" היתה הדומיננטית מכל התקופות (69.2%) ועמדה בין 2000-2004 על 100% (ביחס לתמות הניטראליות בתקופה). **טבלה ו'** מסכמת את השיאים בעמדה השלילית והחיובית, ומצביעה על נקודת המפנה והנושאים הדומיננטים בשיח שהובילו קהילת המומחים.

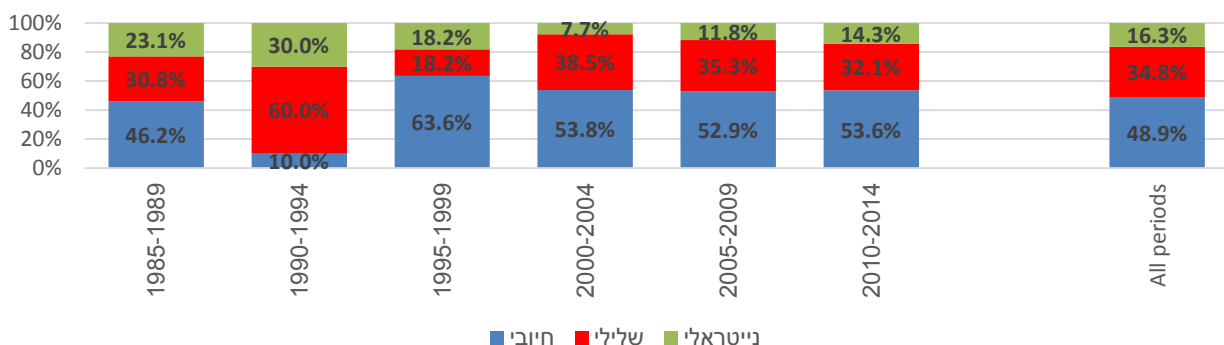
טבלה ו': סיכום נתונים על קהילת המומחים

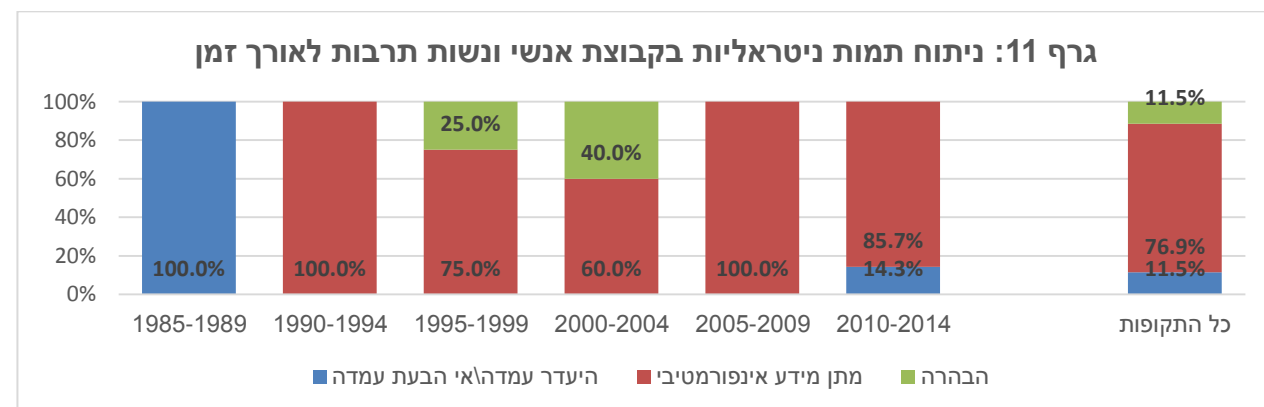
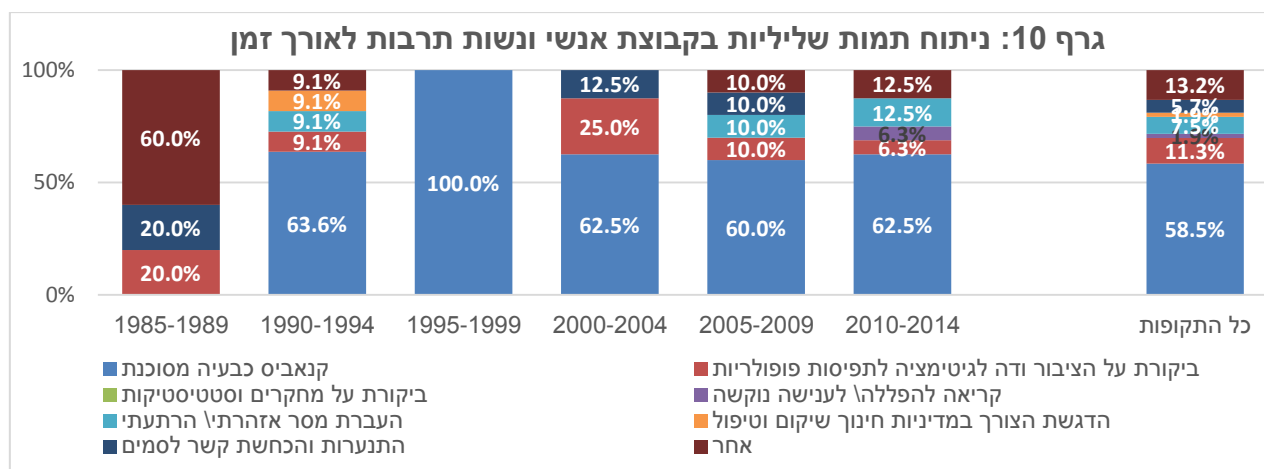
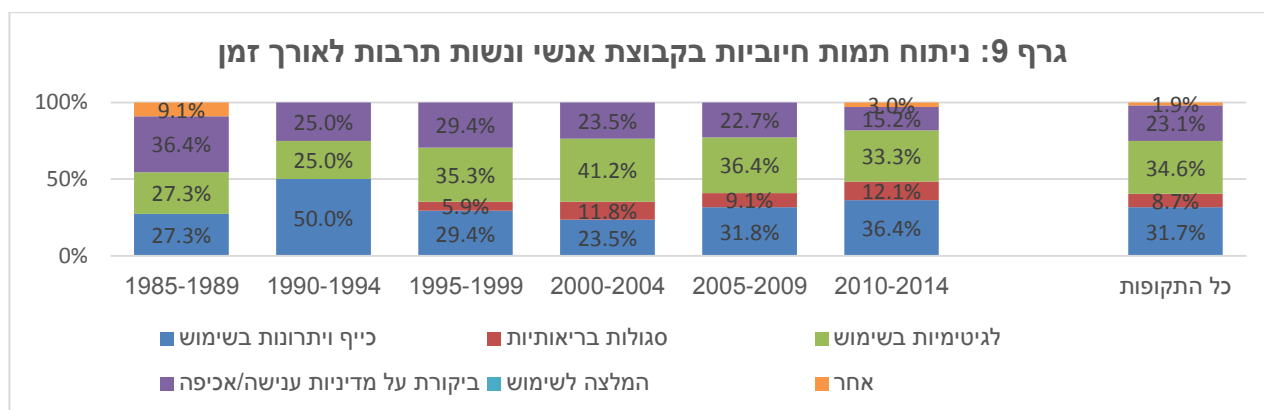
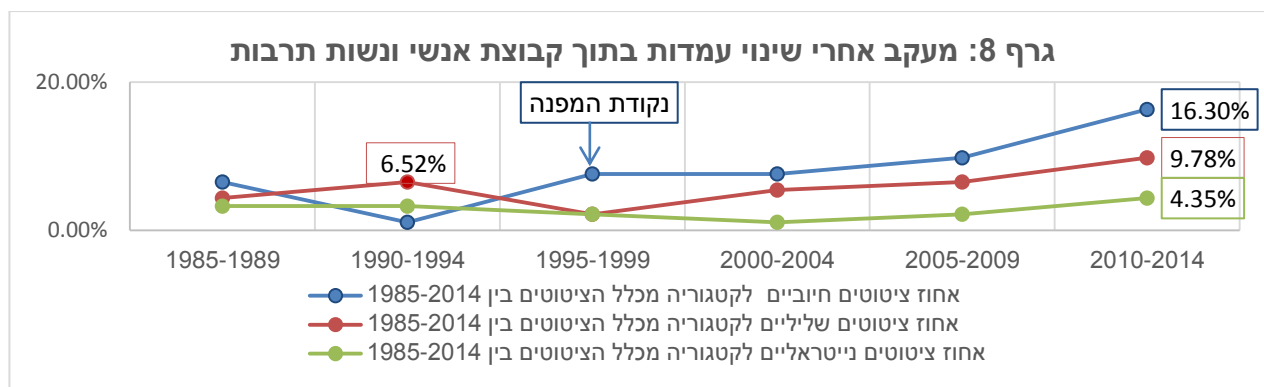
תקופת שיא בעמדה השלילית	תמות שליליות דומיננטיות בתקופת השיא בעמדה השלילית (סדר חשיבות יורד)	נקודת מפנה	תמות חיוביות דומיננטיות בנקודת מפנה (סדר חשיבות יורד)	תקופת שיא בעמדה החיובית	תמות חיוביות דומיננטיות בתקופת השיא בעמדה החיובית (סדר חשיבות יורד)	נושא דומיננטי לאורך השנים בסיכום התקופות
2000-2004	"קנאביס כבעיה מסוכנת" (42.9%); "צורך והדגשת מדיניות שיקום וטיפול" (28.6%); "העברת מסר אזהרה" (14.3%);	2005-2009	"סגולות בריאותיות" (30.8%); "כייף" (23.1%); "לגיטימיות בשימוש" (15.4%);	2010-2014	"סגולות בריאותיות" (35.7%); "כייף" (17.9%); "בשימוש" (17.9%); "לגיטימיות בשימוש" (17.9%);	התמה השלילית הבולטת ביותר בכל הזמנים היא "קנאביס כבעיה מסוכנת" (50%) התמה החיובית הבולטת ביותר בכל הזמנים היא "סגולות בריאותיות" (32%) התמה הניטראלית הבולטת ביותר בכל הזמנים היא "מידע אינפורמטיבי" (69.2%)

4.1.3 אנשי ונשות תרבות

גרפים 7-11 עונים על שתי שאלות, **כיצד השתנו עמדות אנשי ונשות התרבות ומהן התמונות שבלטו** בשיח שהובילו לאורך השנים. **גרף 7** מפלח את הציטוטים לפי תקופות. הגרף מראה שלאורך השנים נצפו במוצע פי 1.5 ציטוטים חיוביים משליליים (48.9% מול 34.8% מ- 92 הציטוטים), כשהשנים 1990-1994 חריגות במספר הציטוטים השליליים (60% מהציטוטים בתקופה). התקופה 1995-1999, מצביעה על מפנה שממנה ואילך, מספר הציטוטים החיוביים עוקף בעקביות את השלילים. **גרף 8** מסתכל על שכיחות יחסית, ביחס לסה"כ המאורעות (92 הציטוטים) לאורך 6 התקופות שנבדקו ומאפשר לזהות נקודות שיא. הגרף מראה על שני שיאים בעמדה השלילית. הראשון בין 1990-1994 (6.52%) והשני בין 2010-2014 (9.78%). שיאי העמדה החיובית והניטרלית של אנשי ונשות התרבות נצפו בין 2010-2014 (16.30% ו- 4.35% בהתאמה). גרפים 9-11 מצביעים על דומיננטיות של תמונת בשיח הקבוצה. **גרף 9** מצביע שהתמה החיובית "לגיטימיות בשימוש" שהכי התבלטה לאורך כל הזמנים (34.6%) צוברת תאוצה בשנות ה-90, אך נעקפת בפער קטן בין 2010-2014 על ידי התמה "כייף ויתרונות בשימוש" (33% לעומת 36.4% ביחס לתמונת החיוביות בתקופה). **גרף 10** מצביע שהתמה השלילית הפופולארית ביותר בשיח אנשי ונשות התרבות בכל התקופות היא "קנאביס כבעיה מסוכנת" (58.5%), בשנים 1990-1994 עומדת על 63.6% ובין 2010-2014 על 62.5% (מהתמונת השליליות בתקופה בהתאמה). **גרף 11** מתייחס להופעת תמונת ניטרליות ומראה שהתמה "מידע אינפורמטיבי" התבלטה לאורך כל התקופות (76.9%), כשבשנים 2010-2014 עמדה על 85.7% (ביחס לתמונת הניטרליות בתקופה). **טבלה ז'** מסכמת את התקופות בהן נצפו השיאים בעמדות ומצביעה על נקודת המפנה והנושאים הדומיננטים בשיח שהובילו אנשי ונשות התרבות לאורך הזמן.

גרף 7: ניתוח עמדות בקבוצת אנשי ונשות תרבות לפי תקופה

טבלה ז' – סיכום נתונים על אנשי ונשות תרבות

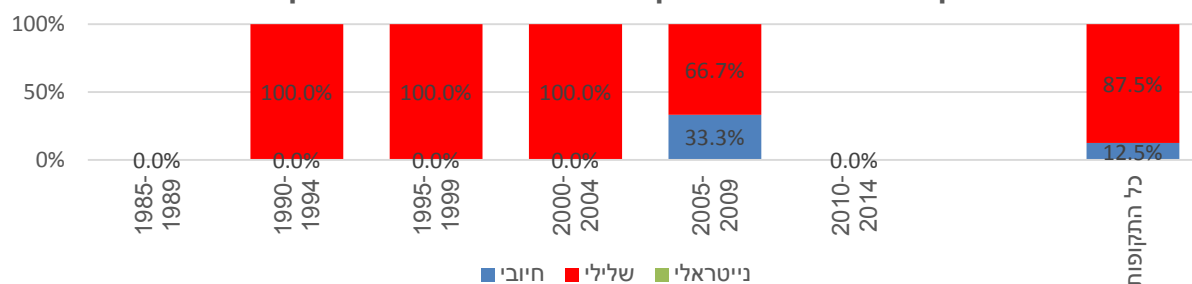
תקופת שיא בעמדה השלילית	תמות שליליות דומיננטיות בתקופת השיא בעמדה השלילית (סדר חשיבות יורד)	נקודת מפנה	תמות חיוביות דומיננטיות בנקודת מפנה (סדר חשיבות יורד)	תקופת שיא בעמדה החיובית	תמות חיוביות דומיננטיות בתקופת השיא בעמדה החיובית (סדר חשיבות יורד)	נושא דומיננטי לאורך השנים בסיכום התקופות
1990- 1994	"קנאביס כבעיה מסוכנת (63.6%); "ביקורת על הציבור דה לגיטימציה לתפיסות פופולאריות" (9.1%); "העברת מסר אזהרתי (9.1%);" "צורך והדגשת מדיניות חינוך שיקום וטיפול" (9.1%)	1995- 1999	"לגיטימיות בשימוש" (35.3%); "כייף ויתרונות בשימוש" (29.4%); "ביקורת על מדיניות ענישה ואכיפה" (29.4%)	2010- 2014	"כייף ויתרונות בשימוש" (36.4%); "לגיטימיות בשימוש" (33.3%); "ביקורת על מדיניות ענישה ואכיפה" (15.2%)	התמה השליליות הדומיננטיות ביותר בכל הזמנים היא "קנאביס כבעיה מסוכנת" (58.5%) התמה החיובית הבולטת ביותר בקרב תת הקטגוריה אנשי ונשות תרבות בכל הזמנים היא "הלגיטימיות בשימוש" (34.6%) התמה הניטראלית הדומיננטיות ביותר בקרב תת הקטגוריה אנשי תרבות בכל הזמנים היא "מידע אינפורמטיבי" (76.9%)
וגם 2010- 2014	"קנאביס כבעיה מסוכנת (62.5%); "העברת מסר אזהרתי (12.5%);" "ביקורת על הציבור דה לגיטימציה לתפיסות פופולאריות" (6.3%); "קריאה להפללה/לענישה נוקשה" (6.3%)					

4.1.4 המגזר השלישי

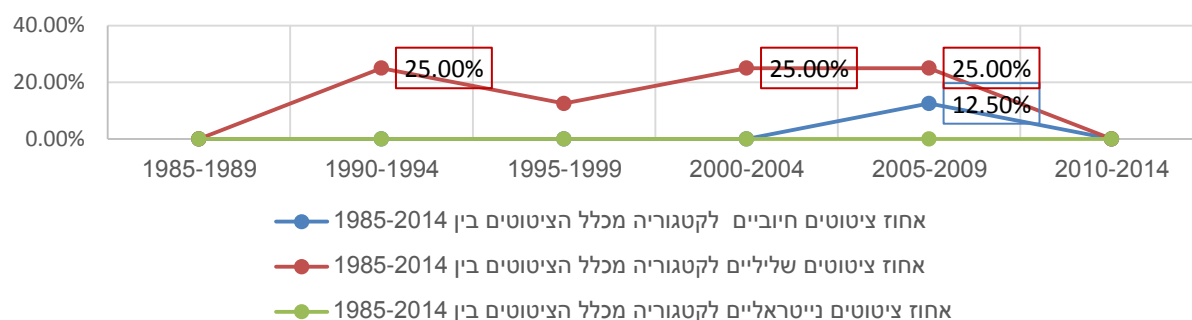
גרפים 11-14 עונים על שתי שאלות, **כיצד השתנו עמדות** המגזר השלישי לאורך השנים **ומהן התממות שהתבלטו** בשיח שהובילו לאורך השנים. **גרף 11** מפלח את הציטוטים לפי תקופות. הגרף מצביע שרובם של 8 הציטוטים שנמצאו הם שליליים (87.5%) והיתר (12.5%) חיוביים (לא נמצאו ציטוטים ניטראליים). העמדות השליליות שלטו בשיח המגזר השלישי מ-1990 ואילך. **גרף 12** מסתכל על שכיחות יחסית, ביחס לסה"כ המאורעות (8 הציטוטים) לאורך 6 התקופות ומאפשר לזהות נקודות שיא. הגרף מסמן ששיא העמדה החיוביות נצפה בין 2005-2009 (12.50%) והשלילית בין 1990-1994 ובעשור שבין 2000-2009 (25%). גרפים 13-14 מצביעים על דומיננטיות של תמות בשיח הקבוצה. **גרף 13** מראה שאין תמה חיובית שבלטה בכל התקופות ביחס ליתר. **גרף 14** לעומת זאת מצביע שהתמה השלילית "קנאביס כבעיה מסוכנת" בולטת לאורך כל התקופות (36.8%) כשבשנים 1990-1994 ובין 2005-2009 מגיעה ל-40% (ביחס לתמות השליליות בתקופה) תמה דומיננטית נוספת שנוכחת בשעור זהה בעשור שבין 2000-2009 היא "העברת מסר אזהרתי".

טבלה ח' מסכמת ומצביעה על הנושאים הדומיננטים בשיח שהוביל המגזר השלישי.

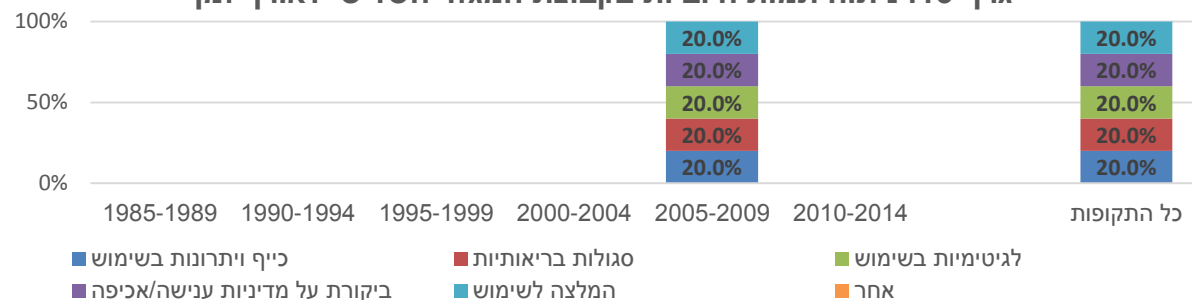
גרף 11: ניתוח עמדות בקבוצת המגזר השלישי לפי תקופה

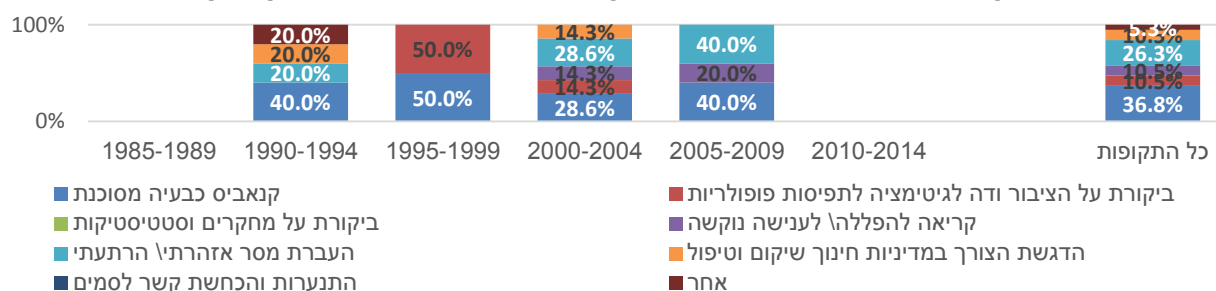
גרף 12 : מעקב אחרי שינוי עמדות בתוך המגזר השלישי

גרף 13: ניתוח תמות חיוביות בקבוצת המגזר השלישי לאורך זמן

גרף 14: ניתוח תמות שליליות בקבוצת המגזר השלישי לאורך זמן

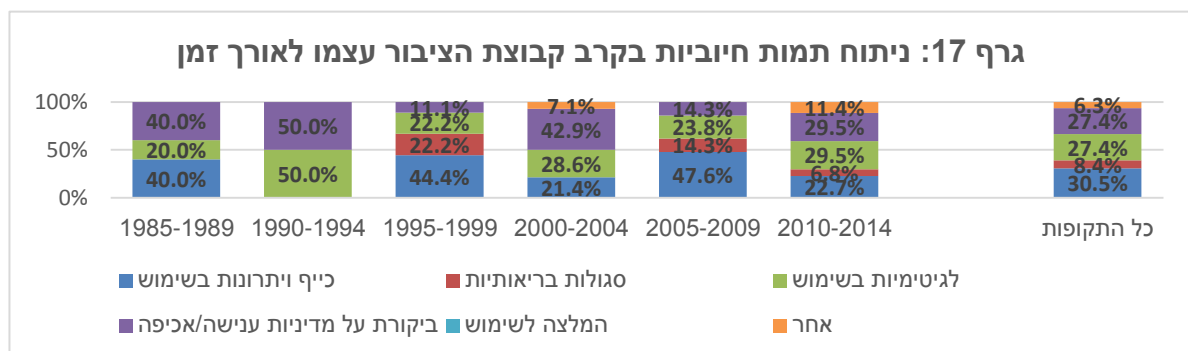
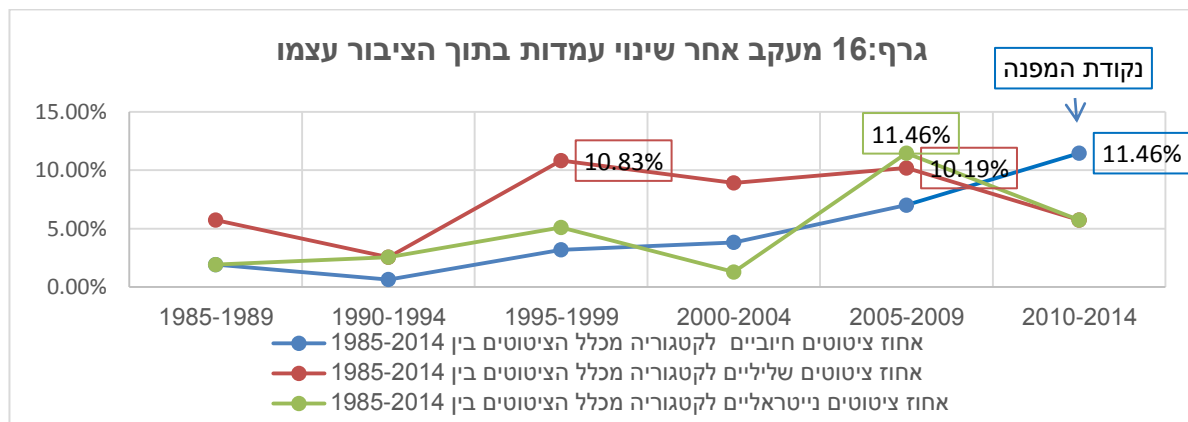
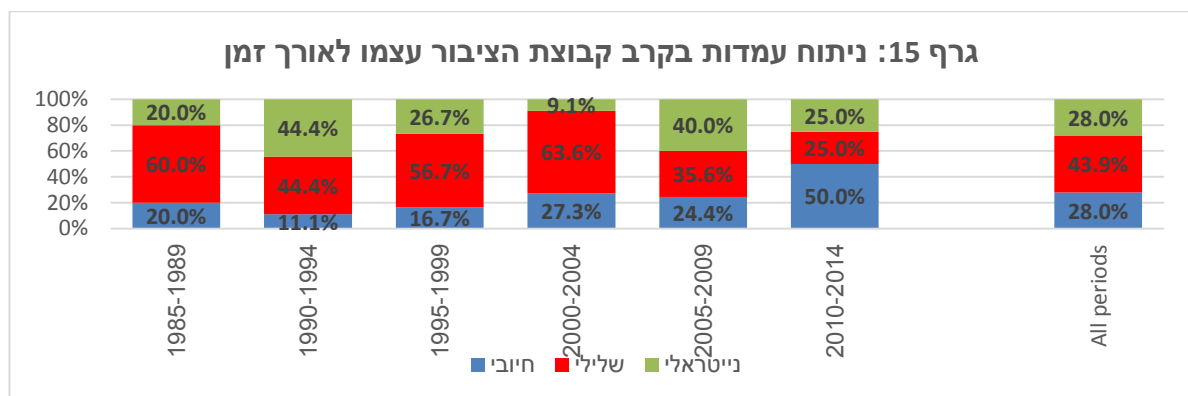
טבלה ח': סיכום נתוני המגזר השלישי

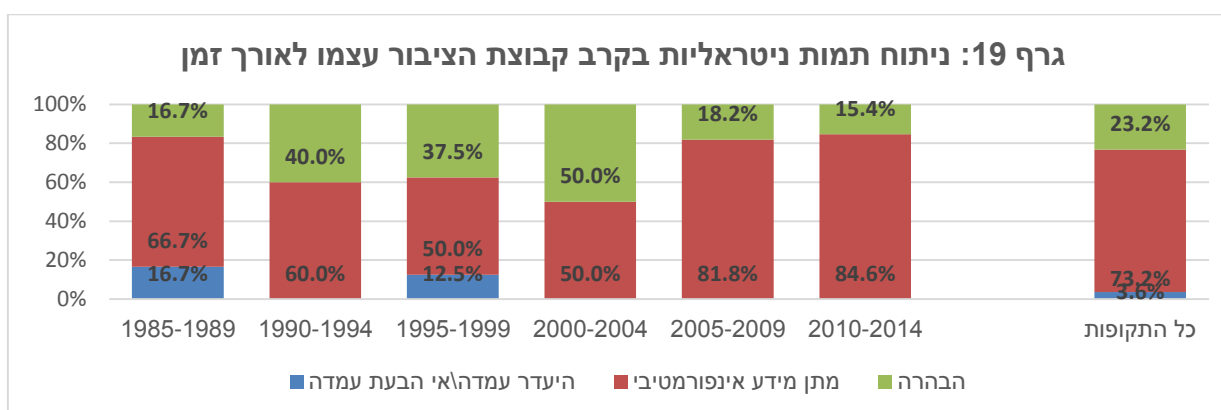
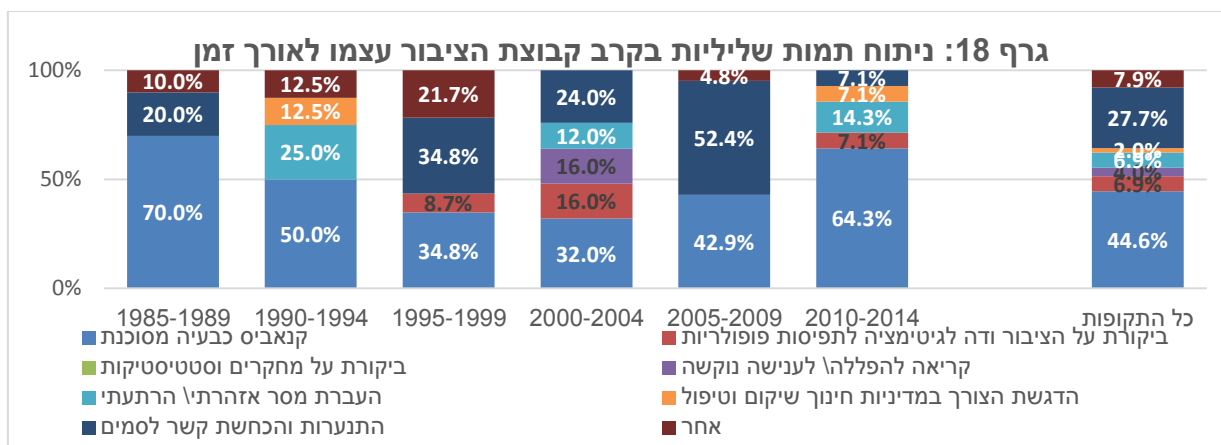
תקופת שיא בעמדה השלילית	תמות שליליות דומיננטיות בתקופת השיא בעמדה השלילית (סדר חשיבות יורד)	נקודת מפנה	תמות חיוביות דומיננטיות בתקופת הנקודה מפנה	תקופת שיא בעמדה החיובית	תמות חיוביות דומיננטיות בתקופת השיא בעמדה החיובית (סדר חשיבות יורד)	נושא דומיננטי לאורך השנים בסיכום התקופות
1990-1994	"קנאביס כבעיה מסוכנת" (40%); "ביקורת על הציבור ודה לגיטימציה לתפיסות פופולאריות" (20%); "הדגשת הצורך במדיניות חינוך שיקום וטיפול" (20%); "העברת מסר אזהרתי/ הרתעת" (20%);	אין	אין	2005-2009	"המלצה לשימוש" (20%); "ביקורת על מדיניות ענישה ואכיפה" (20%); "לגיטימיות בשימוש" (20%); "סגולות בריאותיות" (20%); "כייף ויתרונות בשימוש" (20%);	התמה השלילית הדומיננטית ביותר לאורך הזמנים היא קנאביס כבעיה מסוכנת (36.8%)
וגם 2000-2004	"קנאביס כבעיה מסוכנת" (28.6%); "העברת מסר אזהרתי/ הרתעת" (28.6%); "ביקורת על הציבור ודה לגיטימציה לתפיסות פופולאריות" (14.3%); "הדגשת הצורך במדיניות חינוך שיקום וטיפול" (14.3%); "קריאה להפלה/ ענישה נוקשה" (14.3%);				אין תמות חיוביות/ ניטרליות שבולטת בהשוואה ליתר	
וגם 2005-2009	"קנאביס כבעיה מסוכנת" (40%); "העברת מסר אזהרתי/ הרתעת" (40%); "קריאה להפלה/ ענישה נוקשה" (20%);					

4.1.5 הציבור עצמו

גרפים 15-19 עונים על שתי שאלות, **כיצד השתנו עמדות הציבור ומהן התמות שהתבלטו** בשיח שהוביל הציבור לאורך השנים. **גרף 15** מפלח את הציטוטים לפי תקופות. הגרף מצביע שמתוך 157 הציטוטים שנאספו, אותרו יותר ציטוטים שליליים מחיוביים (43.9% לעומת 28%) ואולם הגרף מצביע על נסיגה בעמדה השלילית בין 2005-2009 ומפנה בשנים 2010-2014 כשמספר הציטוטים החיוביים עוקף את השליליים. **גרף 16** מסתכל על שכיחות יחסית, ביחס לסה"כ המאורעות (157 הציטוטים) לאורך 6 התקופות שנבדקו ומאפשר לזהות נקודות שיא ומפנה בקבוצה. הגרף מצביע על שיא בציטוטים השליליים שהופיע בתקופה 1995-1999 (10.83%) ושיא שלילי נוסף בין 2005-2009 (10.19%). שיא בציטוטים הנייטראלים נצפה בתקופה 2005-2009 (11.46%) ושיא הציטוטים החיוביים בין 2010-2014 (11.46%). גרפים 17-19 מצביעים על דומיננטיות של תמות בשיח הקבוצה. **גרף 17** מצביע שהתמה החיובית הבולטת בכל התקופות היא "כייף ויתרונות בשימוש" (30.5%). בתקופה 2010-2014 מגיעה למקום השלישי אחרי התמות "ביקורת על מדיניות ענישה ואכיפה" ו"לגיטימיות בשימוש" (22.7% לעומת 29.5% ביחס לתמות החיוביות בתקופה

בהתאמה). **גרף 18** מצביע שהתמה השלילית הבולטת ביותר בשיח הציבור מכל התקופות היא "קנאביס כבעיה מסוכנת" (44.6%) בתקופות 1995-1999 ו- 2005-2009 עמדה על 34.8% ו-42.9% (ביחס לתמות השליליות בתקופות בהתאמה) ובתקופה 2005-2009 הגיעה שניה אחרי התמה "התנערות והכחשת הקשר לסמים" (49.2% לעומת 52.4% ביחס לתמות השליליות בתקופה בהתאמה). **גרף 19** מתייחס לתמות הניטראליות ומצביע שהתמה "מידע אינפורמטיבי" היתה הדומיננטית מכל התקופות (73.2%). התמה עמדה בין 2005-2009 על 81.8% (ביחס לתמות הניטראליות בתקופה) **טבלה ט'** מסכמת את התקופות בהן נצפו השיאים בעמדות, מצביעה על נקודת המפנה והנושאים הדומיננטים בשיח הציבור לאורך הזמן.

טבלה ט': סיכום נתונים ל- "הציבור עצמו"

תקופת שיא בעמדה השלילית	תמות שליליות דומיננטיות בתקופת השיא בעמדה השלילית (סדר חשיבות יורד)	נקודת מפנה	תמות חיוביות דומיננטיות בנקודת מפנה (סדר חשיבות יורד)	תקופת שיא בעמדה החיובית	תמות חיוביות דומיננטיות בתקופת השיא בעמדה החיובית (סדר חשיבות יורד)	נושא לאורך השנים בסיכום התקופות
1995-1999	"קנאביס כבעיה מסוכנת" (34.8%); "התנערות והכחשת הקשר לסמים" (34.8%); "ביקורת על הציבור דה לגיטימציה תפיסות פופולריות" (21.7%)	2010-2014	"לגיטימיות בשימוש" (29.5%); "ביקורת על מדיניות ענישה ואכיפה" (29.5%); "כייף ויתרונות בשימוש" (22.7%); "סגולות בריאותיות" (6.8%)	2010-2014	"לגיטימיות בשימוש" (29.5%); "ביקורת על מדיניות ענישה ואכיפה" (29.5%); "כייף ויתרונות בשימוש" (22.7%); "סגולות בריאותיות" (6.8%)	התמה השלילית הדומיננטית ביותר היא "קנאביס כבעיה מסוכנת" (44.6%)
וגם 2005-2009	"התנערות והכחשת הקשר לסם" (52.4%); "קנאביס כבעיה מסוכנת" (42.9%)					התמה החיוביות הדומיננטית ביותר היא "כייף ויתרונות בשימוש" (30.5%)
						התמה הניטראלית הדומיננטית ביותר היא "מתן מידע אינפורמטיבי" (73.2%)

4.1.6 סיכום ביניים למובילי דעת הקהל

מובילי דעת הקהל היוו את הקבוצה הבולטת ביותר במדגם. אולם, החלוקה לתתי קבוצות מחדדת את ההבדלים שנצפו בקרב השחקנים שמרכיבים אותה ואפשרה לבדוק מי הגיב קודם. כשמתבוננים על תזמון נקודות המפנה, רואים שפורצי הדרך ביחס החיובי להקנאביס היו אנשי ונשות התרבות בשנים 1995-1999, בתזמון מוקדם בהשוואה ליתר השחקנים. אחריהם הגיעו קהילת המומחים בשנים 2005-2009 כשהמפנה בהתבטאויות הציבור עצמו חל רק בין 2010-2014. כלומר, לאורך שנים שבהן אנשי ונשות התרבות ייצגו עמדה מתירנית הציבור עצמו ייצג דעה שמרנית. בנוסף, הממצאים מראים שחרף הגידול בפופולאריות הסם (בר- המבורגר, 2009 ; אתר הרשות למלחמה בסמים), הציבור לא מיהר להתבטא בגלוי באופן חיובי ביחס לסם. הממצאים מצביעים על שחל שינוי בעמדת מובילי דעת הקהל לאורך הזמן. הקולות שראו בסם כבעיה שיש להוקיע אותה התחלפו בהדרגה בקולות המצדיקים שימוש מטעמי בריאותי, לגיטימיות, והנאה אישית כשעימם גוברת הביקורת על מדיניות הענישה והאכיפה.

4.2 הרשות השופטת

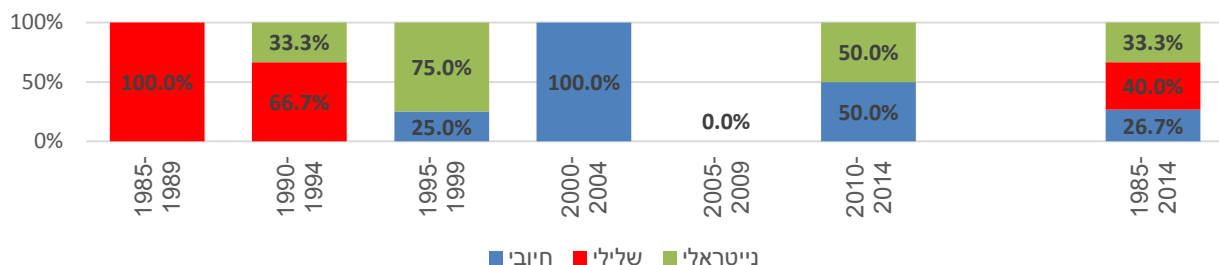
4.2.1 התנהלות הרשות השופטת בתקשורת

במדגם נמצאו 15 ציטוטים ששייכו לקבוצת ההתייחסות של הרשות השופטת (המהווים כ- 3% מ- 506 הציטוטים במדגם). מתוכם, 4 חיוביים (27%), 6 שליליים (40%) ו- 5 ניטראליים (כ-33%). הממצאים מצביעים שכמות הציטוטים המיוחסים במדגם לשופטים נמוכה בהשוואה ליתר קבוצות ההתייחסות.

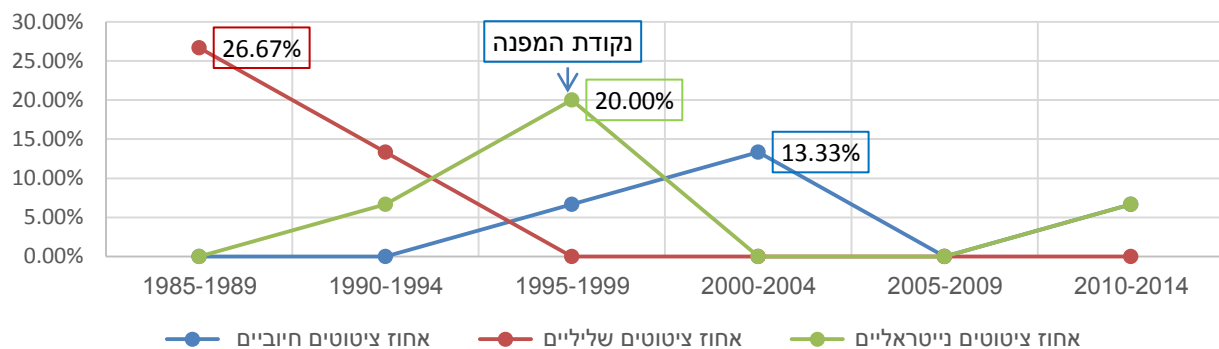
גרפים 20-24 עונים על שתי שאלות, **כיצד השתנו עמדות הרשות השופטת (השופטים) ומהן התמונות שבלטו** בשיח שהובילו בתקשורת לאורך השנים. **גרף 20** מפלח את הציטוטים לפי תקופות. הגרף מצביע שמתוך 15 הציטוטים שנאספו, אותרו יותר ציטוטים שליליים מחיוביים (40% לעומת 26.7%). הגרף מראה שינוי לאורך הזמן, כאשר מרוב מוחלט של ציטוטים שליליים בתקופה 1985-1989 התקופה 1995-1999 מהווה מפנה. בתקופה זו מספר הציטוטים החיוביים גבר לראשונה על השליליים וממנה ואילך המגמה החיובית מתחזקת. **גרף 21** מסתכל על שכיחות יחסית, ביחס לסה"כ המאורעות (15 הציטוטים) לאורך 6 התקופות שנבדקו ומאפשר לזהות נקודות שיא ומפנה. הגרף מצביע על שיא בציטוטים השליליים בין 1985-1989 (26.67), שיא בציטוטים הניטראליים בין 1995-1999 (20%) ושיא בציטוטים החיוביים בשנים 2000-2004

(13.33%). גרפים 22-24 מצביעים על דומיננטיות של תמות בשיח הקבוצה. **גרף 22** מצביע שהתמה החיובית "ביקורת על מדיניות הענישה והאכיפה" בלטה מכל התקופות (80%), כשבין 2000-2004 עמדה על 100% (ביחס לתמות החיוביות בתקופה). **גרף 23** מצביע שהתמה השלילית הבולטת ביותר לאורך הזמן בשיח השופטים היא "קנאביס כבעיה מסוכנת" (62.50%) כשבשנים 1985-1989 עמדה על 60% (ביחס לתמות השליליות בתקופה). **גרף 24** מתייחס לתמות הניטרליות ומצביע שהתמה "מידע אינפורמטיבי" היתה הדומיננטית מכל התקופות (50%), ובשנים 1995-1999 עמדה על 100% (ביחס לתמות הניטרליות בתקופה). **טבלה י'** מסכמת את התקופות בהן נצפו השיאים בעמדות, מצביעה על נקודת המפנה והנושאים הבולטים בשיח לאורך הזמן.

גרף 20: ניתוח עמדות הרשות שופט

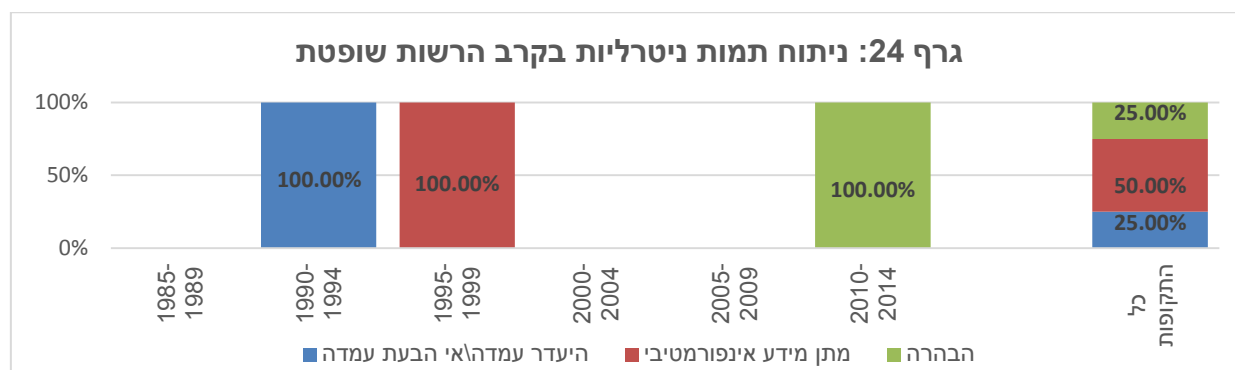
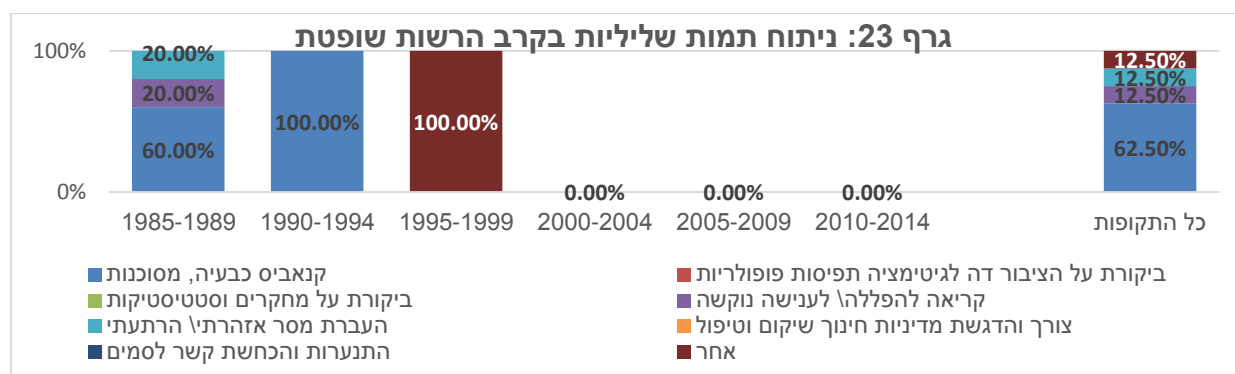

גרף 21: מעקב אחר שינוי עמדות הרשות השופט

גרף 22 : ניתוח תמות חיוביות בקרב הרשות השופט

טבלה י': סיכום נתונים הרשות השופטת

תקופת שיא בעמדה השלילית	תמות שליליות דומיננטיות בתקופת השיא בעמדה השלילית (סדר חשיבות יורד)	נקודת מפנה	תמות חיוביות דומיננטיות בנקודת מפנה (סדר חשיבות יורד)	תקופת שיא בעמדה החיובית	תמות חיוביות דומיננטיות בתקופת השיא בעמדה החיובית (סדר חשיבות יורד)	נושא דומיננטי לאורך השנים בסיכום התקופות
1985-1989	"קנאביס כבעיה מסוכנת" (60%); "קריאה להפללה לענישה" (20%); "העברת מסר אזהרת/הרתעתי" (20%)	1995-1999	"ביקורת על מדיניות ענישה/אכיפה" (50%)	2000-2004	"ביקורת על מדיניות ענישה/אכיפה" (100%)	התמה השלילית הדומיננטית ביותר לאורך השנים היא "קנאביס כבעיה מסוכנת" (62.50%)
						התמה החיובית הדומיננטית ביותר לאורך השנים היא "ביקורת על מדיניות ענישה/אכיפה" (80%)
						התמה הניטרלית הדומיננטית ביותר לאורך השנים היא "מתן מידע אינפורמטיבי" (50%)

4.2.2 סיכום ממצאי מדגם ידיעות אחרונות לרשות השופטת

כמות הציטוטים שנמצאו לרשות השופטת במדגם ידיעות אחרונות היתה קטנה משמעותית ביחס ליתר קבוצות ההתייחסות. ממצאי המחקר מצביעים שלמרות שנמצאו יותר ציטוטים שליליים מציטוטים חיוביים, משנת 1995 רואים סימנים לשינוי מגמה בהתבטאויות השופטים ביחס לסם כשמנקודה זו, הולכת וגוברת הביקורת השיפוטית, מהדגשת הבעיות והמסוכנות בקנאביס, הולך השיח ומתחלף בביקורת על מדיניות הענישה והאכיפה. ביקורת זו מגיעה לשיאה בתחילת שנות ה-2000 ונסוגה לקראת סוף העשור כשלא רואים מנגד עליה בעמדה השלילית.

4.2.2 התנהלות הרשות השופטת בפסיקה

לשם מעקב על מדיניות הרשות השופטת כלפי הסם (ונוכח כמות הציטוטים הנמוכה שאותרה לקבוצת ההתייחסות במדגם בעיתון) בוצע ניתוח שיח ביקורתי לפסיקות המשפיעות ביותר שמבטאות אי הפללה בטווח 1995-2014 בערכאות השלום והעליון. שני תתי הפרקים הבאים יציגו את הממצאים לכל ערכאה בנפרד, כשבסיכום הניתוח יובא מבט משווה על שתי הערכאות.

4.2.2.1 פסקי דין של שופטי בית משפט השלום

השימוש במנוע החיפוש "נבו" הניב 23 פסקי דין שנידונו בבית משפט השלום בשנים 1995-2014. חלוקה לתקופות מצביעה שבטווח 1995-1999 הופיע פסק דין אחד, בשנים 2005-2009 הופיעו 2 פסקי דין ובין 2010-2014 הופיעו 20 פסקי דין. מכאן ניתן להסיק שפסקי הדין הבולטים והמצוטטים ביותר הדנים בתופעה הנבדקת הופיעו בערכאת השלום בטווח השנים 2010-2014.

ניתוח התיקים בהם **לא הופללו** עברייני קנאביס, מעלה מספר תובנות: ראשית, החיפוש כמעט ולא הניב תוצאות שבהן לא הופללו עברייני קנאביס לפני שנות ה-2000. 96% מ-23 הפסיקות המשפיעות ביותר הופיעו אחרי 2005- נתון המחזק את הטענה (שהוצגה בסקירה ונתמכת בממצאי מדגם ידיעות אחרונות) לפיה התקופה משנות ה-80 ועד סוף שנות ה-90 התאפיינה בהלך רוח שלילי ביחס לסם. מספר פסקי הדין בין 1995-2009 מרמז שרמת אי ההפללה בבית משפט השלום בשנים אלו נמוכה- אך ייתכן ובחריגותם פילסו את הדרך לשינוי. בנוסף, ממצאי הניתוח לטקסטים המשפטיים 1995-2014 העלה 6 מוטיבים ו-2 תמות חוזרות בפסיקות שיפורטו להלן.

תמה 1 : הפרט במרכז

הסתכלות ביקורתית על פסקי הדין הציפה שבית המשפט העדיף בפעמים רבות לעלות על נס זכויות וחירויות אישיות של הפרט על פני האינטרס הציבורי. תמת "הפרט במרכז" השזורה לאורך הטקסטים המשפטיים התבטאה בשימוש של השופטים בשני מוטיבים חוזרים בפסיקות והם: מוטיב האינטרס הפרטי ומוטיב השיקום והטיפול.

המוטיב הראשון שחזר בטקסטים המשפטיים הוא מוטיב **האינטרס הפרטי**. המוטיב מתבטא בדגש התיאורי שניתן בטקסטים לפגיעה שתיגרם לפרט כתוצאה מהפללה (כגון פגיעה בעתידו ובעיסוקו) לעומת תיאור מצומצם של הפגיעה שנגרמת לחברה עקב ביצוע העבירה. פסיקות שופטי השלום מראות שחלה הטייה באיזון שבין האינטרס הציבורי והפרטי על כף המאזניים לטובת האינטרס הפרטי שמגיעה לשיא בין 2010-2014. השופטים הצדיקו בפסיקותיהם אי הרשעה בהתחייבות הפרט לפרנסת המשפחה, להשתקמות ובכך שהרשעה עשויה לסגור דלתות בפני הנאשם. מוטיב זה חזר ב-2 פסיקות בין 2005-2009 וב-11 מהפסיקות בשנים 2010-2014, (בסה"כ ב-56% מ-23 הפסיקות בכל התקופות). בשונה מעמדה שטוענת שהפללה משרתת את טובת הציבור והולמת את המצב החוקי- העמדה שבולטת בטקסטים המשפטיים שנמצאו היא שאי הפללה דווקא מתיישבת בקנה אחד עם האינטרס הציבורי (ראה **נספח 1**)

מוטיב נוסף הנכלל בתמה "הפרט במרכז" הוא היחלשות כוח הסנקציה והענישה והמרתו בחלופת השיקום והטיפול. מוטיב **השיקום והטיפול** מתבטא בהעדפת השופטים שלא למצות את הדין עם נאשמים בעבירות קנאביס. שופטים שונים נימקו בפסיקתם את חשיבות השיקום בהשוואה להפללת הנאשמים, וחלקם הגדילו לציין מפורשות שיש להעדיף את "הפן השיקומי על הגמולי". המוטיב הופיע ב-6 פסקי דין, וכולם בטווח השנים 2010-2014 (22% מתוך 23 הפסיקות בכל התקופות). היעדרותו של המוטיב בין 1995-2009 מרמזת שהפנייה להחלופה הטיפולית מהווה תופעה חדשה יחסית בפסיקות שופטי השלום המיוחסת לשנים 2010-2014 (ראה **נספח 1**)

תמה 2: המסוכנות הנמוכה

תמה מרכזית נוספת שחזרה בפסקי הדין של שופטי השלום היא תמת "המסוכנות הנמוכה". למרות שפקודת הסמים מגדירה קנאביס "סם מסוכן" (פקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], תשל"ג-1973) מפסקי הדין משתקפת עמדה אחרת. פסקי הדין מגלים ששופטי השלום ערערו על הקביעה החוקית שקנאביס הינו סם שמסוכן או שעברייני הקנאביס מסוכנים לציבור.

אחד המוטיבים שמבטאים מסוכנות נמוכה הופיע בין 1995-1999 והוא השימוש ב**פרשנות מרחיבה**, ובאופן ספציפי, בהרחבת מושג ה- "שימוש עצמי" לקנאביס (הופיע ב-26% מ-23 הפסיקות בכל התקופות). קו הגבול לצריכה עצמית נקבע בפקודת הסמים המסוכנים, והועמד על 15 גרם (חוק פקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], תשל"ג-1973, סעיף 31(3)). יחד עם זאת, כבר בין 1995-1999 רואים פריצת דרך במקרה של אי הרשעה בכמות שעלתה פי 6 על הכמות הנקובה בחוק (ת"פ 3306/96 מדינת ישראל נגד אריה סטי). בין 2005-2009 רואים מקרה נוסף, ועוד 4 מקרים נוספים בשנים 2010-2014. מספר פסקי הדין הבולטים בתקופה האחרונה מצביעה על גידול בהיקף התופעה תוך חריגה מהחוק. הפרשנות המבליגה שגברה בין 2010-2014 עלתה גם במקרים שלנאשם היה עבר פלילי הנקשר בסם (ראה **נספח 2**)

המוטיב המרכזי השני שנכלל תחת תמת "המסוכנות הנמוכה" הוא ה**תיאור הנורמטיבי** של עבריו הקנאביס (מופיע ב-22% מ-23 הפסיקות). החיבור שנעשה בין קיום אורח חיים נורמטיבי לצד צריכת סמים מופיע לראשונה בדוגמא אחת בשנים 2005-2009 (ת"פ 1250-09 מ.י לשכת תביעות מרחב נגב באר שבע נגד הלל אוחנה). שנים 2010-2014 מסמנות הרחבת קו זה עם 4 פסקי דין נוספים המתארים עברייני קנאביס כאזרחים נורמטיבים. יתרה מכך- הפסיקות בין 2010-2014 ציירו פרופיל נורמטיבי לנאשם גם במקרים של אשמה בעבירות סחר ובגידול סמים. המסר שמתקבל הוא שעברייני הקנאביס אינם מסוכנים- אלא אזרחים מהשורה (ראה **נספח 2**).

מוטיב שלישי שנכלל תחת תמת "המסוכנות הנמוכה" הוא ה**יעדר מסוכנות צבורית**. לפי לשון החוק, עבירות החורגות מהחזקה ושימוש עצמי מצדיקות מעצר עד תום הליכים (פקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], תשל"ג-1973). כבוד השופטים כהן, טהה, דהאן, רזין ואחרים אף ציינו מפורשות בפסיקותיהם ש"הכלל בעבירות סמים שהינן עבירות שעניינן החזקת סם שלא לצריכה עצמית הינו המעצר והחרג הוא השחרור" (מ"ת 1-5988-04 מדינת ישראל נגד שלומי אדרי ; מ"ת 49604-01-11 מדינת ישראל נגד סלאמה אבו סבית ; מ"ת 60278-06-14 מדינת ישראל נגד יניב שושן, מ"ת 48271-07-11 מדינת ישראל נגד אבו עמאר). ב-15 השנים בין 1995-2010 לא נמצאו מקרים שבהם חרגו מהכלל, אך בין 2010-2014 נמצאו 5 מקרים (המהווים 22% מתוך 23 הפסיקות) שמבטאים נסיגה מהחוק היבש. במקרים אלו, השופטים נימקו החלטתם שלא להפנות למעצר "בהיותה חריג מהכלל" אך הבחירה הנשנית להחרגה, מצביעה על תפיסה שהמסוכנות הציבורית של מבצע העבירה פחותה ביחס לנוק שיגרם כתוצאה מהמעצר (ראה **נספח 2**).

המוטיב הרביעי שנכלל תחת תמת "המסוכנות הנמוכה" הוא השימוש בהמשגה מקילה ביחס לסם. לאורך השנים רואים עליה בבחירות מודעות של שופטים לתאר את הקנאביס כ"סם קל" וחוזרים ועולים תיאורים של עבירות קנאביס כעבירות "לא חמורות". למרות שבטווח השנים בין 1995-2009 לא נמצאו דוגמאות כאלו, התקופה 2010-2014 מצביעה על שימוש גובר בהמשגה מקילה ביחס לתקופות שקדמו. שימוש בהמשגה מקילה ביחס לסם עולה ב-5 דוגמאות בין 2010-2014 (המהוות 22% מ-23 פסקי הדין בכל התקופות) (ראה **נספח 2**).

4.2.2.2 פסקי דין של שופטי בית המשפט העליון

במסגרת החיפוש אותרו 13 פסקי דין של בית המשפט העליון (3 בשנים 2000-2004, 6 בשנים 2005-2009 ו-4 בשנים 2010-2014). ניתוח הפסיקות בבית המשפט העליון שבהם לא הופללו עברייני הקנאביס, מעלה מספר תובנות. 76% (מתוך 13) הפסיקות הבולטות והמצוטטות ביותר הופיעו לאחר שנת 2005- נתון המחזק את הטענה ולפיה התקופה משנות ה-80 ועד סוף שנות ה-90 התאפיינה בהלך רוח שלילי יותר ביחס לסם. בנוסף, בחינת הפסיקות בעליון מצביעה על אותם מוטיבים ותמות שהופיעו בפסיקות השלום. ואולם, למרות קווי הדמיון נמצא שוני בין הערכאות.

תמה 1: הפרט במרכז

בית המשפט העליון דן בעבירות בדרגת חומרה גבוהה יותר, או בתיקים שכבר נידונו בערכאות משפטיות נמוכות יותר והובאו לפתחו. למרות זאת, התמה "הפרט במרכז" הופיעה גם בפסיקות העליון והתגלמה בחזרתיות של מוטיבים האינטרס הפרטי והשיקום והטיפול.

מוטיב האינטרס הפרטי המוטיב עלה בפסיקה אחת בין 2000-2004, ב-3 מהפסיקות בין 2005-2009 וב-3 פסיקות בין 2010-2014 (ומופיע ב-41% מ-13 פסקי הדין בכל התקופות). למרות קווי הדמיון לפסיקות בית משפט השלום ובכללם- מתן דגש על זכויות הפרט ורצון להחזיר נאשמים לדרך הישר, חלק מפסיקות העליון נבדלות בנימוקים שמרניים יותר ביחס לנזק החברתי שנגרם מהעבירות. למשל לדברי כבוד השופטת ברלינר: "אינטרס הציבור שמכתיב מלחמה חסרת בפשרות בנגע הסמים, כשהביטוי המרכזי היא ענישה מחמירה" (ע"פ 170/07 ליאור מטיס נגד מדינת ישראל) או לדברי כבוד השופטת חיות: "השיקולים הנוגעים לנסיבות האישיות נסוגים מפני האינטרס הציבורי שבהרתעת הרבים" (ע"פ 2194/14 אליהו בן שמעון נגד מדינת ישראל). הדגשת האינטרס הציבורי בלטה בשיח השיפוטי לצד שמירת זכויות הפרט (ראה **נספח 3**).

מוטיב נוסף הנכלל בתמה "הפרט במרכז" הוא השיקום והטיפול. בדומה לפסיקות השלום, גם בבית המשפט העליון רואים שלאורך השנים גוברת ההתחשבות של השופטים בדרך שעבר המערער ובמתן משקל לדרך השיקומית על פני ענישה. בטווח השנים 1995-2004 המוטיב לא מופיע, אך שנים 2005-2014 מסמנות נסיגה מההישענות על הסנקציות הפליליות: מוטיב השיקום והטיפול חזר ועלה ב-3 מקרים בין 2005-2009, וב-2 מקרים בין 2010-2014 (הופיע בסך הכל ב-38% מתוך 13 פסקי הדין בכל התקופות) (ראה **נספח 3**).

תמה 2: מסוכנות נמוכה

הציפייה תהיה להניח שככל שמדובר בכמות קטנה של סם או בנסיבות המלמדות שהעבירה חד פעמית, השופטים יתפסו את איום הסכנה שכלוית לעבירה כקטן יותר (ראה מ"ת 4479-07-10 - מדינת ישראל נ' אחמד מחאמיד). לפיכך עלתה השאלה כיצד התייחס בית המשפט העליון למקרים שהובאו לפתחו ושעלו (לרוב) בחומרתם/מסוכנותם בהשוואה לתיקים שנדונו בבית משפט השלום? הניתוח מראה שגם בחלק מפסיקות העליון חוזרת תמת "המסוכנות הנמוכה" תוך ערעור על מסוכנות הסם ועברייני הסם לציבור.

המוטיב החוזר הראשון במסגרת תמת "המסוכנות הנמוכה" הוא הפעלת **פרשנות מרחיבה**. הפרשנות המרחיבה מתבטאת במספר מקרים שבהם העדיף בית המשפט להבליג על ראיות שנמצאו לכמות סמים העולה בהרבה על ההגדרה לצריכה עצמית. ניתוח פסיקות שופטי העליון העלה 4 מקרים שבהם הפעילו השופטים פרשנות מרחיבה: 3 בין 2005-2009 ואחד בין 2010-2014 (המהווים 30% מ-13 פסקי הדין לאורך כל התקופות). (ראה **נספח 4**)

מוטיב חוזר שני שנמצא תחת תמת "המסוכנות הנמוכה" הוא **תאור נורמטיבי** של עבריו הקנאביס בטקסטים המשפטיים. באופן דומה לפסיקות השלום, שופטי העליון בחרו בפעמים רבות לתאר את עוברי העבירות כאזרחים מהשורה, גם בעבירות קנאביס מהרף הגבוה יותר. מוטיב התיאור הנורמטיבי הופיע ב-3 מקרים שונים (המהווים 23% מ-13 פסקי הדין לאורך כל התקופות). ב-3 הדוגמאות שנמצאו בעליון ניתן דגש להיבטים הנורמטיבים בפרופיל הנאשמים: הרקע הנורמטיבי ממנו הם באים ואורח החיים הנורמטיבי שהם מקיימים - וגם במקרים שבהם לנאשמים היה עבר פלילי. שלושת המקרים בעליון תועדו בין 2005-2009 ומצביעים ששופטי העליון הקדימו את שופטי השלום בשימוש במוטיב זה (ראה **נספח 4**).

המוטיב השלישי שעולה מפסיקות העליון המבטא את תמת "המסוכנות הנמוכה" הוא **היעדר מסוכנות ציבורית**. בחינת פסקי הדין בעליון מצביעה שבית המשפט העדיף בפעמים רבות חלופות אחרות על פני מעצר או עונש מאסר במקרים שהצדיקו מאסר עד גמר הליכים לפי חוק. ניתוח הפסיקה מלמד שב-5 מקרים שונים (38% מ-13 פסקי הדין) העדיפו השופטים את חירות הפרט מעל השמירה על האינטרס ושלוש הציבור. למרות שהמוטיב נעדר משיח השופטים בשנים 1995-1999 כלל המקרים (5) שנמצאו הופיעו מוקדם יותר בהשוואה לבית משפט השלום. המקרה הראשון שבו הופיע המוטיב היה בטווח השנים 2000-2004, ו-4 מקרים נוספים תועדו בין השנים 2005-2009 (ראה **נספח 4**).

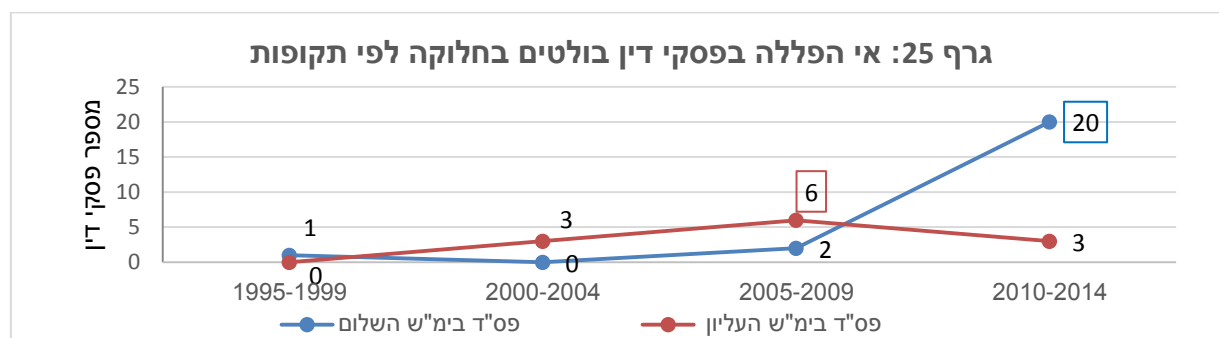
המוטיב הרביעי שמבטא את תמת "המסוכנות הנמוכה" הוא השימוש **בהמשגה המקילה**. בדומה לבית המשפט השלום, שופטי העליון עשו שימוש בהמשגה מקילה בתיאור עבירות הקנאביס. תזמון הופעת המוטיב מראה ששופטי העליון הקדימו את שופטי השלום גם בשימוש בהמשגה המקילה. המוטיב הופיע פעם אחת בשנים 2000-2004 וב-2 מקרים בשנים 2005-2009 (המהווים בסה"כ 23% מ-13 פסקי הדין לאורך כל התקופות). בשלושת המקרים רואים התייחסות מילולית לקנאביס כאילו ואין מדובר בסם מסוכן או בעבירה שיש בה פגיעה בבטחון הציבור (ראה **נספח 4**).

4.2.2.3 סיכום השוואתי בין שתי ערכאות המשפט

תמות "הפרט במרכז" ו"המסוכנות הנמוכה" מצביעות על אי הפללה שהתקיימה בשתי הערכאות (השלום והעליון) בשנים 1995-2014. השונות בין 36 המקרים מצביעה שמדובר במדיניות ארצית שאפיינה את הרשות השופטת ולא בתופעה מקומית או חד פעמית. חרף קווי הדמיון שנמצאו, נמצא שוני בין הערכאות. השוני מתבטא במספר הפסיקות שמבטאות אי הפללה ובמספר מופעים של מוטיבים חוזרים בפסיקות שנמצאו. **טבלה יא'** משווה בין מספר המופעים של התמות והמוטיבים החוזרים בפסיקות השלום והעליון. הטבלה מרמזת שאי ההפללה התקיימה בבית המשפט השלום בעצימות גבוהה יותר מבעליון (40 מופעים בהשוואה ל-27 מופעים בהתאמה). **גרף 25** מציג את הפסיקות בחלוקה לתקופות זמן. הגרף מצביע ששיא הפסיקות המשפיעות שביטאו אי ההפללה בעליון (2005-2009) קדם לשיא הפסיקות בשלום (2010-2014). הדבר מלמד שלמרות שבית המשפט העליון היה "מתון יותר" בפסיקותיו, יתכן ופסיקותיו המוקדמות פרצו דרך לפסיקות המאוחרות בערכאה הנמוכה יותר.

טבלה יא': השוואת תמות ומוטיבים חוזרים בשתי ערכאות המשפט

התמה	פירוט המוטיבים החוזרים	מס' מופעים בפס"דים בעליון	מס' מופעים בפס"דים בשלום
הפרט במרכז	(א) אינטרס פרטי גובר על אינטרס ציבורי	7	13
	(ב) שיקום וטיפול להבדיל מהישענות על סנקציות	5	6
מסוכנות נמוכה	(א) העדר מסוכנות ציבורית	5	5
	(ב) המשגה מקילה ביחס לקנאביס	3	5
	(ג) תיאור נורמטיבי של צרכן הקנאביס	3	5
	(ד) פרשנות מרחיבה לחוק היבש	4	6
סה"כ		27	40

4.2.3 סיכום ביניים לרשות השופטת

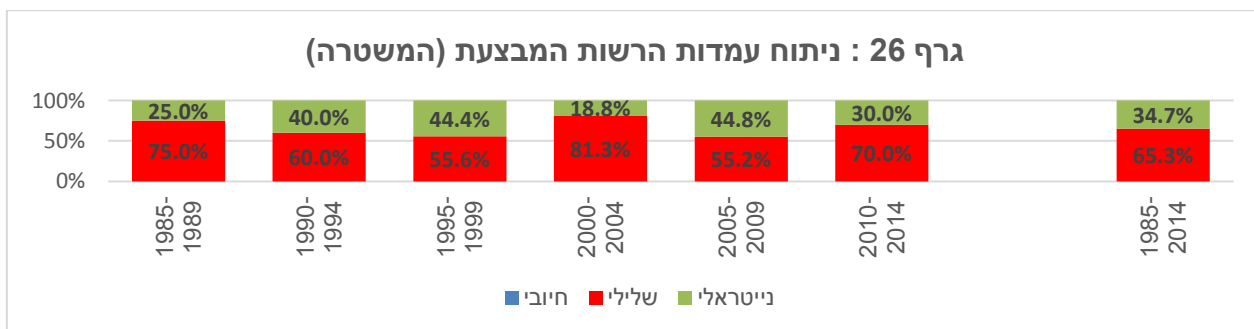
בכתבות שאותרו במדגם ידיעות אחרונות זוהתה עמדה שלילית שאפיינה את הרשות השופטת עד אמצע שנות ה-90 שהתחלפה בשנים אלו בעמדה חיובית יותר ביחס לקנאביס. להשלמת התמונה נעשה שימוש בניתוח שיח שהתמקד בפסיקות השלום והעליון. העובדה שאחד מפסקי הדין המשפיעים ביותר הפסיקה (אתר נבו) הופיע כבר בשנים 1990-1995 מחזקת את ההנחה שהתקופה מסמנת תקדים (כפי שעלה גם ממצאי ניתוח התוכן הכמותי). עלייה במספר הפסיקות שייחסו משקל לאינטרס הפרטי וערערו על מסוכנות הסם מצביעה שאי ההפללה התחזקה ברשות השופטת ב-15 השנים האחרונות. ניתוח השיח מצביע על דמיון בשיח שהובילו ערכאות המשפט לצד שוני: בעוד שאי ההפללה הופיעה בעצימות גבוהה יותר בערכאת השלום- הנתונים מרמזים ששופטי העליון היו שפרצו דרך ראשונים בפסיקות שביטאו אי הפללה, וכבר בשנים 2000-2004. בנוסף, השוואת נתוני מדגם ידיעות אחרונות למדגם פסקי הדין מראה שהפסיקה לא הלמה את ההצהרות שנתנו שופטים לתקשורת. בעוד שהמדגם הצביע על שיא בציטוטים החיוביים לרשות השופטת בין 2000-2004, מדגם פסקי הדין מראה שהפסיקות המשפיעות ביותר (המבטאות אי הפללה) ניתנו בעליון בין 2005-2009 ובשלום בין 2010-2014.

4.3 הרשות המבצעת

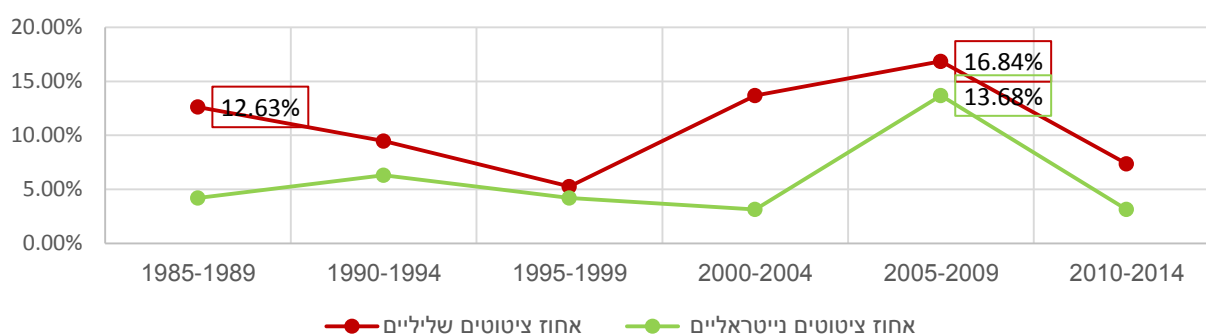
4.3.1 התנהלות הרשות המבצעת בתקשורת

במדגם ידיעות אחרונות אותרו 95 ציטוטים המיוחסים לבעלי תפקידים במשטרה (18.77% מ-506 הציטוטים במדגם) המייצגים את קבוצת ההתייחסות של הרשות המבצעת בין 1985-2014. מבין 95 ציטוטי המשטרה, נמצאו 0% ציטוטים חיוביים, 62 ציטוטים שליליים (המהווים 65.3%), ו-33 ציטוטים ניטראליים (המהווים 34.7%).

גרפים 26-30 עונים על שתי שאלות, **כיצד השתנתה עמדת** הרשות המבצעת (המשטרה) **ומהן התמות שבלטו** בשיח שהובילה המשטרה לאורך השנים. **גרף 26** מפלח את הציטוטים לפי תקופות. הגרף מצביע שמתוך 95 ציטוטים נמצא רוב לציטוטים השליליים בתקופות שנבחנו (65.3% שליליים, 34.7% ניטראליים ו-0% חיוביים). **גרף 27** מסתכל על שכיחות יחסית, ביחס לסה"כ המאורעות (95 הציטוטים) לאורך 6 התקופות שנבדקו ומצביע על נקודות השיא. הגרף מראה ששיא הציטוטים הניטראליים עלה בין 2005-2009 (13.68%) ושיאי הציטוטים השליליים מופיעים בשנים 1985-1989 (12.63%) ו-2005-2009 (16.84%). הנתונים מלמדים שלמרות שלא נמצאה נקודת מפנה לאורך השנים, עצימות העמדה השלילית השתנתה. גרפים 28-30 מצביעים על דומיננטיות של תמות בשיח השוטרים. **גרף 29** מצביע שהתמה השלילית הבולטת בכל התקופות "קנאביס כבעיה מסוכנת" (45.83%), עמדה בשנים 1985-1989 ו-2005-2009 על 47.06% ו-48.48% (ביחס לתמות השליליות בתקופות בהתאמה). **גרף 28** מצביע שהתמה החיובית היחידה שנמצאה בציטוטים לאורך הזמן היא "ביקורת על מדיניות הענישה והאכיפה", הופעה זו נצפתה בשנים 2010-2014. **גרף 30** מצביע ש"מידע אינפורמטיבי" היתה התמה הניטראלית הבולטת מכל התקופות בשיח המשטרה (92.86%), ועומדת בין 2005-2009 על 88.24% (ביחס לתמות הניטראליות בתקופה). **טבלה יב'** מסכמת את הנושאים שבלטו בשיח המשטרה לאורך התקופות.

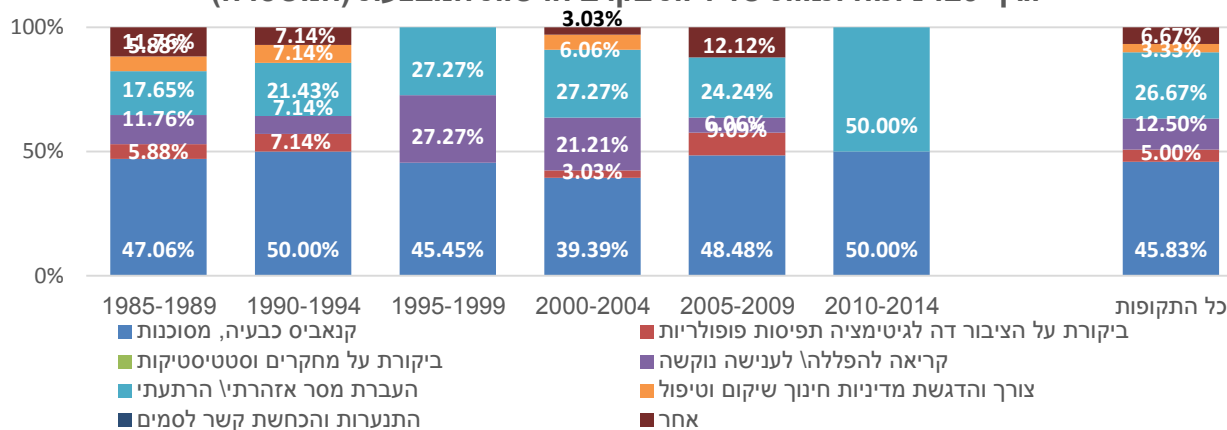
גרף 27: מעקב אחר שינוי עמדת הרשות המבצעת (המשטרה)

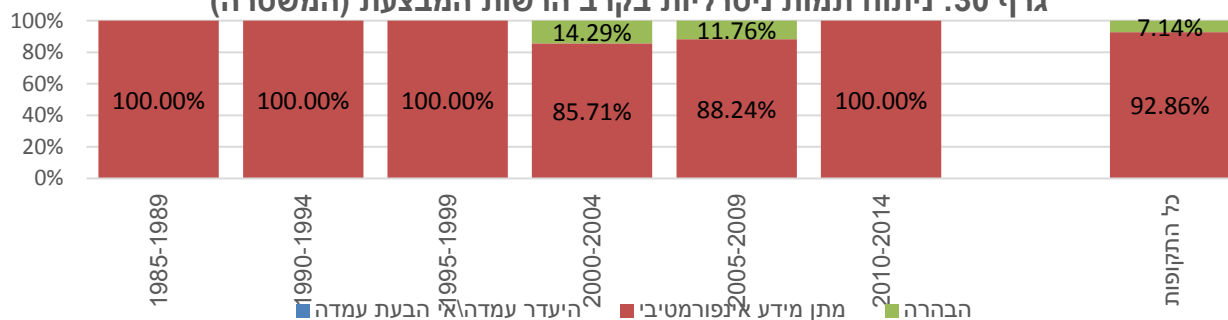
גרף 28: ניתוח תמות חיוביות בקרב הרשות המבצעת (המשטרה)

גרף 29: ניתוח תמות שליליות בקרב הרשות המבצעת (המשטרה)

גרף 30: ניתוח תמות ניטרליות בקרב הרשות המבצעת (המשטרה)

טבלה יב': סיכום נתונים לרשות המבצעת (המשטרה)

תקופת שיא בעמדה השלילית	תמות שליליות דומיננטיות בתקופת השיא בעמדה השלילית (סדר חשיבות יורד)	נקודת מפנה	תמות חיוביות דומיננטיות בנקודת מפנה	תקופת שיא בעמדה החיובית	תמות חיוביות דומיננטיות בתקופת השיא בעמדה החיובית (סדר חשיבות יורד)	נושא דומיננטי לאורך השנים בסיכום התקופות
1985-1989	"קנאביס כבעיה מסוכנת" (47.06%); "העברת מסר אזהרתי" (17.65%); "קריאה להפלה ולענישה נוקשה" (11.76%); "קנאביס כבעיה מסוכנת" (48.48%); "העברת מסר אזהרתי" (24.24%); "ביקורת על הציבור ותפיסות פופולריות" (12.12%)	אין	אין	אין	התמנה השליליות הדומיננטית לאורך כלל התקופות היא "קנאביס כבעיה מסוכנת" (45.83%) התמנה החיוביות הדומיננטית ביותר לאורך התקופות היא "ביקורת על מדיניות ענישה ואכיפה" (100%) התמנה הניטראלית הדומיננטית ביותר היא "מתן מידע אינפורמטיבי" (92.86%)	התמנה השליליות הדומיננטית לאורך כלל התקופות היא "קנאביס כבעיה מסוכנת" (45.83%) התמנה החיוביות הדומיננטית ביותר לאורך התקופות היא "ביקורת על מדיניות ענישה ואכיפה" (100%) התמנה הניטראלית הדומיננטית ביותר היא "מתן מידע אינפורמטיבי" (92.86%)
וגם 2005-2009						

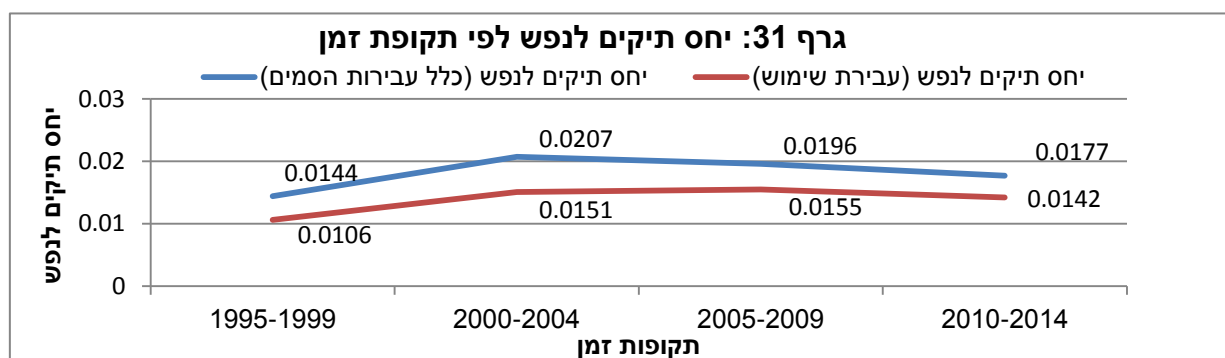
סיכום ממצאי מדגם ידיעות אחרונות לרשות המבצעת (המשטרה)

בעלי התפקידים במשטרה היו קבוצת ההתייחסות המצוטטת ביותר אחרי מובילי דעת הקהל. העמדה שהשתקפה מציטוטי המשטרה כלפי הסם לאורך השנים היתה שלילית ותייגה אותו כבעיה מסוכנת לציבור. עם זאת, בולטות הציטוטים השליליים השתנתה לאורך השנים. המדגם מצביע על שתי תקופות שבהן השיח השלילי היה דומיננטי במיוחד (1985-1989 ו-2000-2004), כשהקולות המועטים שהביעו עמדה חיובית כלפי הסם, נשמעו לראשונה רק בשנים 2010-2014.

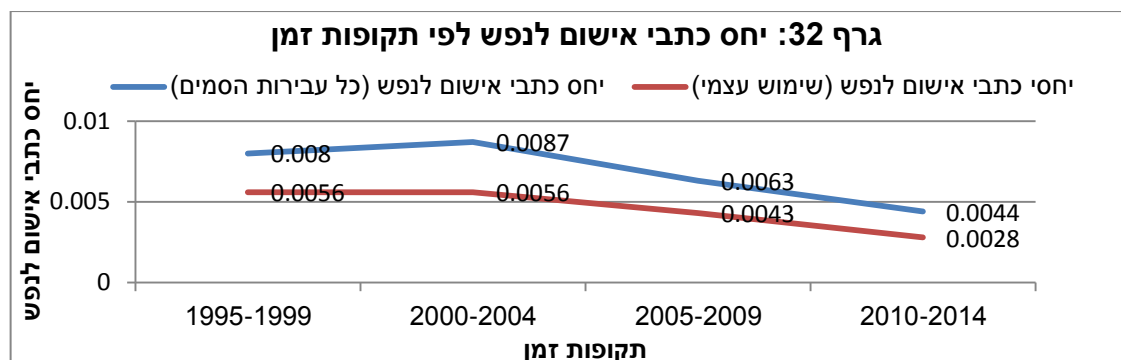
4.3.2 מדדי האכיפה של משטרת ישראל.

לשם הערכת מדיניות המשטרה כלפי עבירות קנאביס, נבחנה רמת האכיפה לעבירות סמים (כלל העבירות וספציפית עבירת השימוש העצמי) בין 1995-2014. כאמור, ההערכה בוצעה לפי ארבעה מדדי אכיפה: התיקים שנפתחו, כתבי אישום, מעצרים ותיקים שנגזו. קיטון ביחס שתועד למספר התיקים וכתבי האישום מעצרים בהשוואה לשנה קודמת, עליה ביחס התיקים הגנוזים או שמירה על רמה יציבה בשנים עוקבות- מלמדים בהכרח על ירידה ברמת האכיפה (שיחה עם מר דויד גרדר שגיב, משטרת ישראל, 9.8.2015).

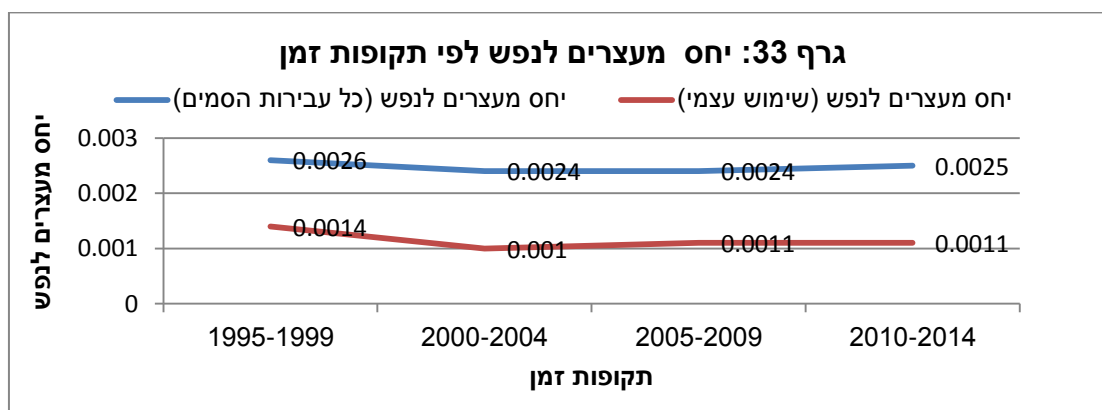
מדד האכיפה הראשון שנבדק הוא מספר התיקים שנפתחו (ביחס לגודל האוכלוסייה). לפי נתוני המשטרה, רוב התיקים (77%) מסה"כ 520,841 התיקים שנפתחו לעבירות סמים בין 1995-2014 היו בגין עבירות שימוש עצמי (ראה **נספח 6**). **גרף 31** מראה את מספר התיקים שנפתחו ביחס לגודל האוכלוסייה (לכלל עבירות הסמים ולעבירת השימוש העצמי בנפרד). יציבות יחס התיקים לנפש (בגין עבירת שימוש עצמי) שתועדה בין התקופות העוקבות 2000-2004 ו- 2005-2009, מרמזת שמשנת 2005 גדלה רמת האי הפללה לקנאביס עד לשיא בין 2010-2014 (יחס של 0.0142 תיקים לנפש בתקופה). העליה בפופולאריות השימוש העצמי בקנאביס ב-2 העשורים האחרונים (בר- המבורגר, 2009 ; אתר הרשות למלחמה בסמים) מחזקת את הטענה לאי הפללה שמשתקפת ממספר התיקים שנפתחו לנפש (בגין עבירות שימוש עצמי) משנת 2005.

מדד האכיפה השני שנבדק הוא מספר כתבי האישום שהוגשו (ביחס לגודל האוכלוסייה). לפי המידע שהעבירה המשטרה רוב כתבי האישום (66%) מסה"כ 191,703 כתבי האישום שהוגשו על עבירות סמים בין 1995-2014 היו בגין עבירות שימוש עצמי (ראה **נספח 7**). **גרף 32** מראה את מספר כתבי האישום שהוגשו ביחס לגודל האוכלוסייה (לכלל עבירות הסמים ולעבירת השימוש העצמי בנפרד). יציבות הנתונים (בגין עבירת שימוש עצמי) שתועדה בתקופות העוקבות 1995-1999 ו- 2000-2004 מרמזת שאכיפת עבירת השימוש העצמי קטנה משנת 2000. 2010-2014 מסמנות שפל באכיפה עם יחס של 0.0028 כתבי אישום לנפש (בהשוואה ל 0.0056 בשנים 1995-1999). העליה בפופולאריות השימוש העצמי בקנאביס בשני העשורים האחרונים (בר- המבורגר, 2009 ; אתר הרשות למלחמה בסמים) מחזקת את הטענה לאי הפללה (בגין עבירת שימוש עצמי) שמשתקפת ממדד כתבי האישום משנת 2000.

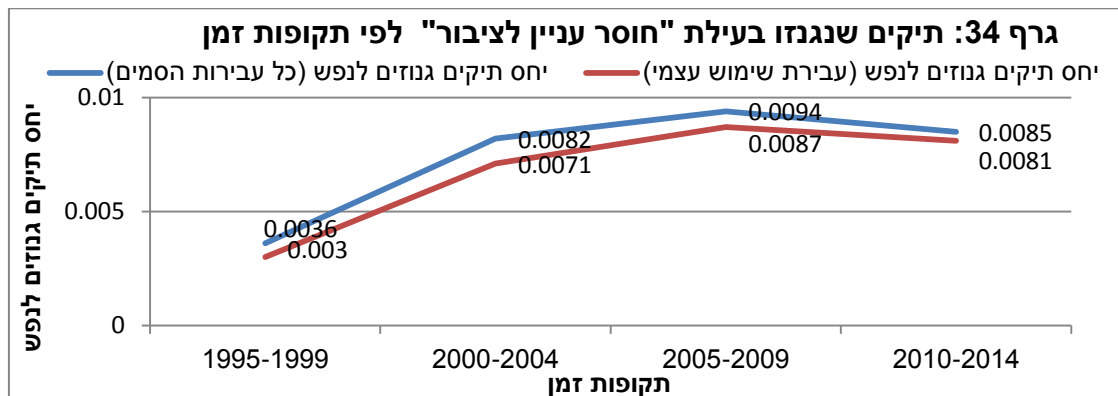

מדד האכיפה השלישי שנבדק הוא מספר המעצרים שבוצעו (ביחס לגודל האוכלוסיה). לפי נתוני המשטרה, כמחצית מהמעצרים (47%) מסה"כ 71,048 מעצרים שבוצעו על עבירות סמים בין 1995-2014 היו בגין עבירות שימוש עצמי (ראה **נספח 8**). **גרף 33** מראה את מספר המעצרים שבוצעו ביחס לגודל האוכלוסיה (לכלל עבירות הסמים ולעבירת השימוש העצמי בנפרד). הגרף מראה על ירידה במספר המעצרים לנפש (בגין עבירות שימוש עצמי) שמתחילה בין 2000-2004 ושומרת על יציבות בין 2005-2014. העליה בפופולאריות השימוש בקנאביס בשני העשורים האחרונים (בר- המבורגר, 2009 ; אתר הרשות למלחמה בסמים) מחזקת את הטענה לאי הפללה (בגין עבירת שימוש עצמי), כפי שמוצאת ביטוי במספר המעצרים לנפש משנת 2000.

מדד האכיפה הרביעי שנבדק הוא מספר התיקים שנגנזו מפאת היעדר עניין לציבור (ביחס לגודל האוכלוסיה). לפי נתוני המשטרה, רובם הגדול (91%) מסה"כ 217,798 התיקים שנגנזו היו בגין עבירת השימוש העצמי בסמים (ראה **נספח 9**). משמעות תיק גנוז הוא תיק שהטיפול בו הסתיים. עילת "היעדר עניין לציבור" מעידה שנמצאו ראיות, אך מתבצעת בחירה שלא להפליל את הנאשם בשל עניין ציבורי שלא להעמיד לדין (הנחיות פרקליטות המדינה, ינואר 2003). **גרף 34** מראה את מספר התיקים שנגנזו ביחס לגודל האוכלוסיה (לכלל עבירות הסמים ולעבירת השימוש העצמי

בנפרד). הגרף מראה שיחס התיקים הגנוזים לנפש עלה משנת 2000 לשיא בשנים 2005-2009 (עם ירידה קטנה בין 2010-2014). יחס התיקים שנגנזו בגין עבירת שימוש עצמי מהווה אינדיקטור לרמת האכיפה שמצטמצמת לאורך השנים. העליה בפופולאריות השימוש בקנאביס בשני העשורים האחרונים (בר- המבורגר, 2009 ; אתר הרשות למלחמה בסמים) מחזקת את הטענה לאי הפללה, כפי שמומחשת בגידול ביחס התיקים הגנוזים לנפש משנת 2000.

4.3.3 סיכום ביניים לרשות המבצעת

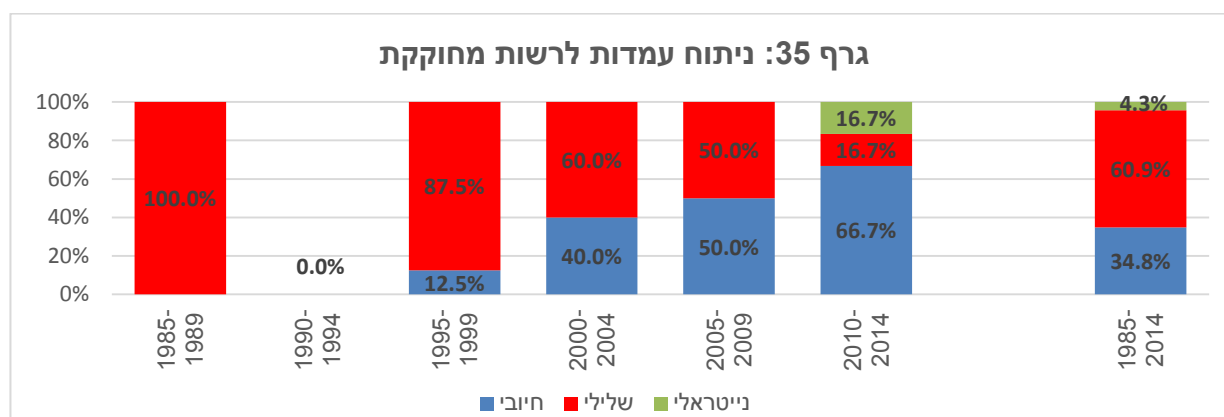
בולטות המשטרה במדגם ידיעות אחרונות (הקבוצה המצוטטת ביותר אחרי מובילי דעת קהל) מצביעה על השימוש שנעשה במדיום התקשורתי להעברת מסרים לציבור. עם זאת, נראה שהמסרים שהועברו עמדו לעיתים בפער ממדיניות האכיפה בפועל. כאן יש לתזכר שלמרות ניצני השינוי שנגלו בהתבטאויות השוטרים בין 2010-2014 יחסה של משטרת ישראל לקנאביס בעיתון היה שלילי. תקופות השיא בעמדה השלילית של המשטרה במדגם ידיעות אחרונות הופיעו בשנים 1985-1989 ובין 2005-2009. נתוני האכיפה לא מאפשרים השוואה עם המדגם בתקופה 1985-1989 (מפאת מגבלות המידע החלקי שהועבר), אך מראים ששנים 2005-2009 התאפיינו לרוב באכיפה סלחנית יותר - שניצניה הראשונים הופיעו בתחילת שנות ה-2000 ושיאה בשנים 2010-2014.

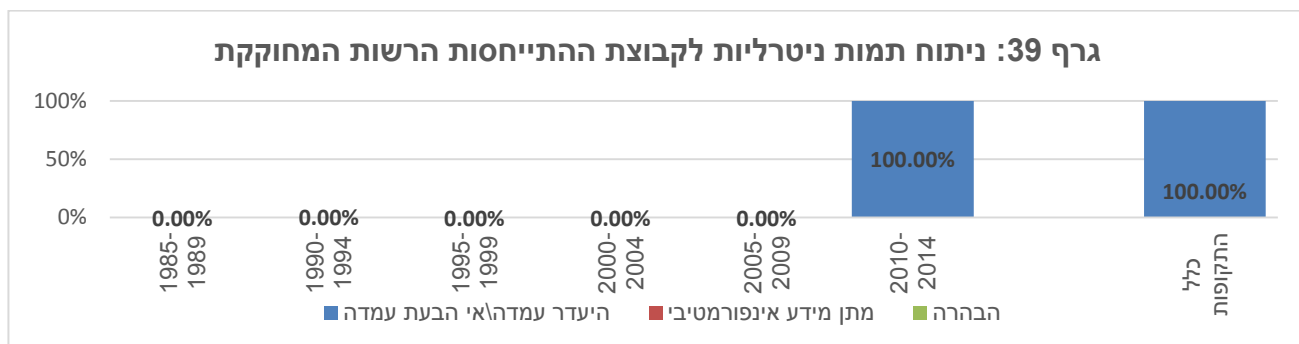
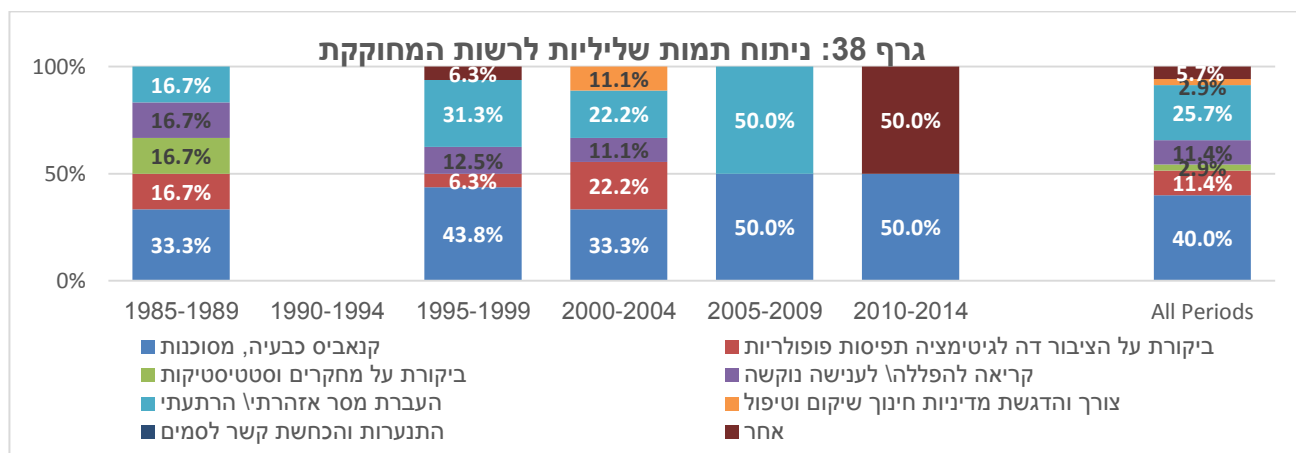
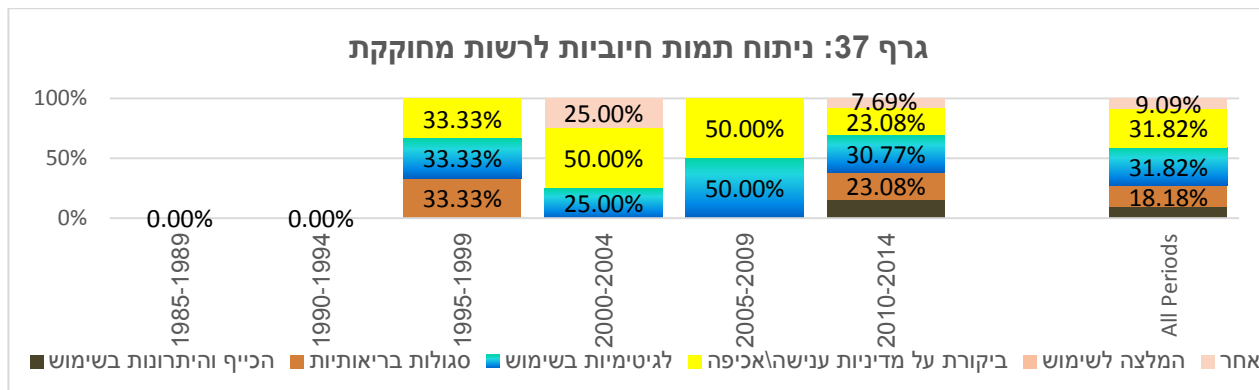
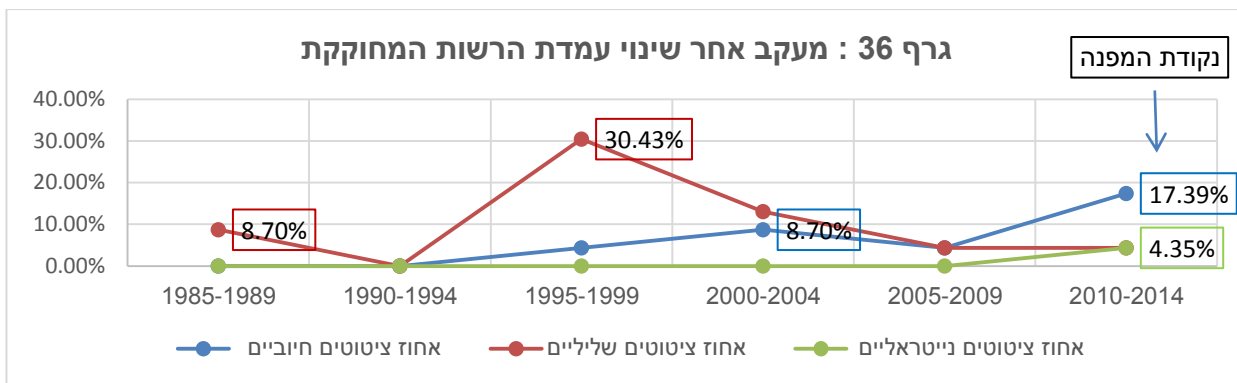
4.4 הרשות המחוקקת

4.4.1 התנהלות הרשות המחוקקת בתקשורת

במדגם מעיתון ידיעות אחרונות נמצאו לקבוצת ההתייחסות "הרשות המחוקקת" (נבחרי הציבור) 23 ציטוטים בסה"כ המהווים 4.55% מ- 506 הציטוטים במדגם. מבין 23 הציטוטים נמצאו: 8 ציטוטים חיוביים (34.8%), 14 שליליים (60.9%), ו-1 ניטראלי (4.3%).

גרפים 35-39 עונים על שתי שאלות, **כיצד השתנו עמדות** נבחרי הציבור **ומהן התמות שבלטו** בשיח שהובילו הנבחרים לאורך השנים. **גרף 35** מפלח את הציטוטים לפי תקופות. הגרף מצביע שעמדת נבחרי הציבור לסם ב-23 הציטוטים שנאספו לאורך הזמן היתה יותר שלילית מחיובית (60.9% לעומת 34.8%). העמדה השלילית שאפיינה את השיח עד שנת 2004 התחלפה בהדרגה. בין 2005-2009 העמדות החיוביות השתנו לראשונה לשליליות ובתקופה שבין 2010-2014 שיעור הציטוטים החיוביים עקף לראשונה את השלילים. **גרף 36** מסתכל על שכיחות יחסית, ביחס לסה"כ המאורעות (23 הציטוטים) לאורך 6 התקופות שנבדקו ומאפשר לזהות נקודות שיא ומפנה. הגרף מצביע על שני שיאים במספר הציטוטים החיוביים בשנים 2000-2004 ו- 2010-2014 (8.70% ו- 17.39% בהתאמה) ושני שיאים בציטוטים השליליים בתקופות 1985-1989 ו- 1995-1999 (8.70% ו- 30.43% בהתאמה). שיא הציטוטים הנייטראלים נצפה בין 2010-2014 (4.35%). **גרפים 36-38** מצביעים על תמות דומיננטיות בשיח שהובילה הקבוצה. **גרף 37** מצביע שהתמות החיוביות הבולטות ביותר בשיח נבחרי הציבור לאורך הזמן הן "ביקורת על מדיניות ענישה ואכיפה" ו- "לגיטימיות בשימוש" (הופיעו בשעור זהה של 31.82%). גם בשנים 2000-2004 ו- 2010-2014 היו דומיננטיות (ביחס לתמות החיוביות בתקופה). **גרף 38** מלמד שהתמה השלילית הבולטת ביותר בשיח נבחרי הציבור במשך השנים היא של "קנאביס כבעיה מסוכנת" (40%). התמה עומדת בתקופות 1985-1989 ו 1995-1999 על 33.33% ו 43.8% (ביחס לתמות השליליות בכל תקופה בהתאמה). **גרף 39** מצביע שהתמה "היעדר עמדה", היתה התמה הנייטראלית היחידה שהופיעה בתקופות שנבדקו. **טבלה יג'** מסכמת את השיאים בעמדה השלילית והחיובית, ומצביעה על המפנה והנושאים הבולטים בשיח שהובילו נבחרי הציבור.

טבלה יג': סיכום נתונים לרשות המחוקקת (נבחרי הציבור)

תקופת שיא בעמדה השלילית	תמנות שליליות דומיננטיות בתקופת השיא בעמדה (סדר חשיבות יורד)	נקודת מפנה	תמנות חיוביות דומיננטיות בנקודת מפנה (סדר חשיבות יורד)	תקופת שיא בעמדה החיובית	תמנות חיוביות דומיננטיות בתקופת השיא בעמדה החיובית (סדר חשיבות יורד)	נושא לאורך השנים בסיכום התקופות
1985-1989 וגם 1995-1999	קנאביס כבעיה מסוכנת" (33.3%); "העברת מסר אזהרתי" (16.7%); "קריאה להפללה וענישה נוקשה" (16.7%); "ביקורת על מחקרים וסטטיסטיקות" (16.7%); "ביקורת על הציבור ודה לגיטימציה לתפיסות פופולאריות" (16.7%) קנאביס כבעיה מסוכנת" (43.8%); "העברת מסר אזהרתי" (31.3%); "קריאה להפללה וענישה נוקשה" (12.5%); "ביקורת על הציבור ודה לגיטימציה לתפיסות פופולאריות" (6.3%)	2010-2014	"לגיטימיות בשימוש" (30.77%); "ביקורת על מדיניות ענישה ואכיפה" (23.08%); "סגולות בריאותיות" (23.08%)	2010-2014	"לגיטימיות בשימוש" (30.77%); "ביקורת על מדיניות ענישה ואכיפה" (23.08%); "סגולות בריאותיות" (23.08%)	התמה השלילית הדומיננטית ביותר המיוחסת לנבחרי הציבור לאורך כלל התקופות היא "קנאביס כבעיה מסוכנת" (40%) התמנות החיוביות הדומיננטיות ביותר לאורך השנים הן "לגיטימיות בשימוש" ו-"ביקורת על מדיניות ענישה ואכיפה" (31.82%) התמה הניטרלית הדומיננטית ביותר שיוחסה לנבחרי הציבור היא של היעדר עמדה (100%)

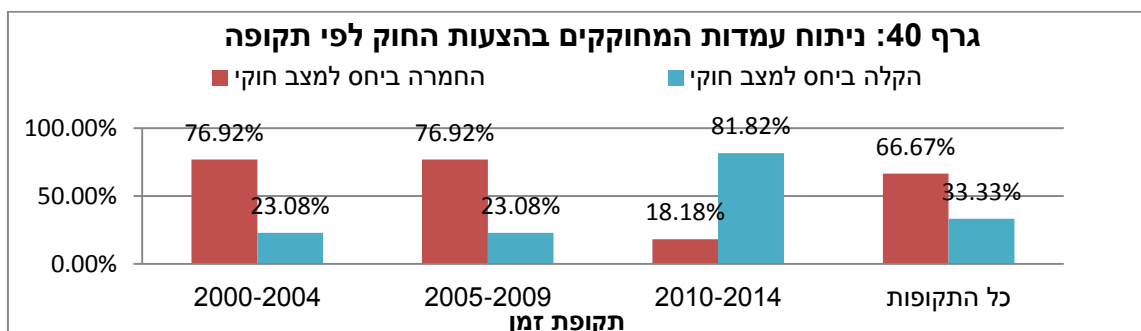
סיכום ממצאי מדגם ידיעות אחרונות לקבוצת נבחרי הציבור

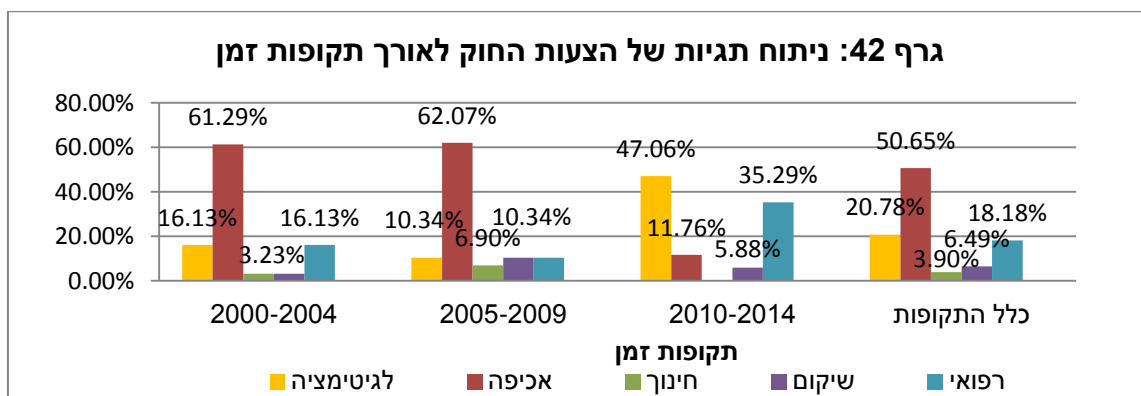
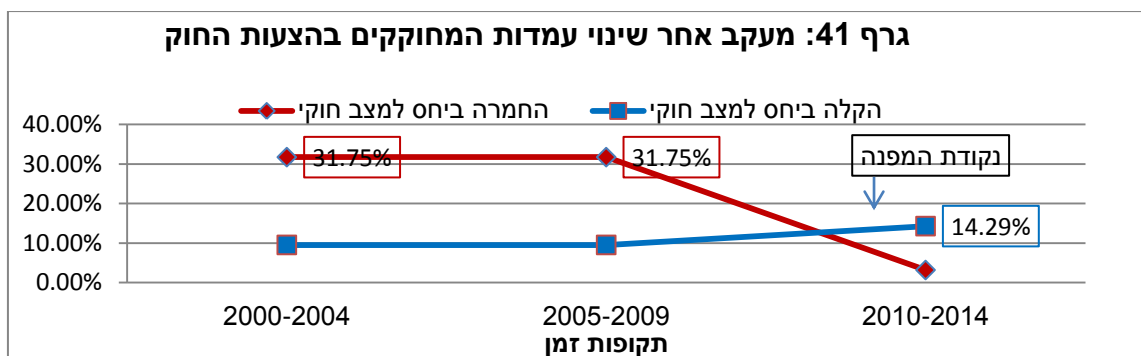
ממצאי המדגם מוכיחים שעמדת נבחרי הציבור לקנאביס השתנתה לאורך הזמן. בין 1985-1989 ובין 1995-1999 נבחרי הציבור הביעו עמדה שמרנית ושלילית ביחס לקנאביס. בשנים אלו הסם תויג כבעיה. אנשי הציבור הזהירו את הציבור, הביעו ביקורת גלויה כלפי עברייני הסמים ותמכו במדיניות הפללה. שנות ה-90 מסמלות (לצד העמדה השמרנית) עלייה הדרגתית של קולות "חתרניים" שהביעו רעיונות חדשים כמו "לגיטימיות בשימוש", "סגולות בריאותיות" ו"ביקורת על מדיניות ענישה ואכיפה" שצברו בהדרגה תאוצה. המפנה המשמעותי בעמדת נבחרי הציבור ביחס לסם מסתמן בשנים 2010-2014. ממצב של דה-לגיטימציה לסם, רואים עלייה בהתבטאויות בעיתון המצדיקות שימוש בקנאביס בהקשר בריאותי וקריאות לשינוי בענישה ובאכיפה.

4.4.2 התנהלות הרשות המחקרת בחקיקה פרטית

לשם הרחבת ממצאי מדגם ידיעות אחרונות, נעשה חיפוש לכלל הצעות החוק הפרטיות בנושא קנאביס שהגיעו לשלב הקריאה הטרומית (דיון מוקדם) בשנים 2000-2014. מנוע החיפוש הניב 63 הצעות הנוגעות לקנאביס שמהותן שינוי במצב החוקי שהונהג עד אז ביחס לסם.

גרפים 40-42 מסייעים לענות על שתי השאלות הנשנות לאורך העבודה: **כיצד השתנו עמדות** נבחרי הציבור **ומהן התמות שבלטו** בשיח של הנבחרים לאורך השנים. **גרף 40**, מפלח את הצעות החוק לפי תקופות. מראה שמבין 63 הצעות החוק 42 הצעות (66.67%) שאפו להחמרה ביחס למצב החוקי הקיים ו-21 הצעות (33.33%) שאפו למדיניות מקלה ביחס לקיים. הנתונים מלמדים שמ-2010 ואילך יש היפוך מגמה. עד 2010 מרבית החוקים שאפו להחמיר את המצב החוקי ביחס לקנאביס אך משנה זו והלאה, מרבית ההצעות קראו להקלה במצב החוקי ביחס לסם. **גרף 41** מסתכל על שכיחות יחסית, ביחס לסה"כ המאורעות (63 הצעות החוק) לאורך שלוש תקופות שנבחנו ומאפשר לזהות נקודות שיא ומפנה. הגרף מצביע שבטווח השנים הנבדק שיא ההצעות להחמרה עומד בין 2000-2009, ושיא ההצעות להקלה נמצא בין 2010-2014. **גרף 42** עוקב אחר תמות בחקיקה דרך 77 התגיות שהוצמדו להצעות החוק. הגרף מצביע שנושא ה"אכיפה" עולה ראשון בחקיקה (50.65% מ-77 התגיות בכל התקופות), אחריו נושא ה"לגיטימציה" (20.78%), והנושא ה"רפואי" (18.18%). הנתונים מלמדים שנושא האכיפה ששלט בהצעות החוק בעשור שבין 2000-2009 נחלש בהדרגה, וצנח דרמטית בשנים 2010-2014 (מכ-60% ל-11.76% ביחס לתגיות בתקופה הנתונה). הנושא הרפואי לעומתו תפס תאוצה אדירה בין 2010-2014 (32.29% ביחס לתגיות בתקופה הנתונה). במקביל לעליית התמיכה בשימוש בקנאביס לצרכים רפואיים בין 2010-2014, רואים התחזקות של הלך הרוח המביע לגיטימציה לשימוש בקנאביס (47.06% ביחס לתגיות בתקופה הנתונה). **טבלה יז'** מסכמת את התקופות ומצביעה על המפנה והנושאים שבלטו בהצעות החוק שהובילו נבחרי הציבור.

טבלה יד': סיכום נתונים לניתוח הצעות החוק הטרומיות

שיא הצעות החוק להחמרה	תגיות דומיננטיות הצעות החוק להחמרה (תמונת) בשיא	שיא הצעות החוק להקלה	תגיות דומיננטיות הצעות החוק להקלה (תמונת) בשיא	נושא דומיננטי לאורך כלל השנים
2000-2004	אכיפה (61.29%) רפואי (16.13%) לגיטימציה (16.13%)	2010-2014	לגיטימציה (47.06%) רפואי (35.29%) אכיפה (11.76%)	אכיפה (50.65%) לגיטימציה (20.78%)
וגם 2005-2009	אכיפה (62.07%) רפואי (10.34%) לגיטימציה (10.34%) שיקום (10.34%)			

4.4.3 סיכום ביניים לרשות המחקרת

נבחרי הציבור פחות השתמשו במדיום ידיעות אחרונות להעברת מסרים בנושא קנאביס בהשוואה לרוב קבוצות ההתייחסות שנבדקו. הצלבת נתוני המדגם מהעיתון עם מדגם הצעות החוק, מעניקה תמונה מלאה יותר על השיח שהובילו נבחרי הציבור בין 1985-2014. שנים 1985-2009 התאפיינו לרוב ביחס שלילי ושמרני כלפי הקנאביס. במהלך, נצפו שיאי הציטוטים השליליים של נבחרי הציבור גם בעיתון וגם בהצעות החוק והמסר המרכזי שעלה מהשיח שהובילו הנבחרים הוא על מסוכנות הסם ותמיכה במדיניות לאכיפה, הפללה וענישה. רעיונות ליברלים מתחרים היו

קיימים ויחד עם זאת, לא הבשילו וגם זכו לתמיכה מועטה. השנים 2010-2014 מסמנות מפנה בהתבטאויות בעיתון ובהצעות החוק. רעיונות כגון לגיטימיות בשימוש, כיף בשימוש, סגולות בריאותיות עלו לשיא הפופולאריות שלהם ביחד עם ביקורת על מדיניות הענישה והאכיפה כלפי עברייני הקנאביס. הנתונים מלמדים שבעת שהנושא הרפואי תפס תאוצה, עלו מספר החוקים שהביעו לגיטימציה לשימוש וגם העיסוק בתחום השיקומי והטיפול לרווחת המשתמשים גבר.

5. פרק רביעי: פיתוח תיאוריה כוללת

פרק זה שואף להצעיד את פרק הממצאים צעד קדימה ולהציע תיאוריה על התפתחות תופעת אי ההפללה לקנאביס בישראל המבוססת על שלושה שלבים עוקבים: פאניקה מוסרית, שינוי התנהגותי של קבוצות דומיננטיות, ושינוי התנהגותי של כלל רשויות השלטון. המסקנה המשמעותית שעולה מממצאי המחקר היא שאי ההפללה קיימת, אך התפתחה בשלושים השנים האחרונות בקצב שונה בשלושת רשויות השלטון ובקרב מובילי דעת הקהל.

5.1 שלב ראשון- פאניקה מוסרית ביחס לשימוש בקנאביס

הכללת נתוני המחקר מראה שהשנים 1985-1999 התאפיינו באווירה שמרנית ושלילית ביחס לקנאביס בישראל. אווירה זו ניכרת במסרים שעלו מהתקשורת, מפסיקות המשפט, מהרשות המחוקקת, הרשות המבצעת, בנוסף לנתוני האכיפה של המשטרה (ריבוי כתבי אישום ומעצרים ומיעוט תיקים גנוזים). ב- 15 השנים המדוברות תועדו העמדות השליליות ביותר כלפי הסם והשיח שבלט היה שיח הדעה לגיטימציה שהדגיש את מסוכנותו. בנוסף, בשנים אלו היתה פופולארית מאד הקריאה להפללה וענישת עברייני קנאביס. הנתונים מראים שהאווירה הנגיבית שאפיינה את שנות ה-80 וה-90 המשיכה להתבלט בתחילת שנות ה-2000, אך במקביל, רעיונות מתחרים שעלו באמצע שנות ה-90 בהובלת אנשי התרבות החלו לצבור תאוצה.

5.2 שלב שני- שינוי התנהגותי של קבוצות דומיננטיות והשמעת הד VOICE

כפי שצוין בפרק הסקירה, חוקרים שונים הראו שרעיונות שתופסים תאוצה עשויים להביא להיענות. כל שינוי התנהגותי רחב היקף מהתחיל בשינוי המתרחש בקרב יחידים בעלי השפעה. כשיותר ויותר יחידים בקרב קבוצה דומיננטית עוברים על החוק, מתגבש הד ציבורי (VOICE) שמגדיר מחדש התנהגות לגיטימית. רעיונות שמקבלים לגיטימציה ציבורית זוכים למשנה תוקף שכן הם משקפים לרשויות השלטון נורמות חברתיות מעודכנות (Katapoush & Hallfors, 2004;).

(Brown, 2007; Richards, 1979; Schreerer, 1978). ממצאי המחקר מצביעים על תזמון והדרגתיות בתגובה הציבורית ביחס לקנאביס. הראשונים להגיב היו אלו שבחרו שלא לציית למדיניות. השינוי שהונהג בתחילה בקרב בודדים אומץ בהדרגה על ידי אנשי ונשות תרבות (ובכללם יוצרים, ואמנים מוכרים ומוערכים) המהווים קבוצה דומיננטית בדעת הקהל. אנשי התרבות הובילו רעיונות כמו לגיטימיות לשימוש, כיף ויתרונות בשימוש וביקורת גלויה על מדיניות הענישה והאכיפה. ההד החיובי שהושמע ביחס לסם היה חריג ביחס לנוף בתקופה ולקבוצות הנבדקות האחרות. יחד עם זאת, לצד העמדה המתירנית, הציבור ברובו הציג בשנים אלו דעה שמרנית ולא מתבטא בצורה חיובית כלפי הסם. ממצאי המחקר תומכים בהנחה שלכדור השלג שהובילו אנשי התרבות הצטרפו גורמים שכרסמו בתפיסת המסוכנות של הסם מכיוונים נוספים. שנים 2005-2009 מסמנות נקודה שבה נושא הכשרת הקנאביס לצרכים רפואיים תפס תאוצה בקרב קהילת המומחים והמגזר השלישי. השינוי מתרחש במקביל לשינוי שהגיע משחקן נוסף שנדון בסקירה- משרד הבריאות. בסוף שנות ה-90, החל משרד הבריאות במתן היתרים ספורים לשימוש בקנאביס רפואי לסובלים מבעיות כרוניות. כשלאורך הזמן גדלה כמות המטופלים, המגדלים, והמפיצים ברישיון (נתן, 2009). לאט ובהדרגה, קולות שראו בסם כבעיה התחלפו בקולות המצדיקים שימוש מפאת טעמי בריאות, לגיטימיות והנאה, שערערו על גבולות ההתנהגות הלגיטימית.

5.3 שלב שלישי- שינוי התנהגותי של כלל רשויות השלטון בתגובה לאי ציות למדיניות

כפי שצויין בסקירה, חוקרים שונים טענו שרשויות השלטון פועלות בשאיפה להחזיר על כנו סדר שהופר. מערכת החוק מגיבה לאי ציות בשני אופנים: הראשון הוא בהחמרת האכיפה, הענישה והכפייה, והשני בהתאמת הסדר הנורמטיבי החדש להתנהגות מושאי המדיניות. (Brown, 2007; Schreerer, 1978). הצלבת נתוני הניתוח מרמזת שהמערכת המשפטית הייתה הראשונה משלושת הרשויות לזהות, ולהתאים את הסדר הנורמטיבי לחוסר ההלימה בין החוק והמצאות בשטח. המחקר מרמז שבית המשפט העליון היה הקטר שהניע ראשון את התהליך. הממצאים מרמזים שהנסיבות שהובילו לכך היו מוסדיות, פונקציונאליות ונורמטיביות. קולות רבים שעלו בקרב מובילי דעת הקהל הצטרפו לעלייה במימדי אכיפת התופעה שגרמה להכבדה על מערכת המשפט. כאן יש לציין את העובדה ששנים 1995-1999 התאפיינו בשיא ביחס המעצרים, כתבי האישום ושפל התיקים הגנוזים לנפש כשבין 2000-2004 מסתמן שיא ההפללה במספר

התיקים שנפתחו (ביחס לאוכלוסיה). ניתן להניח שהנחיות היועמ"ש ב- 2003 שתוארו בסקירה דירבנו את המהלך (ברזילי ונחמיאס, 1997; בן דוד, 2007). הנתונים מרמזים שההד הצבורי הצטרף למערכת שיקולים פרגמאטית שהטתה את הכף בהדרגה לטובת אי הפללה. מכלול הנסיבות הובילו למדיניות סלחנית יותר של מערכת המשפט לעוברי עבירות, ובמיוחד מהרף הנמוך (שימוש עצמי). מעבר להיבט הפונקציונאלי של הורדת העומס ממערכת המשפט, נראה שנלווה לתופעה גם היבט נורמטיבי. בין השנים 1995-1999 מתחזקת הביקורת השיפוטית על מדיניות הענישה והאכיפה, שתורגמה בתחילת שנות ה-2000 לשורת פסקי דין תקדימיים המצביעים על הפעלת שיקול דעת באופן שאינו הולם את החוק היבש (משקל יתר לאינטרס הפרטי וערעור על מסוכנות הסם).

הממצאים מצביעים שהמערכת המשטרית הושפעה מחוסר היכולת לאכוף את החוק. למרות המסר החריף שהעבירה המשטרה בתקשורת ב-30 השנים האחרונות, מדיניות האכיפה מצביעה על פער בין אמירות ומציאות לאורך זמן. כפי שצוין קודם, שנים 1995-1999 מסמלות תקופה שבה נעשה מאמץ אכיפתי משמעותי למלחמה בקנאביס שהתבטא בכתבי אישום, מעצרים וכמות נמוכה של תיקים גנוזים. יתכן ששילוב הנסיבות: מחסור המשאבים, גישתה הסלחנית יותר של המערכת המשפטית והנחיות היועמ"ש ב- 2003 הנוגעות לסגירת תיקים ואי הפללת עבריינים מהרף הנמוך- הן שריפו את יד המשטרה ומסבירים את הירידה של התקופות העוקבות ביחס התיקים, המעצרים, כתבי האישום והתיקים הגנוזים לנפש. כאן יש להזכיר את טענת אהרונסון ושות' שהוצגה בסקירה, ולפיה אי הפללה של הרשויות השופטת נתפסת כהזדמנות לגורמי האכיפה להפניית משאבים להתמודדויות אחרות (Aaronson, 1978).

בשנים 2010-2014 רואים שפל בכלל מדדי האכיפה: ירידה משמעותית ביחס התיקים, כתבי האישום והמעצרים והעליה ביחס תיקים הגנוזים לנפש. במקרה זה ניתן לראות כיצד הרשות המבצעת משנה באופן בלתי פורמאלי את התנהגותה חרף מדיניותה ההצהרתית. ברמת ההתבטאויות הפומביות והצעות החוק הרשמיות, הקדימו נבחרי הציבור במידת מה את המשטרה. באותן שנים (2010-2014), רואים התחזקות בביקורת על מדיניות הענישה והאכיפה בהתבטאויות של פוליטיקאים בתקשורת כשיותר מהם מדברים על לגיטימציה ולגליזציה של הסם. ואולם, רק מיעוט מ-120 חברי הכנסת תמכו בשינוי בסטטוס קוו החוקי שהונהג והדבר חסם אפשרות לשינוי בחקיקה ראשית. במובן זה, מסתמן שהרשות המחוקקת הייתה האחרונה

להגיב. השינוי המשמעותי בעמדת המחקקים הגיע כתגובה לשינויים ברשויות האחרות שאילצו חישוב מסלול מחדש, שהתווספו לעלייה בלגיטימציה הציבורית בין 2010-2014 ושינויים במפה הפוליטית כתוצאה מעליית קבוצות לובי ללגיטימציה (שיחה עם עו"ד דקל דוד עוזר). הצעות החוק הפרטיות מהשנים האחרונות מעידות על שינוי כשיותר חברי כנסת מעיזים להתבטא בפומבי בעד הקנאביס ולהציע הצעות חוק מהפכניות. הממצאים לא שוללים שהנושא של הכשרת הקנאביס לצרכים רפואיים, היה זה שפתח את הדלת ליוזמות לאי הפללה למטרות לא רפואיות.

המחקר מלמד שאי ציות למדיניות בקרב יחידים עשוי להביא לכדור שלג הסוחף את כלל רשויות השלטון. התהליך שתואר, מצביע על שינוי הדרגתי שבו התנגדות ואכיפה מתחלפות לקבלת הקיים ולהתמודדות פרגמטית עם הפער בין החוק היבש למציאות. שינוי זה יכול להיות מוסבר באמצעות תמהיל שנוצר בין נסיבות נורמטיביות, מוסדיות ופונקציונאליות. הממצאים מצטרפים לשורת מחקריים עדכניים הנוגעים לאי ציות. התייחסות לאי ציות כתהליך להבדיל ממקרים "מבודדים" של מקרה ותגובה עלתה במחקרים נוספים (Gofen, 2014; Edelman & Talesh, 2011; Edelman, 2008). טענות דומות על האופן שבו אי ציות מביא לשינוי מדיניות הועלו במאמרן של גופן ונידהם. לפיהן, כדי להתמודד עם אי הלימה בין חוק ומציאות בשטח, ממשל דמוקרטי יעדיף לפעמים לשנות מדיניות "ולקבל את הקיים" מאשר להמשיך בכפייה (Gofen & Needham, 2014; Gofen, 2014). אי הציות נעשה משמעותי כשהוא הופך לתופעה שנתפסת לגיטימית. בתחילה המדינה מגיבה בהגברת אכיפה, אך בטווח הרחוק כשמחיר האכיפה נהיה גבוה מידי והרשויות יפנו לפתרונות חלופיים.

6. פרק חמישי: סיכום ומבט לעתיד

בעבודה זו בחנתי כיצד מגיבה המדינה לאי ציות למדיניות. בפרק הראשון, הוצגו הספרות המרכזית העוסקת בסוגיית אי ציות, הוויכוח הספרותי סביב הגדרת "אי הפללה" וההתפתחות האבולוציונית של התופעה בארצות הברית ובישראל כפי שעולה מהספרות העכשווית. בפרק השני, הוצגה המתודולוגיה ששימשה לכתיבת העבודה ו-4 יחידות הניתוח שבהן נעשה שימוש לאורך העבודה (הרשות השופטת, המבצעת, הרשות המחוקקת ומובילי דעת הקהל). בפרק השלישי, הוצג סיכום הממצאים. בפרק הרביעי, הוצגה תיאוריה אפשרית להתפתחות תופעת אי ההפללה לקאנביס בישראל. העבודה הצביעה על הקשר בין התנהגות מושאי המדיניות להתנהגות מעצבי המדיניות. ממצאי המחקר מצביעים כי אי-ציות מביא לשינוי התנהגותי של רשויות השלטון ומכשיר הלכה למעשה התנהגות שהייתה בעברה בלתי חוקית.

הקייס הישראלי מחזיר אותנו למקרה האמריקני שנדון בסקירת הספרות. תהליך הלגיזציה בווישנינגטון וקולוראדו החל דרכו באי הפללה מתונה, כשנושא הקאנביס הרפואי פרץ דרך לגליזציה לקאנביס. אי ההפללה התבטאה תחילה באכיפה סלחנית, כשהסנקציות פליליות נותרו בעינן. השינוי הפורמאלי נעשה לאיטו וסופו היה בהכנסת השימוש הלגיטימי בסם לחוק. בדומה למקרה האמריקני, גם בישראל מגמת אי ההפללה החלה במתינות. ממצב איסור פורמאלי שלווה בהרתעה ואיסורים, שנות ה-2000 מסמנות תחילת עידן חדש. מניתוח הנתונים מסתמן שמקורו של ההד הציבורי הגיע ממובילים בדעת הקהל בסוף שנות ה-90. הנושא הרפואי עולה לסדר היום כבר באמצע שנות ה-90, אך תופס תאוצה בתחילת שנות ה-2000. בשנים אלו ובתזמור עם החלטת משרד הבריאות למתן אישור לשימוש בקאנביס רפואי לטיפול במחלות, החלו יותר מומחים ונציגי מגזר שלישי לעסוק בנושא, משנת 2005 תמת הסגולות הבריאותיות צוברת תאוצה בקרב חוגים נוספים והקשר בין הסם ומסוכנות הולך ומתפוגג.

מערכת המשפט, שיחקה תפקיד חשוב בהבניית היחס לסם. משנות ה-2000 מערכת המשפט נסוגה מרעיון הסנקציה לטובת עונשים שיקומיים ונוקטת ביד רכה יותר ביחס לעבריינים. כתוצאה ממצבור גורמים פונקציונאליים, מוסדיים, ונורמטיביים כגון חוסר היכולת לאכוף את החוק הלכה למעשה, היעדר משאבים לטיפול בתופעה, התפשטות מימדי השימוש המזדמן בסם, הנחיות התביעה ולגיטימציה ציבורית גוברת, זלגה אי ההפללה מהמערכת המשפטית אל הרשויות האחרות המבצעת והמחוקקת, במקביל להתחזקות רעיונות של חירות הבחירה ולגליזציה

לשימוש למטרות הנאה. מכלול הנסיבות הוביל בשנים 2010-2014 למדיניות אי-הפללה דה-פקטו שבה השתתפו כלל רשויות השלטון. למרות שטרם עברה חקיקה ראשית למדיניות הקלה ביחס לקנאביס בישראל, יותר חברי כנסת נעמדו מאחורי חוקים הקוראים לאי הפללה. הדמיון לקייס האמריקני עשוי לנבא את ההתפתחות העתידית בישראל בהינתן אי ציות מתגבר- מעבר ממציאות של אי הפללה דה פקטו למדיניות של אי הפללה בחוק ואף ללגליזציה.

העבודה מהווה חידוש למחקרים קיימים במספר מובנים. ראשית כל, היא מהווה מחקר ראשון מסוגו שבוחן את התנהלות כלל הרשויות בסוגיית אי ציות במקרה של הקנאביס. העבודה מצביעה על הצורך בהסטת ההתמקדות בחקר אי ציות מהאזרח למדינה, ומצביעה שאי הפללה היא תהליך מתמשך שבו כלל רשויות השלטון משתתפות, משפיעות ומושפעות זו מזו. שנית, המחקר מחזק את הטענה שלא תמיד הולכים לאכיפה בכפייה (Gofen & Needham, 2014; Gofen, 2014) ומוכיח שאי ציות למדיניות איננה תופעה נקודתית, אלא תהליך דינאמי שבו נעה תגובת המדינה על ספקטרום תגובות (Thies & Register, 1993; Korf, 2002; Gofen, 2014). שלישית, בשונה ממחקרים ששמו יתבססו על דרכים לשלוט בהתנהגות מושאי המדיניות, המחקר הנוכחי מצטרף לחוקרים שטענו שאחת הדרכים האפקטיביות להשגת ציות- היא שינוי מדיניות באופן שתשקף את המציאות (Aaronson, 1978; Scheerer, 1978; Richards, 1979; Raymond, 2002; Katapoush & Hallfors, 2004; Pacula et al, 2005; Edwards, 2006; Natapoff, 2006; Brown, 2007; Reuter, 2010; Gofen, 2014). חשיבות המחקר, היא יכולתו ללמד על מקרים נוספים של אי ציות בעולם- ברגע שאכיפה לא משתלמת רשויות השלטון יפעלו להפעיל סדר באמצעים חלופיים, כשאחד מהם הוא אי הפללה.

רשימת מקורות

ספרים ומאמרים

אבי טבח, "אכיפת חוק אופטימאלית ואי שוויון כלכלי", משפט ועסקים (ספטמבר 2008, תשס"ח), כרך ט', עמ' 347-394.

אבי לוי, "הרהור נוסף אחר מדיניות צה"ל לטיפול בעבירות של שימוש בסמים", משפט וצבא: ביטאון המערכת המשפטית בצה"ל (2005), גיליון 18 עמ' 141-184.

בוגייסקי, יובל, הגופים המופקדים על הסדרת שימוש בקנאביס למטרות רפואיות במדינות שונות בעולם (מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 2013).

בן יהודה, נחמן, סקירת מצב נושא הסמים בישראל 1979 (משרד העבודה והרווחה, יולי 1979), עמ' 8-2.

בן דוד, ליאור, "היועץ המשפטי לממשלה סמכויות ייעוץ, ייצוג ותביעה כללית סקירה משווה" (מרכז המחקר והמידע של הכנסת, פברואר 2007).

בר-המבורגר, רחל "פרופיל המשתמש המזדמן בסמים", מדיסן-פסיכיאטריה (הרשות הלאומית למלחמה בסמים ואלכוהול, 2009), כרך 10, עמ' 47-51.

ברזילי, גד, נחמיאס ד., "היועץ המשפטי לממשלה: סמכות ואחריות, מוסדות היועץ המשפטי לממשלה והתביעה הכללית: עקרונות, מוסדות השוויוניים, ניתוח, ביקורת והמלצות לרפורמה, נייר עמדה (המכון הישראלי לדמוקרטיה: ירושלים, אלול התשנ"ז, ספטמבר 1997), עמ' 28-30

גל, שלמה, "דה קרימינליזציה חלקית", סמים דגש: עתון הרשות למלחמה בסמים, (יוני 2001), עמ' 22-30.

גלעד, דורון, "להחליט ולבצע- פרקים במדיניות ציבורית" (תל אביב: כיוונים, 1986).

דיין, יעל, "המתודולוגיה של מחקר איכותני – מקרה פרטי" בתוך: א. שי וי. בר-שלום (עורכים) המחקר האיכותני בחקר החינוך (ירושלים: המכללה לחינוך ע"ש דוד ילין, 2002), עמודים 73-90.

דיין, מיכל, "דבר העורכת", בתוך העיקר במחקר, המפנה בעין מחקרית: אסופת מאמרים בנושא משטרה 2012-2014 (משטרת ישראל, אגף התכנון והארגון-מחלקת אסטרטגיה, 2015), עמ' 5.

הורוביץ, מנחם, "דפוסי התמודדות בסמים בארופה והמדיניות בישראל", בתוך המדיניות בתחום הסמים: מלחמה או רווחה?, עורכים מנחם הורוביץ ולסלי סבה (האוניברסיטה העברית ירושלים, 2001), עמ' 20-29.

היילברונר, עודד, "מי מפחד מתרבות פופולארית", בתוך פורום ספיר לדיון ולחקר תרבות: תרבות "גבוהה" ותרבות "פופולארית" (המכללה האקדמית ספיר, 10 במרץ 2009).

הרדוף, אסף, "אקטיביזם שיפוטי עם פיצול אישיות", משפט ועסקים (2012) כרך 15 עמ' 85-88.

זילברשץ, יפה, "סמים מסוכנים: האמנות הבין לאומיות והמשפט הישראלי", בתוך המדיניות בתחום הסמים: מלחמה או רווחה?, עורכים מנחם הורוביץ ולסלי סבה (האוניברסיטה העברית ירושלים, 2000), עמ' 58-68.

זמיר, "הנחיות מנהליות", הסמכות המנהלית (תשנ"ו), פרק 31 עמ' 779-780.

נחמיאס, דוד, אורי ארבל-גנץ, אסף מידיני, מדיניות ציבורית: יסודות ועקרונות (רעננה האוניברסיטה הפתוחה, תשע"א 2011).

נתן, גלעד, הסדרת השימוש בקנאביס רפואי, מעקב מרס 2010 (מרכז המחקר והמידע של הכנסת (מרס 2010)).

נתן, גלעד, הסדרת השימוש בקנאביס רפואי, מעקב מרס 2012 (מרכז המחקר והמידע של הכנסת (מרס 2012)).

נתן, גלעד, התרת השימוש בקנאביס רפואי בישראל (מרכז המחקר והמידע של הכנסת (נובמבר 2009)).

סאור קורין וירדן גזית, לגליזציה של מריחואנה: סקר דעת קהל, הניסיון של מדינות אחרות והערכת ההשפעה התקציבית (מכון ירושלים לחקר שווקים, ספטמבר 2013), עמ' 1-26.

סבה, לסלי "פיקוח חברתי ומדיניות משפטית: התפתחות "המלחמה" בסמים בישראל, בתוך המדיניות בתחום הסמים: מלחמה או רווחה?, עורכים מנחם הורוביץ ולסלי סבה (האוניברסיטה העברית ירושלים, 2000), עמ' 9-19.

סבה, לסלי, רחל ארנפלד, גמילה כעונש: הטיפול בעבריינים מתמכרים לסמים (האוניברסיטה העברית, 1988).

ענבר, עדי, סמים ואלכוהול בישראל: נתוני רקע, חקיקה, ופעילות גופי מדינה, (מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 2015).

פוקו, מישל, סדר השית, תרגם נעם ברוך (תל אביב: הוצאת בבל 2005), עמ' 10-11.

פרידמן, דניאל, "שיקול דעת שיפוטי בהעמדה לדין פלילי", הפרקליט (1983), כרך ל"ה, עמ' 155-169.

צוברי, יפה, השימוש בקנאביס לצרכי רפואיים: החוק ודרכי הפעלתו במדינות השונות (הרשות הלאומית למלחמה בסמים, נובמבר 2004).

קופמן, אייל, תיאור וניתוח תקציב המשרד לבטחון פנים לשנים 2013-2014 (מרכז המחקר והמידע של הכנסת, יולי 2013), עמ' 1-8.

קליין, ענת "ניתוח שיח ביקורתי של טקסט עיתונאי", ניתוח נתונים במחקר איכותני, בעריכת לאה קסן ומיכל קרומר נבו (באר שבע: אוניברסיטת בן גוריון, 2010), עמ' 230-249.

קדוש, חגי, "התפתחות מערכות המדידה במשטרת ישראל", בתוך העיקר במחקר, המפנה בעין מחקרית: אסופת מאמרים בנושא משטרה 2012-2014 (משטרת ישראל, אגף התכנון והארגון-מחלקת אסטרטגיה, 2015), עמ' 17-23.

שפירא, אורית "מדיניות האכיפה של משטרת ישראל", בתוך המדיניות בתחום הסמים: מלחמה או רווחה?, עורכים מנחם הורוביץ ולסלי סבה (האוניברסיטה העברית ירושלים, 2000), עמ' 36-40.

שקדי, אשר, מילים המנסות לגעת: מחקר איכותני-תיאוריה ויישום, (תל אביב: הוצאת רמות 2003), עמ' 55-68.

תדהר, חוה, "אלימות בתכניות טלויזיה המשודרות לגיל הרך בישראל: מחקר ניתוח תוכן כמותי", מגמות (אלול תשס"ג), כרך ד', עמ' 626-651.

Aaronson, David E., C. Thomas Dienes, and Michael C. Musheno , " Changing the Public Drunkenness Laws: The Impact of Decriminalization", Law & Society Review (Spring, 1978) , Vol. 12, No. 3, pp. 405-436.

Alexandra Natapoff, "Underenforcement", Fordham Law Review (2006), Vol. 75, No.3, pp.1715-1776.

Alford, John. , "Why Do Public-Sector Clients Coproduce? Toward a Contingency Theory", Administration and Society (2002), Vol. 34, No. 1, pp.32-56.

Alford, John and Richard Speed, "Client focus in Regulatory Agencies", Public Management Review (2006), Vol.8, No.2, pp.313-331.

American Bar Association and American Medical Association, Drug Addiction: Crime or Disease? Interim and Final Reports of the Joint Committee of the American Bar Association and the American Medical Association on Narcotic Drugs, (Bloomington: Indiana University Press ,1963).

Andenaes, Johannes, Punishment and Deterrence (University of Michigan Press, 1974).

Ayres, Ian & John Braithwaite, Responsive regulation: Transcending the Deregulation Debate (Cambridge: Cambridge University Press, 1992).

Bayer, Ronald, "Introduction: The Great Drug Policy Debate: What Means This Thing Called Decriminalization?", The Milbank Quarterly (1991),Vol. 69, No.3, pp.343-344.

Bayer, Ronald, "Liberal Opinion and the Problem of Heroin Addiction: An Examination of the Organs of Cultural Expression, 1960-1973", Contemporary Drug Problems (1975) Vol 4, pp.93-112.

Bayer, Ronald, "Heroin Maintenance, the Vera Proposal and Narcotics Reform: An Analysis of the Debate, 1971-1973", Contemporary Drug Problems (1975), Vol. 4, pp. 297-322.

Bazilon, D.L., "Drugs That Turn on the Law", Journal of Social Issues (1971) Vol.27, pp. 47-52.

Beccaria, Cesare Essay on Crimes and Punishments (Indianapolis, IN: Bobbs-Merrill, 1963).

- Becker, Gary S. Crime and Punishment: An Economic Approach (J. Pol. Econ., 1968).
- Berger, H. "The Richmond County Medical Society's Plan for the Control of Narcotics Addiction", New York State Journal of Medicine, (1956), Vol. 56, pp. 888-94.
- Bergman, Marcelo S. , Tax Evasion and the Rule of Law in Latin America: The Political Economy of Cheating and Compliance in Chile and Argentina (University Park, PA: Pennsylvania State University Press, 2009).
- Braithwaite, Valerie , "Games of Engagement: Posture within the Regulatory Community", Law and Policy (1995), Vol. 17, No.3, pp. 225-255.
- Cochran, Charles and Eloise Malone, Public Policy: Perspective and Choices, (New York: McGraw Hill, 1995).
- Cochran, Clark, Lawrance, Mayer, Carr and Cyer, American Public Policy: An Introduction (New York: St. Martin Press, 1999).
- Cloward, R.A., and K. Ohlen, Delinquency and Opportunity: A Theory of Delinquent Gangs (New York: Free Press 1960).
- Cornish, Derek & Clarke, Ronald V. "Introduction" in The Reasoning Criminal, Cornish, Derek and Ronald Clarke eds., (New York: Springer-Verlag, 1986).
- Darryl K. Brown, "Democracy and Decriminalization", Texas Law Review (December 2007) Vol. 86, No. 2.
- Davis, Kenneth C., Police Discretion (1975).
- DeLeon, P. "The Stages Approach to the Policy Process: What has it Done? Where is it Going?" In PA Sabatier (ed.) Theories of the Policy Process (Boulder, Colorado: Westview Press, 1999), pp. 54-142.
- DuPont, Robert L. and Eric A. Voth, "Drug Legalization, Harm Reduction, and Drug Policy", Annals of Internal Medicine (September 1995), Vol. 123, No. 6, pp. 461-462.
- Dye, Thomas, Understanding Public Policy, (New Jersey: Prentice Hall, 1999).
- Edelman, L.B "Law at work: The endogenous construction of Civil Rights", Handbook of Employment Discrimination Research , Edited by L.B Nielsen & R.L. Nelson (Springer, 2008) pp 337-352.

Edelman, L.B., and S.A Talesh, "To Comply or not to Comply- That isn't the question: how organizations construct the meaning of compliance", Exploring Compliance: Business response to Regulation, Edited by C. Parker & V.L. Nielsen (2011), pp. 103-122.

Edwards, Mark A., "Laws and the Parameters of Acceptable Deviance", in The Journal of Criminal Law and Criminology (Northwestern University, 2006), Vol.97, No.1., pp.49-100.

Fordham, S. and John U. Ogbu "Black Students' School Success: Coping With th Burden of 'Acting White'", The Urban Review, (Agathon Press, 1986), Vol. 18, No. 3, pp. 176-206.

Gofen, Anat and Catharine Needham, "service Personalization as a Response to Noncompliance with Routine Childhood Vaccination", Governance (2014), 269-283.

Gofen, Anat, "Reconciling Policy dissonance: Patterns of Governmental Response to policy Noncompliance", Policy science (Springer: June, 2014), pp. 3-24.

Grabosky, P., Regulation by Reward: On the Use of Incentives as Regulatory Instruments, Law and Policy (1995), Vol.17, No.3, pp. 82-257.

Gordon, Robert, " Law and ideology", Tikkun(1988), Vol. 3, No. 1, pp. 14-87.

Hasen, Richard L., "Voting without Law?", University of Pennsylvania Law Review (May 1996), Vol. 144, No. 5 , pp. 2135-2179.

Humphreys, L., Gill, P., Krishnamurthy, B., & Newbury, E., "Historicizing New Media: A Content Analysis of Twitter", Journal of Communication (2013), 63(3), pp.413-431.

Husak, Douglas, Legalize This! The Case for Decriminalizing Drugs (London: Verso, August 2002).

Jenkins, William I., Policy Analysis: A Political and Organizational Perspective (London: Marton Robertson, 1978).

Jeremy Bentham, An Introduction to the Principles of Morals and Legislation (Oxford, England: Basil Blackwell, 1948).

Jonathan P. Caulkins, Peter Reuter, Martin Y. Lguchi, James Chiesa, How goes the War on Drugs: An Assessment of U.S. Drug Problem and Policy (RAND Drug Policy and research center, 2005), pp.37.

Kahan, Dan M., "Social influence, Social Meaning, and Deterrence", Virginia Law Review (1997), Vol. 83, No. 2, pp.349-395.

Katapoush, Shereen & Denise Hallfors, "Sending the Wrong Message: Did Medical Marijuana Legalization in California Change Attitudes about and Use of Marijuana?", Journal of Drug Issues (October, 2004), Vol. 34, pp. 751-770.

Kellner, Douglas, "Cultural studies, multiculturalism, and media culture", in Gender, Race and Class in Media: A Text Reader , ed. G. Dines and J.M. Humes (Thousand Oaks: Sage, 2003).

King, Keohane & Verba, "The Science in social science", Designing Social Inquiry: Scientific Inference in Qualitative Research (1996), pp.3.

Koch-Baumgarten & Voltmer, K. (Editors), Public Policy and Mass Media: The Interplay of Mass Communication and Political Decision Making ,(London: Routledge,2010).

Kohlberg, Lawrence (1973). "The Claim to Moral Adequacy of a Highest Stage of Moral Judgment", Journal of Philosophy (1973) Vol.70, No. 18, pp. 630–646.

Korf Dirk J., "Dutch Coffee Shops and Trends in Cannabis use", Addictive Behavior (2002), Vol.27, pp. 851-866.

Kleiman, M.A.R., and A.J. Saiger, "Drug Legalization: The Importance of Asking the Right Question", Hofstra Law Review (1990) Vol 18, pp. 527-65.

Kriesi H, S. Lavenex, F. Esser, M, Buhlmann, J. Mattjed & D. Bochsler (Eds.) Democracy in the Age of Globalization and Mediatization (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2013) , pp. 155-176.

Levi, Margaret and Audrey Sacks, "Legitimizing Beliefs: Sources and Indicators", Regulation & Governance (2009), Vol.3, pp. 311-333.

Levy, David , Frank Chaloupka, and Joseph Gitchell, "The Effects of Tobacco control Policies on Smoking Rates: A tobacco Control Scorecard.", Journal of Public Health Management & Practice (2004), Vol. 10, No. 4, pp. 338-353.

Maag, Verena, "Decriminalization of Cannabis use in Switzerland from an international perspective- European, American and Australian Experiences", Drug Policy (2003), Vol. 14, pp. 279-281.

May, Peter , "Compliance Motivations: Affirmative and Negative Bases", Law & Society Review (2004), Vol.1, pp.41-68.

Meier, Kenneth J., and David R. Morgan, "Citizen Compliance with Public Policy: The National Maximum Speed Law", The Western Political Quarterly (1982), Vol. 35, No.2, pp.258-273.

Mikos, Robert A., " On the Limits of Supremacy: Medical Marijuana and the States' Overlooked Power to Legalize Federal Crime", Vanderbilt Law Review (2009) Vol. 62, No.5, pp. 1421-1482.

Musto, D. The American Disease: Origins of Narcotic Control (New Haven, Conn.: Yale University Press, 1973).

Matza, D.,Becoming Deviant,(Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall,1969).

New York Academy of Medicine, Committee on Public Health , "Report on Drug Addiction I", Bulletin of the New York Academy of Medicine(1955) Vol. 31, pp. 592-607.

Packer, H., The limits of the Criminal Sanction (Stanford: Stanford University Press, 1969).

Pacula, R. L., Chriqui J.F., Joanna King, Marijuana Decriminalization: What Does it Mean in the United States? Research Paper Series, No. 7 (May 2003), pp. 1-35.

Pacula, R.L., Chriqui J.F.,Reichmann, D.A. & Terry- McElarth, Y.M, "State Medical Marijuana laws: Understanding the laws and their limitations", Journal of Public Health Policy (2002), Vol. 23 (4), pp. 413-439.

Pacula, R.L., MacCoun R., Reuter P., Chriqui, J., Klimer, B., Harris, K., Letizia P.& Schafer C. , What Does it Mean to Decriminalize Marijuana? A cross national empirical Examination", Advances in Health Economic and Health Service Research, Edited by M. Grossman, B. Lindgren, R. Kaestner & K. Bolin (Emerald Group Publishing Limited, 2005), pp.347-349.

Peters, Guy American Public Policy: Promise and Performance (New Jersey: Chatham House, 1999).

Raymond, Margaret, "Penumbral Crimes", American Criminal Law Review (2002), Vol. 39, No. 1395,pp.1395-1439.

Reuter P., "Marijuana legalization: What can be learned from other countries?" (Santa Monica, CA : RAND, 2010).

Richards , David A. , "Commercial Sex and the Rights of the Person: A Moral Argument for the Decriminalization of Prostitution", University of Pennsylvania Law Review(May, 1979), Vol. 127, No.5, pp. 1195-1287.

Rist, Ray, Marie-Louise Bemelmans-Videc, and Evert Vedung, ed., Carrots, Sticks and Sermons: Policy Instruments and Their Evaluation (New Brunswick, NJ: Transaction Book, 2003).

Robert J. MacCoun, "Drugs and the Law: A psychological Analysis of Drug Prohibition", Psychological Bulletin (1993) No. 3, pp. 497-512.

Scheerer Sebastian, "The New Dutch and German Drug Laws: Social and Political Conditions For Criminalization and Decriminalization", Law and Society Review (1978), Vol. 12, No.4, pp. 585-586.

Scheider, Ann, and Helen Ingram, "Behavioral Assumption of Policy Tools.", The Journal of Politics (1990), Vol.52, No. 2, pp.510- 529.

Semetko, H. & Patti M. Valkenburg, " Framing European Politics: A Content Analysis of Press and Television News, Journal of Communication (Spring,2000), pp. 93-109.

Soren c. Winter, and Peter J. May, "Motivation for Compliance with Environmental Regulations", Journal of Policy Analysis and Management (2001), Vol. 20, No. 4, pp. 675-698.

Stimson, G. V. and Oppenheimer, E., Heroin addiction: Treatment and control in Britain(London: Tavistock, 1982).

Stromback and Esser, "Mediatization of Politics: Towards a Theoretical Framework", Mediatization of Politics: Understanding the Transformation of Western Democracies , Edited by Frank Esser and Jesper Stromback (Palgrave Macmillan, 2014), pp.3-31.

Strang, J. and Gossop, M. "Heroin prescribing in the British System: A historical review." European Addiction Research.(October 1996), Vol. 2 No 4, pp 185-193.

Szasz, T, "The Ethics of Addiction", Harper's Magazine (April 1972), pp. 74-9.

Thies Clifford F., Charles A. Register, "Decriminalization of Marijuana and the Demand for Alcohol, Marijuana and Cocaine", The Social Science Journal (1993), Vol.30, No.4, pp. 388-389.

Tyler, Tom Why People Obey the Law (Princeton NJ: Princeton University Press, 2006).

Tyler, Tom and Yuen J. Huo, Trust in the Law :Encouraging Public Cooperation with the Police and Courts (2002).

Weaver, Kent, "Compliance Regimes and Barriers to Behavioral Change", Governance: An International Journal of Policy, Administration and Institutions (2013), Vol. 22, No.2, pp.243-265.

Welch M., M. Frenwick and M. Roberts, "primary definition of crime and moral panic: A content analysis of experts' quotes in feature newspaper articles on crime", Journal of research in crime and Delinquency (1997), pp. 474- 494.

Welch M., M. Frenwick and M. Roberts, "State managers, intellectuals and the media: A content analysis of ideology in experts' quotes in feature newspaper articles on crime", Justice Quarterly (1998), pp. 220-241.

Zimring Franklin, and Gordon Hawkins, Deterrence; the Legal Threat in Crime Control (University of Chicago Press, 1973).

כתבות מאתרי אינטרנט

אילון, גלעד, "איך הרג המנדט הבריטי את השימוש במריחואנה בישראל", מתוך אתר הארץ, תאריך כניסה 7.5.2015.

<http://www.haaretz.co.il/magazine/the-edge/.premium-1.2176460>

אפרתי, עידו ויהונתן לוי, "סגן שר הבריאות ליצמן: קנאביס רפואי יימכר בבית מרקחת", מתוך אתר הארץ, תאריך כניסה 27.7.2015.

<http://www.haaretz.co.il/news/health/1.2692928>

באיער, גיל, "בלוג: חזקת המסוכנות של עצור מתי היא מתקיימת", מתוך אתר משרד עו"ד פלילי גיל באיער, תאריך כניסה 7.05.15.

<http://www.bayerlaw.co.il/%D7%97%D7%96%D7%A7%D7%AA-%D7%94%D7%9E%D7%A1%D7%95%D7%9B%D7%A0%D7%95%D7%AA-%D7%A9%D7%9C-%D7%A2%D7%A6%D7%95%D7%A8-%D7%9E%D7%AA%D7%99-%D7%9E%D7%AA%D7%A7%D7%99%D7%99%D7%9E%D7%AA>

בן נון, גיל, "משטרה קטנה וענייה", מתוך אתר Nana News, תאריך כניסה 10.8.2015.

<http://bidur.nana10.co.il/Article/?ArticleID=415941>

גלהר, ארי, "יירידה חדה באישורים לטיפול בקנאביס רפואי", מתוך אתר NRG, תאריך כניסה 17.0.9.15

<http://www.nrg.co.il/online/1/ART2/384/476.html>

גולדשטיין, חגי, "השוואה בינלאומית, מדינת ישראל מפקירה את אזרחיה", מתוך אתר Ynet, תאריך כניסה 10.8.2015

<http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3999410,00.html>

מילס, ינון, "סקר המגזין: מחצית מהישראלים בעד הפיכת קנאביס לחוקי", מתוך אתר Nana 10, תאריך כניסה 26.10.2013

<http://news.nana10.co.il/Article/?ArticleID=1013683>

עוזר ד., דקל, "הפגנה זה יפה אבל לא יעיל", מתוך אתר קנאביס, תאריך כניסה 7.5.2015

<http://www.xn--4dbcyzi5a.com/2013/12/%D7%94%D7%A4%D7%92%D7%A0%D7%94-%D7%96%D7%94-%D7%99%D7%A4%D7%94-%D7%90%D7%91%D7%9C-%D7%9C%D7%90-%D7%99%D7%A2%D7%99%D7%9C-%D7%93%D7%A7%D7%9C-%D7%A2%D7%95%D7%96%D7%A8>

קדרון, חדי כ., "ההליך הפלילי בעיני הנפגע: מהגשת תלונה ועד גזר דין", מתוך אתר עו"ד קדרון חדי כהן, תאריך כניסה 11.5.15

<http://www.khclaw.co.il/?p=379>

נתונים מאתרי אינטרנט

עמוד הבית, אתר גוגל, מידע ציבורי, אוכלוסיית מדינת ישראל. תאריך כניסה 10.8.15.

https://www.google.co.il/publicdata/explore?ds=d5bncppjof8f9_&met_y=sp_pop_totl&idim=country:ISR:JOR&hl=en&dl=en#!ctype=l&strail=false&bcs=d&nselm=h&met_y=sp_pop_totl&scale_y=lin&ind_y=false&rdim=region&idim=country:ISR&ifdim=region&hl=en_US&dl=en&ind=false

עמוד הבית, אתר דור האמת, אודות. תאריך כניסה, 16.08.15.

<http://dorhaemet.co.il/?p=920>

עמוד הבית, אתר הממונה על ההגבלים העסקיים, כללי. תאריך כניסה 4.12.16.

<http://www.antitrust.gov.il/subject/140/item/26332.aspx>

עמוד הבית, אתר המשרד לביטחון פנים, סמים ואלכוהול, הרשות הלאומית למלחמה בסמים ובאלכוהול. תאריך כניסה 4.5.15.

<http://mops.gov.il/DRUGSANDALCOHOL/Pages/AntiDrugAuthority.aspx>

עמוד הבית, אתר מפלגת עלה ירוק, המצע שלנו, תאריך כניסה 8.4.16.

<http://www.aleyarok.org.il/platform.html>

עמוד הבית, אתר משרד המשפטים, מידע כללי, בית המשפט העליון, דבר נשיאת בית המשפט העליון. תאריך כניסה 10.5.15.

<http://elyon1.court.gov.il/heb/elyon/chief.htm>

עמוד הבית, אתר משרד עו"ד רונן פרידמן, שחרור בערובה בעבירות סמים. תאריך כניסה 07.05.15.

<http://www.lawyer-lawyer.co.il/lawyers101743.html>

עמוד הבית, אתר נבו, מדריך למשתמש. תאריך כניסה 10.5.15.

<http://www.nevo.co.il/images/adv/nevo-01.pdf>

עמוד הבית, אתר קנאביס, חדשות ומאמרים, תחקיר: האם משטרת ישראל מסתירה מידע בנוגע לעבירות הסמים? תאריך כניסה 27.05.15.

<http://www.xn--4dbcyzi5a.com>

עמוד הבית, אתר קנאביס, כל הכתבות, בארץ, "פעילי לגליזציה מתפקדים למרץ". תאריך כניסה 16.08.2015.

<http://www.xn--4dbcyzi5a.com/2014/06/%D7%A4%D7%A2%D7%99%D7%9C%D7%99-%D7%9C%D7%92%D7%9C%D7%99%D7%96%D7%A6%D7%99%D7%94-%D7%9E%D7%AA%D7%A4%D7%A7%D7%93%D7%99%D7%9D-%D7%9C%D7%9E%D7%A8%D7%A6-%D7%A2%D7%95%D7%96%D7%A8%D7%99%D7%9D-%D7%9C%D7%96>

עמוד הבית, אתר YouTube, "פרוטוקול דיון ועדת העבודה הרווחה והבריאות בנושא הסדרת השימוש בקנביס רפואי". פורסם מאי 2013, תאריך כניסה 07.05.15.

<http://www.youtube.com/watch?v=qY-z1jUY7c>

פסקי דין

7781/00 מוחמד חמוד נ' מדינת ישראל.

3839/02 זואהרי טוני נגד מדינת ישראל.

4142/04 איתי מילשטיין נגד התובע הצבאי הראשי.

11058/05 גלעד לחיאני נגד מדינת ישראל.

11668/05 דוד גוריאלשוילי נגד מדינת ישראל.

170/07 ליאור מטיס נגד מדינת ישראל.

6374/08 אלון גנני נגד מדינת ישראל.

8955/08 ראובן סימן טוב נגד מדינת ישראל.

3504/09 טל טימור נגד מדינת ישראל.

6490/12 זיו אבורמד נגד מדינת ישראל.

2472/13 לואי אבו פארה נגד מדינת ישראל.

2194/14 אליהו בן שמעון נגד מדינת ישראל.

3306/96 מדינת ישראל נגד אריה סטי, בית משפט השלום בירושלים.

1138-09 מ.י. לשכת תביעות מרחב נגב – באר שבע נגד יוסף בן חיים אביכור, בית משפט השלום דימונה.

1250-09 מ.י. לשכת תביעות מרחב נגב באר שבע נגד הלל אוחנה, בית משפט השלום ב"ש.

- 52892-05-10 מדינת ישראל נגד שמואל אלבז, בית משפט השלום בב"ש.
- 47187-12-10 מדינת ישראל נגד אבישי שלו, בית משפט השלום בכ"ס.
- 49604-01-11 מדינת ישראל נגד אבו סבית, בית משפט השלום בב"ש.
- 5988-04-11 מדינת ישראל נגד שלומי אדרי, בית משפט השלום באשקלון.
- 17620-04-11 מדינת ישראל נגד דניאל יששכרוב, בית משפט השלום בנתניה.
- 11040-05-11 מדינת ישראל נגד סלימן סראיעה ואח', בית משפט השלום בב"ש.
- 16449-06-11 מדינת ישראל נגד נתנאל משלי, בית משפט השלום בירושלים.
- 30337-06-11 מדינת ישראל נגד שריי ארובס, בית משפט השלום בב"ש.
- 48271-07-11 מדינת ישראל נגד סאמי אבו עמאר, בית משפט השלום בב"ש.
- 48363-08-11 מדינת ישראל נגד בנימין כהן שור, בית משפט השלום בכפר סבא.
- 32089-08-11 מדינת ישראל נגד חיים יפרח, בית משפט השלום קריית גת.
- 322-09-11 מדינת ישראל נגד אליהו חדד, בית משפט השלום בירושלים.
- 27391-12-11 מדינת ישראל נגד דן אילושין, בית משפט השלום בפתח תקווה.
- 38773-04-12 מדינת ישראל נגד מוהנד סמארה, בית משפט השלום בירושלים.
- 44597-02-13 מדינת ישראל נגד אלעד שאגן, בית משפט השלום תל אביב יפו.
- 20574-06-13 מדינת ישראל נגד גל זוארץ, בית משפט השלום ברמלה.
- 4787-10-13 מדינת ישראל נגד יוסף מקסים רודקוב, בית משפט השלום בפ"ת.
- 8442-12-13 מדינת ישראל נגד יוסף ששון, בית משפט השלום בירושלים.
- 4915-06-14 מדינת ישראל נגד מקסים גוכברג, בית משפט השלום בחיפה.
- 60278-06-14 מדינת ישראל נגד יניב שושן, בית משפט השלום באשקלון.

חקיקה בישראל

- חוק יסוד : הכנסת.
- חוק יסוד : הממשלה.
- חוק יסוד : השפיטה.
- חוק ההתיישנות, תשי"ח-1958.
- חוק פקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], תשל"ג-1973
- חוק העונשין התשל"ז-1977.
- חוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב-1982
- חוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984.
- חוק הפיקוח על מוסדות לטיפול במשתמשים בסמים התשנ"ג-1993.
- פקודת הסמים המסוכנים, 1925.
- פקודת המבחן (נוסח חדש), התשכ"ט-1969
- פקודת המשטרה [נוסח חדש], התשל"א - 1971

חקיקה בארצות הברית

Colorado Amendment 64.

Washington Initiative I-502.

הנחיות משפטיות

הנחיית היועמ"ש 51.056, דצמבר 1985.

הנחיית פרקליטות המדינה עדכון אחרון 1 בינואר 2003, הנחיה מס' 1.1 – שיקולים לסגירת תיק בשל היעדר "עניין לציבור".

דוחות ומכתבים רשמיים

דוח הוועדה הבינ-משרדית: תכנית אב להתמודדות כוללת עם בעיות השימוש לרעה בסמים במדינת ישראל, 1983, עמ' 1-274.

דוח מבקר המדינה לשנת 2011 התשע"ב, עמ' 33-79.

דוח פני החברה בישראל, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, מס' 6, אוקטובר 2013, עמ' 214-215.
הנחיות היועץ המשפטי לממשלה, "מדיניות התביעה סמים: אחזקה ושימוש לצריכה עצמית" 1 בדצמבר 1985.

הנחיות היועץ המשפטי לממשלה, "מדיניות התביעה סמים: אחזקה ושימוש לצריכה עצמית" 14 בספטמבר 2003.

מכתב מאת יובל בוגייסקי, מרכז המידע והמחקר של הכנסת אל ח"כ תמר זנדברג מתאריך 24 ביוני 2013.

מכתב מאת מרכז המחקר והמידע של הכנסת לח"כ טלב אלסאנע, מתאריך 1 באוגוסט 2011.

מכתב מאת משטרת ישראל: בקשה לקבלת מידע מס' 3684 אודות נתונים סטטיסטיים בדבר עבירות השימוש בקנאבוס בישראל בשנים 1985-2014 אל הגב' ענבר אדמון.

מכתב מאת עו"ד יניב המי פקד ב' הממונה על חופש המידע ביחידה לתלונות הציבור לענבר אדמון, מתאריך 5.8.2015.

סקרים

עמוד הבית, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, תפריט ראשי, שנתון סטטיסטי לישראל, שנתונים קודמים, 2014, אוכלוסיה לפי קבוצות אוכלוסיה דת מין וגיל ומספר זכרים ל 1,000 נקבות.

http://www.cbs.gov.il/reader/shnatonhnew_site.htm

עמוד הבית, אתר הרשות למלחמה בסמים, דוח מחקר מסכם בנושא השימוש בחומרים פסיכואקטיבים בקרב תושבי מדינת ישראל, מחקר אפידמיולוגי מס' 7, 30.12.2009.

<http://www.antidrug.org.il/pages/224.aspx>

עמוד הבית, אתר הרשות למלחמה בסמים, לשכת המדען הראשי, מאמרים, סקר השימוש בחומרים פסיכואקטיבים בקרב תושבי מדינת ישראל. תאריך כניסה 27.05.15.

<http://www.antidrug.org.il/pages/1549.aspx>

עמוד הבית, אתר הרשות למלחמה בסמים, לשכת המדען הראשי, מחקרים שהסתיימו, סקרים, יד על הדופק-3 ינואר 2013, אתר הרשות למלחמה בסמים, תאריך כניסה 27.05.15.

<http://www.antidrugs.gov.il/template/default.aspx?catid=394>

רהב ג., מ. טייכמן, ר. גיל, י. רוזנבלום, ר. בר המבורגר, השימוש בסמים ובאלכוהול בקרב תושבי מדינת ישראל, 1989.

<http://www.antidrugs.org.il/pages/224.aspx>

רהב ג., מ. טייכמן, ר. גיל, י. רוזנבלום, ר. בר המבורגר, השימוש בסמים ובאלכוהול בקרב תושבי מדינת ישראל, 1992.

<http://www.antidrugs.org.il/pages/224.aspx>

רהב ג., מ. טייכמן, ר. גיל, י. רוזנבלום, ר. בר המבורגר, השימוש בסמים ובאלכוהול בקרב תושבי מדינת ישראל, 1995.

<http://www.antidrugs.org.il/pages/224.aspx>

רהב ג., מ. טייכמן, ר. גיל, י. רוזנבלום, ר. בר המבורגר, השימוש בסמים ובאלכוהול בקרב תושבי מדינת ישראל, 1998.

<http://www.antidrugs.org.il/pages/224.aspx>

רהב ג., ומאיר טייכמן, השימוש בחומרים פסיכואקטיביים בקרב תושבי מדינת ישראל 2001, מחקר אפדימיולוגי

<http://www.antidrugs.org.il/pages/224.aspx>

רהב ג., מ. טייכמן, ר. גיל, י. רוזנבלום, ר. בר המבורגר, השימוש בסמים ובאלכוהול בקרב תושבי מדינת ישראל 2005

<http://www.antidrugs.org.il/pages/224.aspx>

שיחות וראיונות

6.5.10, דקל דוד עוזר, עו"ד, מייסד חברת האסטרטגיה "רו(ט)ס", מייסד תנועת "דור האמת", מקום 7 ברשימת 'ארץ חדשה' לכנסת, מנכ"ל מפלגת עלה ירוק.

9.8.10, דויד גרדר, היחידה הארצית לביקורת ותלונות הציבור, המטה הארצי במשטרת ישראל.

11.09.12 ח"כ משה פייגלין בראיון בטלוויזיה בתכנית "לונדון את קירשנבאום", ערוץ 10.

<http://www.youtube.com/watch?v=kVFGduG7Z9M>

9.10.2013 ח"כ שלי יחימוביץ' בראיון בטלוויזיה בתוכנית "זוג או פרט", ערוץ הכנסת.

<http://www.themarker.com/news/politics/1.2136824>

13.10.13, ח"כ איתן כבל בראיון ברדיו לתחנת FM102.

<http://www.youtube.com/watch?v=hCXJvkG1sGM>

נספחים

נספח 1 : טבלה מארגנת לפסקי דין בית משפט השלום (הפרט במרכז)

התובנה המרכזית	שם פסק הדין	פרטי כתב אישום	שם ונימוק השופט	גזר הדין
הפרט במרכז, שיקול פרטי תופס נפח רב יותר ביחס לשיקול הציבורי. (13 מקרים)	בת"פ 52892-05-01 מדינת ישראל נגד שמואל אלבו.	הנאשם בגין החזקת חשש, לאחר חיפוש שבוצע בביתו.	לדברי כבוד השופט איתי ברסלר-גונן (שמצטט את בייניש) : " הדגש שהושם בפסיקה הוא על אי החוקיות עצמה, ועל התועלת החברתית שבפסילת הראיה תוך נכונות החברה לשאת במחיר הכרוך בפסילת הראיה תוך מתן משקל מועט לחומרתה של העבירה.. החברה תהיה מוכנה לספוג מחיר מסוים בעבירות כבדות (לרבות בעבירות רצח) על מנת להעלות על נס את זכויות האזרח ולהקפיד על חוקיותן של פעולות חקירה ושמירה על הסדר הציבורי.. קל וחומר גם במצבים של עבירות פחותות בחומרתן".	זיכוי הנאשם
	ת"פ 1138-09 מ.י. לשכת תביעות מרחב נגד יוסף בן חיים אביכור	כנגד הנאשם הוגש כתב אישום המייחס לו בצוע עבירה של אחזקת סם מסוכן מסוג קנביס במשקל כולל של 0.6 גרם לצריכה עצמית.	"כאשר לוקח בית המשפט בחשבון את משקלם המצטבר של כל הפגמים המתוארים אל מול סוג העבירה וביחס לאישיותו ונתונו של נאשם הרי על אף שאין מחלוקת.. כי החזיק בסם.. נוטה הכף לכוון מתן משמעות אופרטיבית למחדלים ולפגמים."	בית המשפט מזכה את הנאשם
	ת"פ 47187-12-10 מדינת ישראל נגד אבישי שלו.	הודה בעבירות של החזקת סם לשימוש עצמי במשקל 4.1468 גרם ונהיגה בשכרות.	כבוד השופט מיכאל קרשן : "בסופו של דבר, שומה על בית המשפט לאזן בין האינטרס הציבורי הכללי בהרשעת מי שביצעו עבירות פליליות, לבין האינטרס הפרטי של הנאשם העומד לדין, וכל זאת בזיקה לטיב העבירה בה עסקין ולנסיבות ביצועה. בכל הקשור לעבירה של החזקת סם לצריכה עצמית בלבד... אכן הנאשם לא הציג פגיעה קונקרטית בעתידו כתוצאה מהרשעתו בדין בעבירה זו, אולם מדובר באדם צעיר שכל עתידו לפניו. ניסיון החיים מלמד כי הרשעה בפלילים ובמיוחד בעבירה של החזקת סם עשויה לסגור בפני הנאשם דלתות... על רקע זה יש לקרוא את המלצת שירות המבחן לביטול הרשעת הנאשם.. איני סבור כי האינטרס בציבורי ייפגע באופן קשה אם בנסיבות מקרה זה תבוטל הרשעת הנאשם בעבירה של החזקת סם."	140 שעות לתועלת הציבור, אשמה ללא הרשעה
	ת"פ 322-09-11 מדינת ישראל נגד אליהו חדד	הנאשם במסגרת התיק מואשם בשתי עבירות סחר בסם מסוכן ובהחזקת סם. (לפי הראיות סחר בסך משקל של 21.68 גרם)	"הנאשם בן 43 שנה, גרוש ואב לילד בן 18, לחובתו הרשאה אחת בשנת 03' בגין איומים ותקיפה סתם. בילדותו נחשף לסמים ולאלימות.. לאור תסקירי שירות המבחן, אין ספק כי.. הנאשם עבר תהליך שיקומי יוצא דופן."	320 שעות שירות ציבור, נשיאה בעלות המשפט, אשמה ללא הרשאה
	ת"פ 32089-08011 מדינת ישראל נגד חיים יפרח	הנאשם הואשם בהסדר טיעון בגין שתי עבירות נפרדות של החזקת סם לשימוש עצמי. בפני השופטת הוגש הסדר טיעון.	לדברי כבוד השופטת רובין לביא : למותר לציין הסיכון שנשקף לשלום הציבור מאדם המשתמש בסמים הנוהג ברכב כל עוד לא הוכח כי היום הוא נקי מסמים לא היה מקום להקלה המפלגה לה זכה.. אולם למרות האמור מאחר ולטענת התביעה ההסדר נובע מקושי ראייתי ולכן ככלל הסדרים יש לכבד וכך אני עושה . בהתחשב במהות העבירה ולאחר שקילת האינטרס הציבורי מול נסיבותיו האישיות של הנאשם ועברו אני מכבדת את הסדר הטיעון.."	ללא הרשעה, פסילת רשיון נהיגה ל4 חודשים והתחייבות לאי ביצוע העבירה בסך 10,000 ש"ח
	ת"פ 30337-06-06	הנאשמת הודתה	"הנאשמת נעדרת עבר פלילי. בית המשפט לא מרשיע את הנאשמת."	ללא הרשעה,

התחייבות ע"ס 2000 ש"ח להימנע מהעבירה ופסילת רשיון על תנאי		בהחזקת 1.3 גרם חשיש לשימוש עצמי. הנאשמת נעדרת עבר פלילי.	11 מדינת ישראל נגד שריי ארובס
אשמה ללא הרשעה	כבוד השופט חגי טרסי: "המדובר בבחור צעיר כבן 20, אשר אין לחובתו רישומים קודמים. בתסקיר שירות המבחן מתוארות נסיבות חיים קשות... כיום נטל הנאשם אחריות מלאה והביע חרטה כנה... בנוגע לשל"צ ממליץ שירות המבחן שלא לחייב את הנאשם בביצועו על מנת לאפשר לו להתחייב לטיפול ולפרנסת משפחתו. לאור הנסיבות החריגות, סוג הסם, הכמות המזערית של הסם, ההודאה המיידית, הגיל הצעיר והתסקיר החיובי.. אני מורה כי התהליכים בעניינו של הנאשם יסתיימו ללא הרשעה בדין."	הנאשם הודה במסגרת הסדר טיעון בעבירה של החזקת 1.8785 גרם חשיש לשימוש עצמי.	ת"פ 17620-04-11 מדינת ישראל נגד דניאל יששכרוב.
250 שעות לתועלת הציבור, אשמה ללא הרשעה	כבוד השופטת ניצה מימון: "הוכח בראיות מהימנות כי הנאשם הינו אדם נורמטיבי ללא נטיות עברייניות או רקע של שימוש קודם בסמים. הנאשם פנה לשימוש בקנביס עקב מצב רפואי כרוני ממנו הוא סובל הכרוך בכאבים עזים, אשר לגביו הוצגו מסמכים רפואיים.. הנאשם נטל אחריות ואף הבין כי שגה שניסה לפתור את בעייתו באופן בלתי חוקי. עקב דרישות המעסיקים בתחום התוכנה.. יש חשש כי הרשעה בדין תפגע באפשרות התעסוקה של הנאשם בעתיד באופן שאינו מדינתי ביחס לחומרת העבירה בנסיבותיה בתיק זה."	הנאשם ייבא לארץ זרעים של צמח הקנביס באמצעות דואר רשום בשני מועדים (לצורך גידול). בנוסף, במסגרת חיפוש בביתו נמצאה קופסא ובה 170 זרעי קנביס.	ת"פ 27391-12-11 מדינת ישראל נגד דן אילושין
הנאשם זוכה	כב' השופט דב פולוק: "עסקינן בכמות מזערית של סם קל לשימוש עצמי אל מול הפגיעה בכבודו ובפרטיותו של הנאשם"	במסגרת חיפוש שנערך בצורה לא חוקית בביתו נתפס סמארה עם סם מסוג קנבוס במשקל 1.0420 גרם ללא היתר	ת"פ 38773-04-12 מדינת ישראל נגד מוהנד סמארה
140 שעות לתועלת הציבור, אשמה ללא הרשעה	כבוד השופט עמי קובו: "מבחינת הנזק הקונקרטי לנאשם..הנאשם הינו צעיר, יליד 1988, נטול עבר פלילי, אשר חווה משברים אישיים ומשפחתיים. בעל מוטיבציה לקיום אורח חיים תקין, ללמוד ולהתקדם מקצועית. מאופיין בדפוסי חשיבה נורמטיביים...הרשעת הנאשם תביא לפגיעה ממשית בתעסוקתו. כיום הנאשם מועסק כמאבטח בחברת אבטחה וכפי עולה מאישור העסקה שניתן על ידי חברת האבטחה, הרשעתו בדין תביא לשלילת רישיון הנשק שלו וכתוצאה לפיטוריו... סבורני כי יש להעדיף את הפן השיקומי על פני הפן הגמולי, וזאת לאור האמור בתסקיר שירות המבחן והפגיעה בתעסוקת הנאשם."	הנאשם המועסק כמאבטח הודה בחזקת סם לצריכה עצמית בכמות של 56 גרם ובהפרעה לשוטר במילוי תפקידו. (כמות פי 3 על המוגדר בחוק לצריכה עצמית)	ת"פ 4787-10-13 מדינת ישראל נגד מקסים רודקוב
מחיקת כתב האישום בשל אכיפה בררנית	כבוד השופט אביטל חן (בביקורת על תביעת הפרקליטות שלא לסגור את התיק): " על בית המשפט לאזן בין אינטרסים שונים, תוך שהוא נותן דעתו לנסיבות הקונקרטיות של ההליך שבפניו. בתוך כך, עשוי בית המשפט לייחס משקל, בין היתר, לחומרת העבירה המיוחסת לנאשם; לעצמת הרעיות המבססות את אשמתו; לנסיבותיהם האישיות של הנאשם ושל קרבן העבירה; למידת הפגיעה ביכולתו של הנאשם להתגונן; לחומרת הפגיעה בזכויות הנאשם ולנסיבות שהביאו לגרימתה..... בגיבוש האיזון בין השיקולים	הנאשם החזיק במשקל של 13.8 גרם קנאביס לפי כתב האישום.	ת"פ 8442-12-13 מדינת ישראל נגד יוסף ששון

גור הדין	שם ונימוק השופט	פרטי כתב אישום ועובדות רלוונטיות	שם פסק הדין	התובנה המרכזית	
שחרור ממעצר בתנאי ערבות	לפסיקת כבוד השופט עידו רזין שמצטט את השופט מלצר בבש"פ 10267/07: "מידת מעורבותו של הנאשם בעסקת הסמים, או מקומו בהיררכיה של הפצת הסם הם שיקולים חשובים המשפיעים הן על הערכת מסוכנותו של הנאשם והן על האפשרות להפיגה בחלופת מעצר" ומוסיף: "לעניין המסוכנות יש לקחת בחשבון שמדובר בעבירה של עסקת סמים אחת בודדת. עוד יש לקחת בחשבון את סוג הסם (חשיש) ומשקלו (7.728 גרם).. אף שככלל אין בתי המשפט נוהגים לשחרר עברייני סמים... מחויב בית המשפט לבחון כל מקרה בהתאם לנסיבותיו".	במקרה זה הוגשה בקשה להחזקת המשיב במעצר עד תום ההליכים המשפטיים המתנהלים נגדו בגין עבירה של סחר בסם מסוכן	מ"ת 48271-07-11 מדינת ישראל נ' אבו עמאר	(א) החלטה שלא להכיל חזקת מסוכנות במקרים המצדיקים מאסר עד גמר הליכים לפי חוק (5 מקרים)	תפיסת מסוכנות נמוכה יותר
שחרור ממעצר בתנאי ערבות.	כבוד השופט נ. אבו טהה: "מכל האמור לעיל ולאור העובדה כי מדובר באדם צעיר נעדר עבר פלילי אשר טרם הפנים נורמות עברייניות ולאור ההתרשמות החיובית של שירות המבחן.. הנני סבור כי מדובר במקרה חריג המצדיק שחרורו של המשיב ממעצר חרף העבירה המיוחסת לו"	למשיב מיוחסת עבירה של החזקת סם שלא לצריכה עצמית מסוג קנבוס במשקל 3500 גרם	מ"ת 49604-01-11 מדינת ישראל נ' סלאמה אבו סבית.		
שחרור ממעצר בתנאי ערבות	לדברי כבוד השופטת סביון כהן: "הכלל בעבירות סמים שהינן עבירות שעניינן החזקת סם שלא לצריכה עצמית הינו המעצר והחריג הוא השחרור ואולם כל מקרה צריך להיבחן לגופו כאשר בית המשפט שוקל בין היתר את כמות הסם האמון שניתן ליתן במשיב והחלופה המוצעת.. עיינתי ברישום הפלילי והוא כולל עבירות סמים שאינן מהעת האחרונה ועניינן בעיקר עבירות של החזקה לשימוש עצמי. הגם שעברו מכביד לא עולה מתוך הרישום הפלילי כי מדובר במי שסוחר בסמים אם כי החזקת הסם בכמות הזו מקימה חזקה שאין מדובר בהחזקת סם לשימוש עצמי.. לאור התרשמותי.. אני מורה לשחרור המשיב בתנאים להלן.."	כנגד אדרי הוגש כתב אישום המייחס לו עבירה של החזקת סמים שלא לצריכה עצמית. הראיות הצביעו כי החזיק סם מסוג חשיש בשני מקומות, במשקל 1.0545 גרם ו93.51 גרם. הנאשם הוא בעל עבר פלילי מכובד וריצה עונשי מאסר מרובים.	מ"ת 5988-04-11 מדינת ישראל נגד שלומי אדרי		
שחרור ממעצר בתנאי ערבות	"בהתחשב בכמות הסם שהינה כמות מזערית לשימוש עצמי הרי שלא קמה חזקת מסוכנות ועל המבקש להראות מהיכן נובעת המסוכנות המצדיקה את המשך המעצר" ומורה על שחרורם.	החזקת סם לשימוש עצמי	מ"ת 11040-05-11 מדינת ישראל נגד סלימאן סראיעה		

		ואח'		
שחרור ממעצר בתנאי ערבות	לדברי כבוד השופט אמיר דהאן: "שחרור ממעצר עד תום ההליכים בעבירות של סחר בסם מסוכן לרבות גידול סם הוא חריג לכלל החקוק והפסיקתי... יחד עם זאת, שערי החלופה אינם ננעלים במקרים חריגים מהשיקולים הבאים: עברו הפלילי של המשיב נקי, המשיב אינו סוחר סמים טיפוסי או חקלאי סמים שמכירת הסם היא מקור פרנסתו, מכירת סם או גידול סם שאינו מהקשים, מכירת סם או גידול בעבור אדם אחד בלבד, נסיבות מיוחדות אישיות, הינתן חלופה ראויה בפרט אם זוכה לחוות דעת חיובית של שירות המבחן. לחובת המשיב שקלתי את השיקולים הבאים... המשיב החזיק בכמות משמעותית של סם, המשיב החזיק בציוד... המשתמש צורך סמים מסוג קנבוס על בסיס קבוע. לטובת המשיב שקלתי את השיקולים הבאים: למשיב עבר פלילי שאינו מכביד באשר כבר התיישן.. סיים שירות צבאי כלוחם, חי חיים נורמטיביים של עבודה פרנסה ומשפחה.. הודה בכל מעשיו במשטרה. שקלתי אם יש מקום להפנות לתסקיר שירות המבחן לפני החלטה בדבר שחרורו אך מצאתי כי לאור העומס המוטל על שירות המבחן עומס אשר מביא לכך שמשך הזמן לתסקיר עצור הוא בין 21 עד 35 ימי מעצר.. עומס אשר הולך וגדל לנגד עיני המשפט.. אין לאזן את העבירה עם הישגותיו במעצר לתקופה זו. לאחר ששקלתי את הסיכון הנובע מהמשך מעצרו של המשיב והסיכון הנובע משחרורו של המשיב מצאתי כי האיזון מצביע על שחרורו.."	כתב האישום מייחס למשיב שגידל 11 שתילי קנבוס (4 שתילים במשקל 27.2 גרם ו-7 שתילים נוספים ו50 גרם נוספים) של קנבוס בצורות שונות לשתילים זרעים וסם מוכן לשימוש.	מ"ת 60278-06-14 מדינת ישראל נגד יניב שושן	
הנאשם זוכה.	"בעניינינו, מדובר בעבירה קלה יחסית של החזקת סם לשימוש עצמי. העבירה בוצעה בשנת 2010, כך שחלף זמן רב מאז ביצועה... אמנם אין בכך כדי להביא לזיכוי הנאשם, אך מדובר בשיקול מצטבר. הפעלת שיקול הדעת במקרה הנדון מביאה למסקנה שאין להרשיע את הנאשם בעבירה המיוחסת לו."	נגד הנאשם הוגש כתב אישום המייחס לו עבירה של החזקת סם מסוכן מסוג חשיש לשימוש עצמי.	ת"פ 16449-06-11 מדינת ישראל נ' נתנאל משלי	ב) המשגה המשליכה על תפיסת מסוכנות הסם: סם קל

	-עבירה קלה. (5 מקרים)	ת"פ 38773-04-12 מדינת ישראל נגד מוהנד סמארה	במסגרת חיפוש שנערך בצורה לא חוקית בביתו נתפס סמארה עם סם מסוג קנבוס במשקל 1.0420 גרם ללא היתר כדון.	כב' השופט דב פולוק : "עסקינן בכמות מזערית של סם קל לשימוש עצמי אל מול הפגיעה בכבודו ובפרטיותו של הנאשם"	הנאשם זוכה
		ת"פ 20574-06-13 משטרת ישראל תביעות שלוחת רמלה נגד גל זוארץ	במסגרת כתב האישום הודה בהחזקת סם מסוכן לצריכה עצמית במשקל 63.28 גרם	כבוד השופט עמי קובו : "עסקינן בסם מסוג חשיש, אשר שייד לקבוצת "הסמים הקלים... במקרה דנן כאשר עסקינן בנאשם צעיר לימים, יליד 1991, אשר כל עתידו לפניו, מן הראוי לתת לדברים משקל ראוי ולא לסגור בפניו מסלולים עתידיים של לימודים או עיסוק..	120 שעות לטובת הציבור פסילת רישיון על תנאי למשך שנתיים. אשמה ללא הרשעה.
		ת"פ 44597-02-13 מדינת ישראל נ' אלעד שאגן	הנרשם מואשם בשלוש עבירות של סחר בסם מסוכן והחזקה של סמים לצריכה עצמית. לפי הראיות דובר על משקל מצטבר של 39.86 גרם	כבוד השופט עידו דרויאן : "הכמויות קטנות יחסית, של סם קל... נראה שמוצדק אפוא להתייחס לפרשה זו כאל מעידה"	300 שעות שירות למען הציבור, אשמה ללא הרשעה.
		ת"פ 4915-06-14 מדינת ישראל נ' מקסים גוכברג	במסגרת תיק זה הנאשם הודה בהחזקת סם מסוג חשיש לשימוש עצמי.	"בהתחשב בכך שנסיבות ביצוע העבירה קלות, באופן יחסי, ותוצאות המעשה אינן חמורות..."	אשמה ללא הרשאה.
	(ג) אופן תיאור צרכן הקנאביס בפסיקה (5 מקרים)	ת"פ 1250-09 מ.י. לשכת תביעות מרחב נגב באר שבע נגד הלל אוחנה	הנאשם הודה במסגרת צירוף תיקים בביצוע עבירות של החזקת סם מסוג חשיש במשקל של 20 גרם לשימוש עצמי	"ככלל מדובר באדם שמנהל אורח חיים נורמטיבי לומד לימודים אקדמיים הנדסאיים. התסקיר בעניינו חיובי, ממליץ על אי הרשעה ומצביע כי המסוכנות להמשך עבריינות הינה נמוכה."	אי הרשעה.

		ועבירות של נהיגה ללא רישיון ביטוח. הנאשם היה בעל רישום פלילי שכולל עבירה של החזקת סם לשימוש עצמי והחזקת כלים לעישון סם שבגינן לא הורשע.			
250 שעות לתועלת הציבור, אשמה ללא הרשעה.	כבוד השופטת ניצה מימון: "הוכח בראיות מהימנות כי הנאשם הינו אדם נורמטיבי ללא נטיות עברייניות או רקע של שימוש קודם בסמים."	הנאשם ייבא לארץ זרעים של צמח הקנביס באמצעות דואר רשום בשני מועדים (לצורך גידול). בנוסף, במסגרת חיפוש בביתו נמצאה קופסא ובה 170 זרעי קנביס.	ת"פ 27391-12-11 מדינת ישראל נגד דן אילושין		
300 שעות שירות למען הציבור, אשמה ללא הרשעה.	"אמנם מדובר על שלוש מכירות במהלך כארבעה שבועות, אולם התנהגותו של הנאשם כפי שבאה בראיות לעונש ונסקרה לעיל רחוקה מלהיות התנהגותו של סוחר סמים. נראה כי המניע לעבירות היה הרצון לספק ולרצות את הסוכן שהנאשם ראה בו ידיד.. ולא דווקא בצע כסף. יש להביא בחשבון גם שמכירת הסמים היו ביוזמת הסוכן ואין כל ראיה או חשד שהנאשם נוהג לסחור דרך קבע...נראה שמוצדק אפוא להתייחס לפרשה זו כאל מעידה ראשונה שלא תחזור, במסכת חייו הנורמטיבית של הנאשם."	שאגן מואשם בשלוש עבירות של סחר בסם מסוכן והחזקה של סמים לצריכה עצמית. לפי הראיות דובר על משקל מצטבר של 39.86 גרם	ת"פ 44597-02-13 מדינת ישראל נ' אלעד שאגן		
אשמה ללא הרשעה.	"בהתחשב בכך שנסיבות ביצוע העבירה קלות, באופן יחסי, ותוצאות המעשה אינן חמורות, ולנוכח העובדה שאין לחובת הנאשם הרשעות קודמות והוא מנהל אורח חיים נורמטיבי, אני מחליטה כי הנאשם לא יישא באחריות פלילית"	במסגרת תיק זה הנאשם הודה בהחזקת סם מסוג חשיש לשימוש עצמי.	ת"פ 4915-06-14 מדינת ישראל נ' מקסים גוכברג		

שחרור ממעצר בתנאי ערבות	" לחובת המשיב שקלתי את השיקולים הבאים... המשיב החזיק בכמות משמעותית של סם, המשיב החזיק בצידוד...המשתמש צורך סמים מסוג קנבוס על בסיס קבוע. לטובת המשיב שקלתי את השיקולים הבאים : למשיב עבר פלילי שאינו מכביד באשר כבר התיישן.. סיים שירות צבאי כלוחם, חי חיים נורמטיביים של עבודה פרנסה ומשפחה.. הודה בכל מעשיו במשטרה."	כתב האישום מייחס למשיב שגידל 11 שתילי קנבוס (4 שתילים במשקל 27.2 גרם ו-7 שתילים נוספים ו501 גרם נוספים) של קנבוס בצורות שונות לשתילים זרעים וסם מוכן לשימוש.	מ"ת 60278-06-14 מדינת ישראל נגד יניב שושן		
אינו מרשיע את הנאשם ומאפשר לצדדים לטעון להרשעה לעניין שימוש עצמי.	השופט ר' שטראוס פסק : "כמות הסם שנמצאה בידו עולה אמנם על המוגדר ככמות לצריכה עצמית בתוספת הנ"ל אך סבירה ביותר ביחס לצריכתו (ולא אחת נפסק לגבי כמויות גדולות כמה וכמה מונים מכמות זו כי יכול שתהיינה לצריכתו העצמית) עברו של הנאשם נקי מכל הסתבכות פלילית, הוא הוכיח מקורות מימון ואין סיבה לפקפק בדבריו. בשלב זה על מנת לאפשר לצדדים לטעון לעניין הרשעה בעניין החזקה לשימוש עצמי איני מרשיע את הנאשם אלא קובע כי הוא ביצע את המעשים המפורטים לעיל".	בבית הנאשם נמצא בחיפוש קנאביס בכמות של 91.37 גרם העולה פי שש מעל הכמות המוגדרת בחוק לשימוש עצמי	ת"פ 3306/96 מדינת ישראל נגד אריה סטי	(ד) פרשנות מרחיבה והפעלת שיקול דעת בכל הנוגע לחוק. -שימוש עצמי -הרחבת קריטריונים המקובלים לאי הפללה	
אי הרשעה	לדברי כבוד השופט ג'ורג אמוראי : "ככלל מדובר באדם שמנהל אורח חיים נורמטיבי לומד לימודים אקדמיים הנדסאי. התסקיר בעניינו חיובי, ממליץ על אי הרשעה ומצביע כי המסוכנות להמשך עבריינות הינה נמוכה. בית המשפט מקבל את המלצות שירות המבחן שהיא גם תואמת את ההלכה הכללית בדבר החריג לאי הרשעה"	הנאשם הודה במסגרת צירוף תיקים בביצוע עבירות של החזקת סם מסוג חשיש במשקל של 20 גרם לשימוש עצמי ועבירות של נהיגה ללא רישיון ביטוח. הנאשם היה בעל רישום פלילי שכולל עבירה של החזקת סם לשימוש עצמי והחזקת כלים לעישון סם שבגינן	ת"פ 1250-09 מ.י. לשכת תביעות מרחב נגב באר שבע נגד הלל אוחנה	(6 מקרים)	

		לא הורשע.			
זיכוי הנאשם	"מצאתי כי גרסתו של הנאשם מעוררת ספק ממשי בראיות התביעה בהיותה גרסה סבירה המתיישבת עם.. נוסחו של הרישיון שנתן לו המנהל.. לאור האמור מצאתי כי בנסיבות אלה קיים ספק סביר בדבר אשמתו של הנאשם והריני מזכה אותו.. מחמת הספק"	על פי כתב האישום גידל הנאשם צמחי קנאביס בניגוד לרשיון הרפואי שניתן לו, במקרה זה החזיק הנאשם 1038.07 גרם קנאביס וחשיש במשקל 0.7 גרם נטו שלא לצריכה עצמית ובניגוד לרשיון שניתן לו מהמנהל תוך פרשנות מרחיבה בדבר הרשיון שניתן לו.	ת"פ 48363-08-11 מדינת ישראל נ' בנימין כהן שור, בית משפט השלום בכפר סבא		
140 שעות לתועלת הציבור, אשמה ללא הרשעה.	לדברי כבוד השופט אמיר דהאן המצטט את דברי כב' השופט שהם ברע"פ 3589/14 לוזון נ' מדינת ישראל: "כלל יסוד הוא בשיטת משפטנו כי הליך משפטי, של מי שהוכח כי עבר עבירה פלילית יסתיים בהרשעה. ואולם, לצידו של כלל זה קיים חריג, המאפשר לסיים את ההליך באי הרשעתו של נאשם שהוכח שביצע עבירה וניתן להסתפק בצו שירות לתועלת הציבור. בעניין כתב הוטעם כי המדובר בחריג מצומצם, כאשר ההימנעות מההרשעה תהא מוצדקת אך במקרים חריגים ויוצאי דופן שבהם אין יחס סביר בין הנזק הצפוי לנאשם מן ההרשעה לבין חומרתה של העבירה. עוד נקבע, כי לשם הימנעות מהרשעתו של נאשם, יש לבחון את התקיימותם של שני תנאים שמצטברים : א. האם ההרשעה פוגעת פגיעה חמורה בשיקומו של הנאשם ; ב. האם סוג העבירה מאפשר להימנע מהרשעתו של הנאשם מבלי לפגוע באופן מהותי בשיקולי ענישה נוספים...." והוסיף, "מבחינת סוג העבירה ונסיבותיה נאשר הודה בביצוע שתי עבירות מסוג עוון שעניינן החזקת סמים לצריכה עצמית והפרעה לשוטר בעת מילוי תפקידו... בכל הנוגע לעבירת סמים אמנם מדובר בכמות ממשית של סם, כ-55 גרם של סם מסוג חשיש, ואולם הואיל ומדובר בהחזקה לשימוש עצמי בלבד, הרי	הנאשם הודה בחזקת סם לצריכה עצמית בכמות של 56 גרם (כמות שלפי החוק היא פי 3 מעבר לכמות המוגדרת כשימוש עצמי) ובהפרעה לשוטר במילוי תפקידו.	ת"פ 4787-10-13 מדינת ישראל נגד מקסים רודקוב		

	שאין בחומרת העבירה כידי למנוע אפשרות לסיום ההליך באי הרשעה בדין. כמו כן, בכל הנוגע להפרעה לשוטר, הרי שאין מדובר בעבירה ברף הגבוה."				
ת"פ 20574-06-13 משטרת ישראל תביעות שלוחת רמלה נגד גל זוארץ	במסגרת כתב האישום הודה בהחזקת סם מסוכן לצריכה עצמית במשקל 63.28 גרם	כבוד השופט ד"ר עמי קובו : "... אמנם במקרה דנן עסקינן בכמות גדולה יחסית של החזקת סם לצריכה עצמית, כ- 63 גרם. עם זאת, מעת שנקבע בכתב אישום מתוקן כי ההחזקה הייתה לצריכה עצמית.. הרי שמקרה נופל להנחיות היועמ"ש".	אשמה ללא הרשעה, 120 שעות למען הציבור, 6 חודשי פסילת רישיון נהיגה על תנאי		
ת"פ 44597-02-13 מדינת ישראל נ' אלעד שאגן	הואשם שאגן בשלוש פרשיות שונות של סחר בסם מסוכן והחזקה של סמים לצריכה עצמית. לפי הראיות דובר על משקל מצטבר של 39.86 גרם	. לדברי כבוד השופט עידו דרויאן : "אמנם מדובר על שלוש מכירות במהלך כארבעה שבועות, אולם התנהגותו של הנאשם כפי שבאה בראיות לעונש ונסקרה לעיל רחוקה מלהיות התנהגותו של סוחר סמים. נראה כי המניע לעבירות היה הרצון לספק ולרצות את הסוכן שהנאשם ראה בו ידיד.. ולא דווקא בצע כסף. יש להביא בחשבון גם שמכירת הסמים היו ביוזמת הסוכן ואין כל ראייה או חשד שהנאשם נוהג לסחור דרך קבע. הכמויות קטנות יחסית, של סם קל... נראה שמוצדק אפוא להתייחס לפרשה זו כאל מעידה ראשונה שלא תחזור במסכת חיו הנורמטיבית של הנאשם.. הפסיקה שהניח בפני הסניגור המלומד שכולה של בתי משפט השלום במקרים דומים, מלמדת כי במקרים מסוג זה נאות בית המשפט לראות במעשים פרשה אחת שיש לאפשר לנאשם להניחה מאחוריו ולשקם את חיו, ובשל כך לבטל הרשעה או להימנע ממנה.	300 שעות למען הציבור, אשמה ללא הרשעה.		

	הנגדיים ייחס בית המשפט לכל אחד מהשיקולים את המשקל היחסי הראוי לו ... כך, למשל, ככל שמעשה העבירה חמור יותר, יגבר משקלו של האינטרס הציבורי שבהעמדה לדין, וככל שמעשה הרשות שערורייתי יותר ופגיעתו בנאשם ובזכויותיו חמורה יותר, יגבר משקלו של האינטרס הציבורי בשמירת זכויותיו של הנאשם ובריסון כוחה של הרשות. בבחינת נסיבות המקרה.. מביאני למסקנה כי נפל פגם בהליך באופן הפוגע בתחושת הצדק וההגיונות ואין דרך לרפאו, אלא באמצעות ביטול כתב האישום."			
ת"פ 20574-06-13 משטרת ישראל תביעות שלוחת רמלה נגד גל זוארץ	הודה זוארץ בעובדות כתב האישום בעבירת החזקת סם מסוכן לצריכה עצמית. בחיפוש שנערך בביתו נמצא סם מסוכן מסוג חשיש במשקל 63.28 גרם נטו. (כמות פי 4 על ההגדרה בחוק לצריכה עצמית)	"להרשעה בעבירה לפי פקודת הסמים המסוכנים נודעת משמעות מיוחדת והיא כשלעצמה עלולה לעיתים לגרום לנאשם נזק רב... אם כתב האישום כולל רק אישום בגין אחזקה ושימוש בסמים לצריכה עצמית ואינו כולל עבירה נוספת, ואם לנאשם אין רקע עברייני.. ואין לראות את האחזקה והשימוש בסמים כחלק מדרך חיים עבריינית, תשקול התביעה אם להציע לבית המשפט, או להסכים להצעת הנאשם, כי על הנאשם יוטלו אמצעי ענישה וטיפול ללא הרשעה.. הנחיה זו אמנם מחייבת את התביעה הכללית, ולא את בית המשפט ואולם מן הראוי לשקול לאור הנחיה זו את שאלת ההרשעה או ביטולה, בהיותה מבטאת באופן הולם ומערכתי את השיקולים בדבר הימנעות מהרשעה במקרים של החזקת סמים לצריכה עצמית לגבי נאשמים נעדרים עבר פלילי קודם. יישום ההנחיה האמורה לעיל, מעלה שענינו של הנאשם נופל לגדר המבחנים שנקבעו על ידי היועץ המשפטי לממשלה לעתירת המאשימה לסיום הליך באי הרשעה..."	אשמה ללא הרשעה	ת"פ 4915-06-14 מדינת ישראל נ' מקסים גוכברג
הישענות על אמצעים טיפוליים רכים יותר בהשוואה לענישה מחמירה. (6 מקרים)	הודה בעבירות של החזקת סם לשימוש עצמי במשקל 4.1468 גרם ונהיגה בשכרות.	"בהתחשב בכך שנסיונות ביצוע העבירה קלות, באופן יחסי, ותוצאות המעשה אינן חמורות, ולנוכח העובדה שאין לחובת הנאשם הרשעות קודמות והוא מנהל אורח חיים נורמטיבי, אני מחליטה כי הנאשם לא יישא באחריות פלילית למעשה ואת בהתאם לסמכותי על פי סעיף 34 י"ז לחוק העונשין. הגנת זוטי דברים <u>מתישבת במקרה זה עם האינטרס הציבורי</u> ."	אשמה ללא הרשעה	ת"פ 47187-12-10 מדינת ישראל נגד אבישי שלו.
ת"פ 322-09-11 מדינת ישראל נגד אליהו חדד	הנאשם במסגרת התיק מואשם בשתי עבירות סחר בסם מסוכן ובהחזקת סם. (לפי הראיות סחר בסך משקל של 21.68 גרם)	כבוד השופט מיכאל קרשן : "בסופו של דבר, שומה על בית המשפט לאזן בין האינטרס הציבורי הכללי בהרשעת מי שביצעו עבירות פליליות, לבין האינטרס הפרטי של הנאשם העומד לדין, וכל זאת בזיקה לטיב העבירה בה עסקינן ולנסיבות ביצועה. בכל הקשור לעבירה של החזקת סם לצריכה עצמית בלבד... אכן הנאשם לא הציג פגיעה קונקרטית בעתידו כתוצאה מהרשעתו בדין בעבירה זו, אולם מדובר באדם צעיר שכל עתידו לפניו. ניסיון החיים מלמד כי הרשעה בפלילים ובמיוחד בעבירה של החזקת סם עשויה לסגור בפני הנאשם דלתות... על רקע זה יש לקרוא את המלצת שירות המבחן לביטול הרשעת הנאשם.. איני סבור כי האינטרס בציבורי ייפגע באופן קשה אם בנסיבות מקרה זה תבוטל הרשעת הנאשם בעבירה של החזקת סם."	ציבור, נשיאה בעלות המשפט, אשמה ללא הרשעה	ת"פ 322-09-11 מדינת ישראל נגד אליהו חדד
		"הנאשם בן 43 שנה, גרוש ואב לילד בן 18, לחובתו הרשאה אחת בשנת 03' בגין איומים ותקיפה סתם. בילדותו נחשף לסמים ולאלימות.. לאור תסקירי שירות המבחן, אין ספק כי.. הנאשם עבר תהליך שיקומי יוצא דופן."		

אשמה ללא הרשעה	כבוד השופט חגי טרסי: "המדובר בבחור צעיר כבן 20, אשר אין לחובתו רישומים קודמים. בתסקיר שירות המבחן מתוארות נסיבות חיים קשות... כיום נטל הנאשם אחריות מלאה והביע חרטה כנה ... בנוגע לשל"צ ממליץ שירות המבחן שלא לחייב את הנאשם בביצועו על מנת לאפשר לו להתחייב לטיפול ולפרנסת משפחתו. לאור הנסיבות החריגות, סוג הסם, הכמות המזערית של הסם, ההודאה המיידית, הגיל הצעיר והתסקיר החיובי.. אני מורה כי התהליכים בעניינו של הנאשם יסתיימו ללא הרשעה בדין."	הנאשם הודה במסגרת הסדר טיעון בעבירה של החזקת 1.8785 גרם חשיש לשימוש עצמי.	ת"פ - 17620-04-11 מדינת ישראל נגד דניאל יששכרוב.
250 שעות לתועלת הציבור, אשמה ללא הרשעה	כבוד השופטת ניצה מימון: "הוכח בראיות מהימנות כי הנאשם הינו אדם נורמטיבי ללא נטיות עברייניות או רקע של שימוש קודם בסמים. הנאשם פנה לשימוש בקנביס עקב מצב רפואי כרוני ממנו הוא סובל הכרוך בכאבים עזים, אשר לגביו הוצגו מסמכים רפואיים.. הנאשם נטל אחריות ואף הבין כי שגה שניסה לפתור את בעייתו באופן בלתי חוקי. עקב דרישות המעסיקים בתחום התוכנה.. יש חשש כי הרשעה בדין תפגע באפשרות התעסוקה של הנאשם בעתיד באופן שאינו מדינתי ביחס לחומרת העבירה בנסיבותיה בתיק זה".	הנאשם ייבא לארץ זרעים של צמח הקנביס באמצעות דואר רשום בשני מועדים (לצורך גידול). בנוסף, במסגרת חיפוש בביתו נמצאה קופסא ובה 170 זרעי קנביס.	ת"פ - 27391-12-11 מדינת ישראל נגד דן אילושין
140 שעות לתועלת הציבור, אשמה ללא הרשעה	כבוד השופט עמי קובו: "מבחינת הנזק הקונקרטי לנאשם..הנאשם הינו צעיר, יליד 1988, נטול עבר פלילי, אשר חווה משברים אישיים ומשפחתיים. בעל מוטיבציה לקיום אורח חיים תקין, ללמוד ולהתקדם מקצועית. מאופיין בדפוסי חשיבה נורמטיביים...הרשעת הנאשם תביא לפגיעה ממשית בתעסוקתו. כיום הנאשם מועסק כמאבטח בחברת אבטחה וכפי עולה מאישור העסקה שניתן על ידי חברת האבטחה, הרשעתו בדין תביא לשלילת רישיון הנשק שלו וכתוצאה לפיטוריו... סבורני כי יש להעדיף את הפן השיקומי על פני הפן הגמולי, וזאת לאור האמור בתסקיר שירות המבחן והפגיעה בתעסוקת הנאשם."	הנאשם המועסק כמאבטח הודה בחזקת סם לצריכה עצמית בכמות של 56 גרם ובהפרעה לשוטר במילוי תפקידו. (כמות פי 3 על המוגדר בחוק לצריכה עצמית)	ת"פ - 4787-10-13 מדינת ישראל נגד מקסים רודקוב
120 שעות של"צ, פסלת רישיון על תנאי למשך שנתיים. אשמה ללא הרשעה	"להרשעה בעבירה לפי פקודת הסמים המסוכנים נודעת משמעות מיוחדת והיא כשלעצמה עלולה לעיתים לגרום לנאשם נזק רב... אם כתב האישום כולל רק אישום בגין אחזקה ושימוש בסמים לצריכה עצמית ואינו כולל עבירה נוספת, ואם לנאשם אין רקע עברייני.. ואיין לראות את האחזקה והשימוש בסמים כחלק מדרך חיים עבריינית, תשקול התביעה אם להציע לבית המשפט, או להסכים להצעת הנאשם, כי על הנאשם יוטלו אמצעי ענישה וטיפול ללא הרשעה.. הנחייה זו אמנם מחייבת את התביעה הכללית, ולא את בית המשפט ואולם מן הראוי לשקול לאור הנחייה זו את שאלת ההרשעה או ביטולה, בהיותה מבטאת באופן הולם ומערכתי את השיקולים בדבר הימנעות מהרשעה במקרים של החזקת סמים לצריכה עצמית לגבי נאשמים נעדרים עבר פלילי קודם. יישום ההנחיה האמורה לעיל, מעלה שענינו של הנאשם נופל לגדר המבחנים שנקבעו על ידי היועץ המשפטי לממשלה לעתירת המאשימה לסיום הליך באי הרשעה...".	הודה זוארץ בעובדות כתב האישום בעבירת החזקת סם מסוכן לצריכה עצמית. בחיפוש שנערך בביתו נמצא סם מסוכן מסוג חשיש במשקל 63.28 גרם נטו. (כמות פי 4 על ההגדרה בחוק לצריכה עצמית)	ת"פ - 20574-06-13 משטרת ישראל תביעות שלוחת רמלה נגד גל זוארץ

התובנה המרכזית	שם פסק הדין	פרטי כתב אישום ועובדות רלוונטיות	שם ונימוק השופט	גזר הדין
הפרט במרכז שיקול פרטי תופס נפח רב יותר בהשוואה לשיקול הציבורי. (7 מקרים)	ע"פ 7781/00 מוחמד חמוד נ' מדינת ישראל	המערער הורשע בעבירות ייבוא סם מסוכן, סחר והחזקה שלא לשימוש עצמי וקשר לביצוע פשע. הערעור על גובה העונש וההרשעה	לדברי כבוד השופטים אור שטרסברג כהן וריבלין- "כששוקלים את כלל הנסיבות ובהתחשב בעונש נראה לנו שיש להקל עם המערער ואנו מחליטים להעמיד את עונשו על שמונה שנות מאסר במקום עשר שנים"	קבלה חלקית של הערעור והקלה בעונש מעשר לשמונה שנות מאסר
	ע"פ 170/07 ליאור מטיס נגד מדינת ישראל	המערער הורשע על סמך הודייתו בעבירה של החזקת סם שלא לשימוש עצמי (סם מסוג קנבוס במשקל כולל של 17.5 ק"ג נטו מחולק ל-28 אריזות נפרדות). פנה לעליון בערעור על חומרת העונש שהושת עליו במחוזי.	השופטות ע' ארבל, א' חיות וד' ברלינר קיבל את הערעור בחלקו בנימוק גזר הדין של השופטת ד' ברלינר נאמר: "שיקולי הענישה מורכבים לעולם משני ראשים. א. העבירה- היקפה, חומרתה, הנזק הצפוי מביצועה לציבור והענישה המתחייבת מכך ב. העברין ונסיבותיו האישיות וכיוצא בזה. במקרה הנוכחי, על אף שהסם המדובר קנבוס מוגדר כסם קל, הרי שגם בו טמונה סכנה. ומעבר לכך, מדובר בכמות גדולה כשצורת אריזתו מצביעה על ייעודו- סחר... בגזר הדין המקורי נטה בית המשפט חסד והעדיף את שיקולי המערער על פני אינטרס הציבור שמכתיב מלחמה חסרת בפשרות בנגע הסמים, כשהביטוי המרכזי למלחמה היא ענישה מחמירה... יחד עם זאת בשל המשקל שניתן לדרך שעבר המערער עד לשלב בו התבקשה הפקעת צו המבחן, כמו גם לגילו של המערער והעובדה שמדובר בהסתבכות נוספת אחת בלבד ולא בעבירת סם... יש להעמיד את תקופת המאסר על שנה אחת."	השופטות החליטו להקל בעונשו וקיבלו באופן חלקי את הערעור על גזר דין המחוזי שדן אותו ל-18 חודשי מאסר בפועל, וקיצרו את עונשו בשליש
	רע"פ 6374/08 אלון גנני נגד מדינת ישראל	כנגד המבקש הוגש כתב אישום לבימ"ש השלום שייחס לו עבירה של החזקת סם שלא לשימוש עצמי. על פי כתב האישום החזיק המבקש סם מסוכן מסוג חשיש במשקל 1693.24 גרם נטו. כן נתפסו ברשות המבקש משקל אלקטרוני ו-2030 ש"ח במזומן. במסגרת הסדר טיעון בין הצדדים הורשע המבקש, ע"פ הודאתו.	השופטים ריבלין, גיבוראן ומלצר החזירו את החלטת בית משפט השלום וקיבלו את הערעור על פסק דין בית משפט המחוזי. לדברי השופט מלצר: "בית משפט השלום הביא בחשבון את נסיבותיו האישיות של המערער ואת נסיבות ביצוע העבירה וחומרתה, והגיע למסקנה כי ראוי להימנע מהטלת עונש מאסר בפועל כדי לאפשר למערער את המשך השיקום התעסוקתי שהחל בו. החלטה זו איזנה את השיקולים הרלוונטיים השונים בצורה שאין לומר עליה כי הייתה בלתי סבירה ולכן לא היה מקום להתערב בה."	הערעור מתקבל, השופט מחזיר על כנו את החלטת בית משפט השלום שלא להשית עונש מאסר
	ש"פ 8955/08 ראובן סימן טוב נגד מדינת ישראל.	העורר צעיר בן 26 שנתפס מחזיק ברשותו 22 סוליות של סם מסוכן מסוג חשיש במשקל	לדברי כבוד השופט ח' מלצר: "כשהרציונאל ברור (והוא) מתן אפשרות אמיתית להחזרת צעירים אלו לדרך הישר, תוך תקווה כי מעדו מעידה חד פעמית..."	שחרור ממעצר בתנאי ערבות

		כולל של 2548.27 גרם נטו, כנגדו הוגש כתב אישום המייחס לו עבירה של החזקת סם שלא לצריכה עצמית. יש לציין כי במקרה זה שירות המבחן מציין כי למרות היעדר עבר פלילי וגילו הצעיר אין מדובר באדם נורמטיבי <u>שכן מגיל צעיר מצא בסמים</u> (אין זו מעידה חד פעמית) מפלט וכי יש חשש בינוני שהעורר יחזור למעשיו.		
הערעור מתקבל, הפחתת עונש המאסר בפועל	כבוד השופט נ' הנדל מחליט לקבל את הערעור בנימוק שהפרקליטות לא נצמדה לסדר הדין הפלילי ולא הסירה את התשתית העובדתית של עבירת הסחר בסם לאור הסדר הטיעון של הצדדים	המערער הורשע בבימ"ש המחוזי, לפי הודאתו, בעבירת החזקת סם מסוכן שלא כדין ושלא לצריכה עצמית ונגזרו עליו 18 חודשי מאסר בפועל בניכוי ימי מעצרו, 12 חודשי מאסר על תנאי וקנס של 5000 ₪. הערעור נסב אודות חומרת העונש.	ע"פ 6490/12 זיו אבורמד נגד מדינת ישראל	
הערעור מתקבל בחלקו, הפחתה בתקופת העונש	לדברי כבוד השופט מלצר: "בית משפט המחוזי החמיר עם המערער. בנסיבות אלה, שבהן נראה כי יש בעקרון מקום להסתפק בעונש מאסר שירוצה בדרך של עבודות שירות.. היה מקום לאפשר למערער ליהנות מאותה אי בהירות.. ולהורות לממונה לזמנו פעם נוספת ואחרונה לראיון לצורך בדיקת התאמתו".	על פי הנטען בכתב האישום המתוקן, נהג המערער, אשר רישיון הנהיגה שלו נפסל, כאשר בזמן הנסיעה עישן סם מסוכן מסוג חשיש. במקרה דנן דובר על ערערו על גזר הדין שניתן בבית משפט מחוזי בגין נסיעה תחת השפעת סמים בזמן פסילה, תוך סיכון רכבים בכביש והפרעה לשוטר במילוי תפקיד.	ע"פ 2472/13 לואי אבו פארה נגד מדינת ישראל	
הערעור מתקבל בחלקו, הפחתה בתקופת העונש	לדברי כבוד השופטת א' חיות: אם כי אין להסתפק בענישה שאינה כוללת מאסר בפועל. לא ניתן להתעלם מחומרת העבירות והנסיבות שבהן בוצעו.. המערער גידל באופן שיטתי תקופה ממושכת כמות גדולה של סם בעוד עונש מאסר על תנאי בגין עבירות דומות תלוי ועומד נגדו. יש צורך להחמיר בעונשם של מי שעברו עבירות סמים.. השיקולים הנוגעים לנסיבות האישיות	במקרה דנן גזר בית משפט המחוזי על המערער 27 חודשי מאסר בפועל ו12 חודשי מאסר על תנאי נוסף לקנס לאחר שהורשע בעבירות של גידול סם מסוכן (במשקל 33.5 ק"ג)	ע"פ 2194/14 אליהו בן שמעון נגד מדינת ישראל	

	החזקת סם מסוכן שלא לצריכה עצמית והחזקת כלים להכנסת סם מסוכן. בן שמעון ערער על עונשו.	ע"פ 170/07 ליאור מטיס נגד מדינת ישראל	נטייה להישענות על אמצעים רכים יותר בהשוואה לענישה. (5 מקרים)
נסוגים מפני האינטרס הציבורי שבהרתעת הרבים... עם זאת, התמדת המערער בהליך הטיפול לגמילה .. ראויים להערכה ועידוד ומצדיקים הקלה מסוימת בעונשו.."	השופטות ע' ארבל, א' חיות וד' ברלינר קיבל את הערעור בחלקו בנימוק גזר הדין של השופטת ד' ברלינר נאמר: "שיקולי הענישה מורכבים לעולם משני ראשים. א. העבירה- היקפה, חומרתה, הנזק הצפוי מביצועה לציבור והענישה המתחייבת מכך ב. העברין ונסיבותיו האישיות וכיוצא בזה. במקרה הנוכחי, על אף שהסם המדובר קנבוס מוגדר כסם קל, הרי שגם בו טמונה סכנה. ומעבר לכך, מדובר בכמות גדולה כשצורת אריזתו מצביעה על ייעודו- סחר... בגזר הדין המקורי נטה בית המשפט חסד והעדיף את שיקולי המערער על פני אינטרס הציבור שמכתיב מלחמה חסרת בפשרות בנגע הסמים, כשהביטוי המרכזי למלחמה היא ענישה מחמירה... יחד עם זאת בשל המשקל שניתן לדרך שעבר המערער עד לשלב בו התבקשה הפקעת צו המבחן, כמו גם לגילו של המערער והעובדה שמדובר בהסתבכות נוספת אחת בלבד ולא בעבירת סם... יש להעמיד את תקופת המאסר על שנה אחת."		השופטות החליטו להקל בעונשו וקיבלו באופן חלקי את הערעור על גזר דין המחוזי שדן אותו ל-18 חודשי מאסר בפועל, וקיצרו את עונשו בשליש
כנגד המבקש הוגש כתב אישום לבימ"ש השלום שייחס לו עבירה של החזקת סם שלא לשימוש עצמי. על פי כתב האישום החזיק המבקש סם מסוכן מסוג חשיש במשקל 1693.24 גרם נטו. כן נתפסו ברשות המבקש משקל אלקטרוני ו-2030 ש"ח במזומן. במסגרת הסדר טיעון בין הצדדים הורשע המבקש.	השופטים ריבלין, ג'ובראן ומלצר החזירו את החלטת בית משפט השלום וקיבלו את הערעור על פסק דין בית משפט המחוזי. לדברי השופט מלצר: "בית משפט השלום הביא בחשבון את נסיבותיו האישיות של המערער ואת נסיבות ביצוע העבירה וחומרתה, והגיע למסקנה כי ראוי להימנע מהטלת עונש מאסר בפועל כדי לאפשר למערער את המשך השיקום התעסוקתי שהחל בו. החלטה זו איזנה את השיקולים הרלוונטיים השונים בצורה שאין לומר עליה כי הייתה בלתי סבירה ולכן לא היה מקום להתערב בה."	רע"פ 6374/08 אלון גנני נגד מדינת ישראל	הערעור מתקבל, השופט מחזיר על כנו את החלטת בית משפט השלום שלא להשית עונש מאסר
העורר צעיר בן 26 שנתפס מחזיק ברשותו 22 סוליות של סם מסוכן מסוג חשיש במשקל כולל של 2548.27 גרם נטו, כנגדו הוגש כתב אישום המייחס לו עבירה של החזקת סם שלא לצריכה עצמית. יש לציין כי	לדברי כבוד השופט ח' מלצר: "כשהרציונאל ברור (והוא) מתן אפשרות אמיתית להחזרת צעירים אלו לדרך הישר, תוך תקווה כי מעדו מעידה חד פעמית..."	ש"פ 8955/08 ראובן סימן טוב נגד מדינת ישראל.	שחרור ממעצר בתנאי ערבות

		במקרה זה שירות המבחן מציין כי למרות היעדר עבר פלילי וגילו הצעיר אין מדובר באדם נורמטיבי <u>שכן מגיל צעיר מצא בסמים</u> (אין זו מעידה חד פעמית) מפלט וכי יש חשש בינוני שהעורר יחזור למעשיו.		
הערעור מתקבל בחלקו, הפחתה בתקופת העונש	לדברי כבוד השופט מלצר: "בית משפט המחוזי החמיר עם המערער. בנסיבות אלה, שבהן נראה כי יש בעקרון מקום להסתפק בעונש מאסר שירוצה בדרך של עבודות שירות.. היה מקום לאפשר למערער ליהנות מאותה אי בהירות.. ולהורות לממונה לזמנו פעם נוספת ואחרונה לראיון לצורך בדיקת התאמתו".	על פי הנטען בכתב האישום המתוקן, נהג המערער, אשר רישיון הנהיגה שלו נפסל, כאשר בזמן הנסיעה עישן חשיש. במקרה דנן דובר על ערערו על גזר הדין שניתן בבית משפט מחוזי בגין נסיעה תחת השפעת סמים בזמן פסילה, תוך סיכון רכבים בכביש והפרעה לשוטר במילוי תפקיד.	ע"פ 2472/13 לואי אבו פארה נגד מדינת ישראל	
הערעור מתקבל בחלקו, הפחתה בתקופת העונש	לדברי כבוד השופטת א' חיות: אם כי אין להסתפק בענישה שאינה כוללת מאסר בפועל. לא ניתן להתעלם מחומרת העבירות והנסיבות שבהן בוצעו.. המערער גידל באופן שיטתי תקופה ממושכת כמות גדולה של סם בעוד עונש מאסר על תנאי בגין עבירות דומות תלוי ועומד נגדו. יש צורך להחמיר בעונשם של מי שעברו עבירות סמים.. השיקולים הנוגעים לנסיבות האישיות נסוגים מפני האינטרס הציבורי שבהרתעת הרבים... עם זאת, התמדת המערער בהליך הטיפול לגמילה .. ראויים להערכה ועידוד ומצדיקים הקלה מסוימת בעונשו.."	במקרה דנן גזר בית משפט המחוזי על המערער 27 חודשי מאסר בפועל ו120 על תנאי בנוסף לקנס לאחר שהורשע בעבירות של גידול סם מסוכן (במשקל 33.5 ק"ג) החזקת סם מסוכן שלא לצריכה עצמית והחזקת כלים להכנסת סם מסוכן. בן שמעון ערער על עונשו.	ע"פ 2194/14 אליהו בן שמעון נגד מדינת ישראל	

נספח 4 : טבלה מסדרת לפסקי דין בית משפט העליון (תפיסת מסוכנות)

התובנה המרכזית	שם פסק הדין	פרטי כתב אישום ועובדות רלוונטיות	שם ונימוק השופט	גזר הדין
תפיסת מסוכנות נמוכה יותר (א) היעדר מסוכנות ציבורית- החלטה שלא להכיל חזקת מסוכנות במקרים המצדיקים מאסר עד גמר הליכים לפי חוק (5 מקרים)	בש"פ 3839/02 זואהרי טוני נגד מדינת ישראל.	במקרה זה הוגש כתב אישום נגד העורר שייחס לו עבירות של החזקת סם מסוכן מסוג קנביס במשקל 396.82 גרם נטו. הערר בגין מעצר עד תום הליכים.	לדברי כבוד השופט א' גרוניס : "לאחר שעיינתי בחומר נחה דעתי שאכן קיימות ראיות לכאורה... עם זאת כאשר נבחנת השאלה האם יש להורות על מעצרו של הנאשם עד תום ההליכים, יש אף ליתן משקל לעוצמתן של הראיות. מקרה הנוכחי אין לומר שהעוצמה של הראיות בדרגה כה גבוהה שתאפיל על שיקולים אחרים. המשטרה לא פעלה נגד העורר תוך זמן קצר, שהרי כך מתחייב אם אמנם מסוכן הוא לביטחון הציבור"	שחרור ממעצר בתנאי ערבות
	בש"פ 11058/05 גלעד לחיאני נגד מדינת ישראל	התיק מתייחס לערעורו של לחיאני נגד כתב אישום המייחס לו עבירות של סחר בחשיש בשני מועדים שונים והחזקה של הסם לשימוש עצמי במועד אחר במשקל של 2.936 גרם.	השופט אליקים רובינשטיין אומר בפסק הדין : "התלבטתי במקרה זה, מחד גיסא המדובר במי שאך זה לא כבר בגר, כבן 18 ו41 חודשים ועברו נקי, מאידך גיסא הוא מואשם וראיות לכאורה יש.... בסחר בסמים, עבירה שכלל ראויה למעצר וחזקת המסוכנות על פי דין חלה עליה. לאחר עיון במכלול הנסיבות, נסיבות העבירה והנסיבות האישיות, סבורני כי במקרה זה יש מקום לחלופה."	שחרור ממעצר בתנאי ערבות
	בש"פ 11668/05 דוד גוריאלשוילי נגד מדינת ישראל	כתב האישום מייחס לעורר עבירה של סחר בסם מסוכן בנוסף לעבירה של החזקת סם מסוכן מסוג חשיש לשימוש עצמי, הערר הוא על החלטת בית משפט המחוזי למעצר בית מלא. בית המשפט מקבל את הערעור.	לדברי כבוד השופט ריבלין : "אין להתעלם מן החסר הראייתי... נראה כי לא נפל פגם בבחירה של בית משפט השלום שלא להורות על מגבלה המכונה מעצר בית"	ערעור על החלטת המחוזי ושחרור ממעצר בית
	בש"פ 8955/08 ראובן סימן טוב נגד מדינת ישראל.	העורר צעיר בן 26 שנתפס מחזיק ברשותו 22 סוליות של סם מסוכן מסוג חשיש במשקל כולל של 2548.27 גרם נטו, כנגדו הוגש כתב אישום המייחס לו עבירה של החזקת סם שלא לצריכה עצמית. יש לציין כי במקרה זה שירות המבחן מציין כי למרות היעדר עבר פלילי וגילו הצעיר אין מדובר באדם נורמטיבי שכן מגיל צעיר מצא בסמים (אין זו מעידה חד פעמית) מפלט וכי יש חשש בינוני שהעורר יחזור למעשיו.	לדברי כבוד השופט ח' מלצר : "אכן עבירות של סחר בסמים הינן עבירות חמורות ביותר ויש בהן כדי להקים חזקת מסוכנות סטטוטורית... עם זאת, קיימות לעתים נסיבות יוצאות דופן כגון אלה שנמצאות במקרה שלפנינו בהם ייתכן וניתן יהיה לאיין מסוכנות זו באמצעות חלופת מאסר.... דומני שהמקרה שלפנינו אכן נופל כאמור בגדר אותם מקרים חריגים.. נאשמים בגיל צעיר ללא עבר פלילי קודם, כשהרציונאל ברור, מתן אפשרות אמיתית להחזרת צעירים אלו לדרך הישר, תוך תקווה כי מעדו מעידה חד פעמית..."	שחרור ממעצר בתנאי ערבות

שחרור ממעצר בתנאי ערבות	לדברי כבוד השופטת בייניש : ביניש : " מהתסקיר והנסיבות אכן עולה שהעורר השתמש בסם וכי יש לו נגישות להשגת הסם. עם זאת, מתסקיר המעצר של שירות המבחן עולה כי מדובר במקרה שעל פי נסיבותיו ניתן להשיג את מטרת המעצר על דרך של חלופה. העורר הוא בן למשפחה נורמטיבית... יש להניח כי המעצר והחשיפה נותנים יסוד לתקווה כי אפשר לעצור את השטף ולקטוע לעת הזו את מעגל הקשר לסמים"	העורר הועמד לדין בגין עבירות של סחר בסמים והחזקת סם לשימוש עצמי, מכירה אחת של 0.6188 גרם חשיש ; מכירה נוספת של 9.11 גרם חשיש, מכירה של 23.08 גרם ובגין מכירה נוספת שהייתה אמורה לצאת לפועל. כמו כן נתפסו בביתו 5.5 גרם חשיש וכלי עישון.	בש"פ 3504/09 טל טימור נגד מדינת ישראל	
שחרור ממעצר בתנאי ערבות	לדברי כבוד השופט א' גרוניס : " ... המשטרה לא פעלה נגד העורר תוך זמן קצר, שהרי כך מתחייב אם אמנם מסוכן הוא לביטחון הציבור.. " "שילוב של הנקודות שצינו לצד העובדה שאין מדובר בסם הידוע כסם קשה, מביאני לכלל מסקנה כי ראוי לעשות שימוש בחלופה למעצר."	במקרה זה הוגש כתב אישום נגד העורר שייחס לו עבירות של החזקת סם מסוכן מסוג קנביס במשקל 396.82 גרם נטו. העורר בגין מעצר עד תום הליכים.	בש"פ 3839/02 זואהרי טוני נגד מדינת ישראל.	(ב) המשגה המשליכה על תפיסת מסוכנות הסם : סם קל -עבירה קלה. (3 מקרים)
זיכוי המערער	לדברי כבוד השופטת עדנה ארבל : "..בנסיבות העניין בהן היותה של העבירה ברף התחתון של העבירות הפליליות, נסיבות ביצוע העבירה וכן זמן הרב שחלף מאז ביצוע העבירה ועד היום, גם אני סבורה כי יש להורות על זיכוי המערער."	הנאשם הינו סמל במיל שהואשם בעישון חד פעמי של סם קנאביס בעת יציאה לחופשה בזמן שירותו הצבאי הסדיר. מערער על העונש שהשית עליו הפרקליט הצבאי.	רע"פ 4142/04 איתי מילשטיין נגד התובע הצבאי	
שחרור ממעצר בתנאי ערבות	לדברי כבוד השופט ח' מלצר : "בצדק ציין בא כוח העורר בהקשר זה כי בעבר שוחררו בעבר לחלופת מעצר גם מי שהיו מעורבים בכמות גדולה יותר של סמים מזו הנטענת בענייננו."	העורר צעיר בן 26 שנתפס מחזיק ברשותו 22 סוליות של סם מסוכן מסוג חשיש במשקל כולל של 2548.27 גרם נטו, כנגדו הוגש כתב אישום המייחס לו עבירה של החזקת סם שלא לצריכה עצמית.	בש"פ 8955/08 ראובן סימן טוב נגד מדינת ישראל.	
שחרור ממעצר בתנאי ערבות	אליקים רובינשטיין : "התלבטתי במקרה זה : מחד גיסא המדובר במי שאך זה לא כבר בגר, כבן 18 ו-4 חודשים, ועברו נקי ; מאידך גיסא הוא מואשם – וראיות לכאורה יש"	התיק מתייחס לערעורו של לחאיני נגד כתב אישום המייחס לו עבירות של סחר בחשיש בשני מועדים שונים והחזקה של הסם לשימוש עצמי במועד אחר במשקל של 2.936 גרם.	בש"פ 11058/05 לחיאני נגד מדינת ישראל	(ג) אופן תיאור צרכן הקנאביס בפסיקה (3 מקרים)
שחרור בתנאי	"בערר שכאן מדובר בעורר בן 26, אשר שירת בצבא ואשר ניהל	העורר צעיר בן 26 שנתפס	בש"פ 8955/08	

ערכות	אורח חיים מסודר, הכולל עבודה מסודרת מזה מספר שנים. כמו כן, על-אף שהעורר הודה בחקירתו בהתמכרות ארוכת זמן לסם, הודאה אשר משמעותה כי נעברו עבירות לאורך השנים - אין לעורר כל עבר פלילי פורמאלי ובהעדר רישום פלילי אין לו לדיין, אלא מה שענינו ראות בגדרי הדין... גילו הצעיר, הרקע המשפחתי ממנו הוא בא, מצבם הבריאותי של הוריו, הרושם החיובי אשר הותירו המפקחים המוצעים, ובעיקר המלצת שירות המבחן שלא להשאירו מאחורי סריג ובריה לעת הזו, אלא להסתפק במעצר בית בפיקוח מלא ... ובמקביל פתיחת מסלול שיקומי עבורו, היטו בעיני את הכף לטובת שחרורו של העורר לחלופת מעצר.	מחזיק ברשותו 22 סוליות של סם מסוכן מסוג חשיש במשקל כולל של 2548.27 גרם נטו, כנגדו הוגש כתב אישום המייחס לו עבירה של החזקת סם שלא לצריכה עצמית. יש לציין כי במקרה זה שירות המבחן מציין כי למרות היעדר עבר פלילי וגילו הצעיר אין מדובר באדם נורמטיבי שכן מגיל צעיר מצא בסמים (אין זו מעידה חד פעמית) מפלט וכי יש חשש בינוני שהעורר יחזור למעשיו.	ראובן סימן טוב נגד מדינת ישראל.	
שחרור ממעצר בתנאי ערכות	לדברי כבוד השופטת בייניש: ביניש: " העורר הוא בן למשפחה נורמטיבית... "	העורר הועמד לדין בגין עבירות של סחר בסמים והחזקת סם לשימוש עצמי, מכירה אחת של 0.6188 גרם חשיש; מכירה נוספת של 9.11 גרם חשיש, מכירה של 23.08 גרם ובגין מכירה נוספת שהייתה אמורה לצאת לפועל. כמו כן נתפסו בביתו 5.5 גרם חשיש וכלי עישון.	בש"פ 3504/09 טל טימור נגד מדינת ישראל	
השופטות החליטו להקל בעונשו וקיבלו באופן חלקי את הערעור על גזר דין המחוזי שדן אותו ל-18 חודשי מאסר בפועל, וקיצרו עונשו בשליש	השופטות ע' ארבל, א' חיות וד' ברלינר קיבל את הערעור בחלקו: "בשל המשקל שניתן לדרך שעבר המערער עד לשלב בו התבקשה הפקעת צו המבחן, כמו גם לגילו של המערער והעובדה שמדובר בהסתבכות נוספת אחת בלבד ולא בעבירת סם... יש להעמיד את תקופת המאסר על שנה אחת."	המערער הורשע על סמך הודייתו בעבירה של החזקת סם שלא לשימוש עצמי (סם מסוג קנבוס במשקל כולל של 17.5 ק"ג נטו מחולק 28 אריזות נפרדות). פנה לעליון בערעור על חומרת העונש שהושת עליו במחוזי.	ע"פ 170/07 ליאור מטיס נגד מדינת ישראל	ד) פרשנות מרחיבה והפעלת שיקול דעת בכל הנוגע לחוק. -שימוש עצמי -הרחבת קריטריונים המקובלים לאי הפללה (4 מקרים)
שחרור ממעצר בתנאי ערכות	לדברי כבוד השופט ח' מלצר: "בצדק ציין בא כוח העורר בהקשר זה כי בעבר שוחררו בעבר לחלופת מעצר גם מי שהיו מעורבים בכמות גדולה יותר של סמים מזו הנתענת בענייננו". וגם:	העורר צעיר בן 26 שנתפס מחזיק ברשותו 22 סוליות של סם מסוכן מסוג חשיש במשקל כולל של 2548.27 גרם נטו, כנגדו הוגש כתב	בש"פ 8955/08 ראובן סימן טוב נגד מדינת ישראל.	

		אישום המייחס לו עבירה של החזקת סם שלא לצריכה עצמית. יש לציין כי במקרה זה שירות המבחן מציין כי למרות היעדר עבר פלילי וגילו הצעיר אין מדובר באדם נורמטיבי <u>שכן מגיל צעיר מצא בסמים</u> (אין זו מעידה חד פעמית) מפלט וכי יש חשש בינוני שהעורר יחזור למעשיו.			"דומני שהמקרה שלפנינו אכן נופל כאמור בגדר אותם מקרים חריגים.. נאשמים בגיל צעיר ללא עבר פלילי קודם, כשהרציונאל ברור, מתן אפשרות אמיתית להחזרת צעירים אלו לדרך הישר, תוך תקווה כי מעדו מעידה חד פעמית.."
הערעור מתקבל, השופט מחזיר על כנו את החלטת בית משפט השלום שלא להשית עונש מאסר	השופטים ריבלין, ג'ובראן ומלצר החזירו את החלטת בית משפט השלום וקיבלו את הערעור על פסק דין בית משפט המחוזי. לדברי השופט מלצר: "בית משפט השלום הביא בחשבון את נסיבותיו האישיות של המערער ואת נסיבות ביצוע העבירה וחומרתה, והגיע למסקנה כי ראוי להימנע מהטלת עונש מאסר בפועל כדי לאפשר למערער את המשך השיקום התעסוקתי שהחל בו. החלטה זו איזנה את השיקולים הרלוונטיים השונים בצורה שאין לומר עליה כי הייתה בלתי סבירה ולכן לא היה מקום להתערב בה."	כנגד המבקש הוגש כתב אישום לבימ"ש השלום שייחס לו עבירה של החזקת סם שלא לשימוש עצמי. על פי כתב האישום החזיק המבקש סם מסוכן מסוג חשיש במשקל 1693.24 גרם נטו. כן נתפסו ברשות המבקש משקל אלקטרוני ו- 2030 ש"ח במזומן. במסגרת הסדר טיעון בין הצדדים הורשע המבקש, ע"פ הודאתו.	רע"פ 6374/08 אלון גנני נגד מדינת ישראל		
שחרור ממעצר בתנאי ערבות	בנימוק השופט צ' זילברטל: "... בית המשפט סבור כי נוכח האמור בתסקיר המעצר ניתן להפיג את מסוכנות העורר, על ידי קביעת תנאי שחרור הדוקים. זאת ועוד, לכאורה אין מדובר במי שנטוע בעולם הסמים: העבירות בוצעו בזיקה לגידולים שנעשו בשדות המשפחה.. כך שהרחקתו מהמקום עשויה להקחות ממסוכנותו, ומעורבותו הקודמת של העורר בסחר בסם הייתה לפני זמן רב מאד, בשנת 1992, והעבירה האחרונה שבגינה הורשע ושאינה שימוש עצמי בסם נעברה לפני זמן רב יחסית, בשנת 2003. לכל זאת נוספת האפשרות שמשפטו של העורר ימשך זמן ממושך."	נגד הנאשם הוגש כתב אישום בגין עבירות סמים שונות בינהן גידול וסחר. הנאשם מערער על החלטת המחוזי לעצרו עד תום הליכים.	בש"פ 240/15 משה ביטון נגד מדינת ישראל		

מטא"ר / לשכת סמפכ"ל

היחידה הארצית לביקורת ותלונות הציבור

היחידה לתלונות הציבור

רח' הרצל 91, קריית הממשלה, רמלה 72130 טל: 08-9189436 פקס: 02-5898823
E-mail: tlunot@police.gov.il

- בלמס -

כ' אב תשע"ה
05 אוגוסט 2015
סימוכין: 112633915
מס' תיק ית"צ: 17944
חופש מידע מס': 3684

לכבוד
הגב' ענבר אדמון

[Redacted]

[Redacted]

ג.נ.

שלום רב,

הנדון: בקשה לקבלת מידע מס' 3684 אודות נתונים סטטיסטיים בדבר
עבירות השימוש בקנאבוס בישראל בשנים 1985-2014
בסימוכין ל: פנייתך מיום 28.05.2015

1. בפנייתך שבסימוכין ביקשת לקבל לידיך מספר נתונים הנוגעים בין היתר לשימוש, גידול וסחר בסם מסוכן מסוג קנאביס.
 2. לאחר שיתחנך עם מר דויד גרדר-שגיב ממטא"ר, אשר הבהיר בפניך כי לא יוכל להפיק למענך את הנתונים המבוקשים, אלא רק את אשר בידי, ועפ"י המדדים שהבהיר בפניך, עפ"י הפירוט כדלקמן:
 - א. הנתונים יופקו בחתך של 4 עבירות הסמים לפי סוג סטטיסטי: שימוש בסמים, סחר בסמים, גידול וייצור והחזקה שלא לצריכה עצמית.
 - ב. לא ניתן כל מידע על סוג הסם.
 - ג. הנתונים נשלפו משנת 1995 ועד היום (חשוב למחקר ארוך טווח).
 - ד. הנתונים הנם ברמה הארצית בלבד (ללא פירוט ליחידות).
 - ה. המדדים הנדרשים:
- תיקים שנפתחו, לפי שנת הפתיחה.
 - סטטוס טיפול ועילות סגירה - לתיקים לפי שנת הפתיחה.
 - כתבי אישום - לפי שנת פתיחת התיק.
 - מעצרים - לפי שנת המעצר.

עמוד 1 מתוך 2

כתובתנו באתר:

www.police.gov.il

מט"ר / לשכת סמפכ"ל

היחידה הארצית לביקורת ותלונות הציבור

היחידה לתלונות הציבור

רח' הרצל 91, קריית הממשלה, רמלה 72130 טל: 08-9189436 פקס: 02-5898823
E-mail: tlunot@police.gov.il

1. לא יינתן מידע על סוג הסם, אולם, בעבירת השימוש בסם, רוב תיקי השימוש הם בקנביס או חשיש. בעבירות האחרות - לא בהכרח.
2. התיקים נספרים לפי עבירות, על-כן, תיק אשר בו מס' עבירות סמים (או עבירות אחרות) ייספר בנפרד בכל עבירה. יחד עם זאת, בטור ה-"סה"כ" כל תיק נספר פעם אחת בלבד, גם אם היו בו כמה עבירות סמים, אשר נספרו בנפרד בכל עבירה.
- הטיפול המשטירתי והמשפטי בתיק תלוי מאוד בעבירה החמורה בתיק. לגבי המחקר - יש משמעות במיוחד אם העבירה החמורה איננה בתחום הסמים.

3. אשר על-כן, מצ"ב בקובץ אקסל 4 טבלאות עפ"י הפירוט שלהלן:

- א. מעצרים בעבירות סמים בשנים 1995-2015.
- ב. תיקים שנפתחו בעבירות סמים בשנים 1995-2015.
- ג. כתבי אישום שהוגשו בעבירות סמים בשנים 1995-2015.
- ד. סה"כ תיקים בעבירות סמים בשנים 1995-2015.

** הנתונים נאגרים למטרות שימוש פנימיות של משטרת ישראל ומטבע הדברים, ייתכן וקיים פער כזה או אחר בין מה שקיים בתיקים לבין הנתונים, וזאת, בשל אופן ההזנה, תיתכנה תקלות אפשריות הנתונות לפרשנות.

4. לשירותך.

בברכה,

עו"ד יניב המי, פקד
ב/ הממונה על חופש המידע
ק' היחידה לתלונות הציבור

נספח 6 : נתוני משטרה ובנק עולמי- מספר תיקים שנפתחו לפי שנת פתיחה

שנת הודעה	תקופה	סה"כ	סה"כ לפי תקופה	שימוש בסמים מסוכנים	סה"כ שימוש לפי תקופה	גידול, ייצור והפקת סמים	סה"כ גידול ייצור והפקת סמים לפי תקופה	סחר, יבוא ויצוא סמים	סה"כ סחר וייצוא סמים לפי תקופה	החזקת סמים שלא לצריכה עצמית	סה"כ החזקת סמים שלא לצריכה עצמית לפי תקופה	אוכלוסיה קלנדרית (נתונים מעוגלים מתוך נתוני הבנק העולמי)	סה"כ אוכלוסיה מצטברת = לתקופה שנה אחרונה בתקופה	תיקים לנפש בתקופה (סה"כ תיקי סה"כ אוכלוסייה בתקופה)	תיקים בגין שימוש ביחס לכמות אוכלוסיה פר תקופה
2014	2010-2014	27,537	145,237	20,726	116,572	1,333	3,259	5,717	22,981	4,148	20,086	8,210,000	8,210,000	0.0177	0.0142
2013		28,778		23,382		554		4,496		3,611		8,060,000			
2012		28,288		23,204		373		3,957		3,672		7,910,000			
2011		30,955		25,683		514		4,255		3,994		7,760,000			
2010		29,679		23,577		485		4,556		4,661		7,620,000			
2009	2005-2009	32,553	146,304	26,493	115,781	231	1,907	4,443	17,283	4,775	23,779	7,480,000	7,480,000	0.0196	0.0155
2008		30,182		24,428		186		3,944		4,720		7,310,000			
2007		28,429		23,037		322		2,909		4,656		7,180,000			
2006		26,998		20,785		492		2,957		4,510		7,050,000			
2005		28,142		21,038		676		3,030		5,118		6,930,000			
2004	2000-2004	30,484	140,902	22,603	102,805	648	2,935	3,020	14,815	6,151	30,827	6,810,000	6,810,000	0.0207	0.0151
2003		29,365		21,607		493		2,977		6,211		6,690,000			
2002		28,291		20,553		707		3,086		6,020		6,570,000			
2001		27,218		19,789		565		2,839		6,404		6,440,000			
2000		25,544		18,253		522		2,893		6,041		6,290,000			
1999	1995-1999	22,603	88,398	16,282	64,571	356	1,452	2,554	11,129	5,139	19,450	6,120,000	6,120,000	0.0144	0.0106
1998		19,221		13,930		236		2,195		4,376		5,970,000			
1997		16,352		11,926		265		2,105		3,604		5,840,000			
1996		16,472		12,251		278		2,241		3,508		5,690,000			
1995		13,750		10,182		317		2,034		2,823		5,450,000			
סה"כ		520,841		399,729		9,553		66,208		94,142					

נספח 7: נתוני משטרה ובנק עולמי - מספר כתבי אישום לפי שנת הפתיחה

שנת הודעה	Total	תקופה	סה"כ כתבי אישום פר תקופה	שמוש בסמים מסוכנים	סה"כ כתבי אישום עבור שימוש בסמים מסוכנים לתקופה	גידול, צור והפקת-סמים	סה"כ כתבי אישום עבור גידול וייצור והפקת סמים לתקופה	החזקת סמים שלא לצריכה עצמית	סה"כ כתבי אישום עבור החזקת סמים לצריכה עצמית לתקופה	סחר, יבוא וייצוא סמים	סה"כ כתבי אישום עבור סחר יבוא וייצוא סמים לתקופה	אוכלוסיה בתום שנה קלנדרית (נתונים מעוגלים מתוך נתוני הבנק העולמי)	יחס אוכלוסיה לכתבי אישום (פר שנה)	אוכלוסיה מצטברת בתקופה = שנה אחרונה לתקופה	יחס כתבי אישום בכל העבירו ת לאוכלו סיה בתקופה	יחס כתבי אישום עבור שימוש בסמים מסוכנים לאוכלוסי ה בתקופה
2014	6,890	2010 - 2014	36,247	3,550	22,631	591	1,473	1,959	8,458	2,217	10,925	8,210,000	0.0008392	8,210,000	0.0044	0.0028
2013	6,335			3,864		276		1,466				8,060,000	0.000786			
2012	7,183			4,684		199		1,440				7,910,000	0.0009081			
2011	7,531			5,148		207		1,643				7,760,000	0.0009705			
2010	8,308			5,385		200		1,950				7,620,000	0.0010903			
2009	9,442	2005 - 2009	47,291	6,432	32,066	111	622	1,998	10,621	1,956	9,839	7,480,000	0.0012623	7,480,000	0.0063	0.0043
2008	8,783			6,078		85		1,836				7,310,000	0.0012015			
2007	9,271			6,680		110		2,052				7,180,000	0.0012912			
2006	9,691			6,490		131		2,159				7,050,000	0.0013746			
2005	10,104			6,386		185		2,576				6,930,000	0.001458			
2004	11,107	2000 - 2004	59,445	6,910	38,104	217	1,174	3,256	17,061	1,970	10,077	6,810,000	0.001631	6,810,000	0.0087	0.0056
2003	10,796			6,736		174		3,116				6,690,000	0.0016138			
2002	12,277			7,825		275		3,369				6,570,000	0.0018686			
2001	12,402			8,097		262		3,701				6,440,000	0.0019258			
2000	12,863			8,536		246		3,619				6,290,000	0.002045			
1999	11,875	1995 - 1999	48,720	7,949	34,014	195	771	3,191	12,222	1,397	7,852	6,120,000	0.0019404	6,120,000	0.0080	0.0056
1998	10,175			6,974		100		2,642				5,970,000	0.0017044			
1997	8,861			6,122		128		2,280				5,840,000	0.0015173			
1996	9,469			6,828		150		2,268				5,690,000	0.0016641			
1995	8,340			6,141		198		1,841				5,450,000	0.0015303			
סה"כ	191,703			126,815		4,040		48,362		38,693						

נספח 8: נתוני משטרה ובנק עולמי - מספר מעצרים לפי שנת הפתיחה

שנת כליאה	סה"כ	תקופה	סה"כ מעצרים פר תקופה	שמוש בסמים מסוכנים	סה"כ מעצרים בגין שימוש בסמים מסוכנים לתקופה	גידול, יצור והפקת סמים	סה"כ מעצרים בגין גידול וייצור והפקת סמים לתקופה	סחר, יבוא ויצוא סמים	סה"כ מעצרים בגין סחר וייצוא סמים לתקופה	החזקת סמים שלא לצריכה עצמית	סה"כ מעצרים בגין החזקת סמים שלא לצריכה עצמית	אוכלוסיה בתום שנה קלנדרית (נתונים מעוגלים מתוך נתוני הבנק העולמי)	אוכלוסיה בתקופה	סה"כ מעצרים בגין כל סוגי העבירות חלקי סה"כ אוכלוסיה לתקופה	יחס מעצרים = לנפש מעצרים	יחס מעצרים בגין שימוש = לנפש מעצרים בגין שימוש ביחס לאוכלוסיה פר תקופה
2014	4,273	2010-2014	20,128	1,649	9,178	497	1,231	1,865	7,618	1,925	8,689	8,210,000	8,210,000	0.0025	0.0011	
2013	3,769			1,658		231		1,503		1,608		8,060,000				
2012	3,770			1,807		162		1,285		1,641		7,910,000				
2011	3,964			1,980		170		1,427		1,670		7,760,000				
2010	4,352			2,084		171		1,538		1,845		7,620,000				
2009	4,268	2005-2009	18,315	2,040	8,539	73	293	1,517	5,874	1,743	7,580	7,480,000	7,480,000	0.0024	0.0011	
2008	3,849			1,857		59		1,263		1,614		7,310,000				
2007	3,566			1,770		50		992		1,509		7,180,000				
2006	3,294			1,523		55		1,006		1,311		7,050,000				
2005	3,338			1,349		56		1,096		1,403		6,930,000				
2004	3,282	2000-2004	16,511	1,315	6,913	66	359	1,015	5,037	1,490	7,320	6,810,000	6,810,000	0.0024	0.0010	
2003	3,160			1,278		61		994		1,372		6,690,000				
2002	3,326			1,404		72		1,008		1,421		6,570,000				
2001	3,335			1,413		81		980		1,553		6,440,000				
2000	3,408			1,503		79		1,040		1,484		6,290,000				
1999	3,409	1995-1999	16,094	1,514	8,472	50	308	961	4,060	1,431	5,961	6,120,000	6,120,000	0.0026	0.0014	
1998	2,762			1,311		49		784		1,153		5,970,000				
1997	2,394			1,095		36		715		991		5,840,000				
1996	3,689			2,179		79		777		1,249		5,690,000				
1995	3,840			2,373		94		823		1,137		5,450,000				
Total	72,701			33,633		2,485		23,551		30,453						

נספח 9: נתוני משטרה ובנק עולמי - סטטוס טיפול ועילות סגירה (של תיקים גנוזים) לפי שנת פתיחה

שנת הודעה	תקופה	תאור סיבת תיק	Total	גידול, צור והפקת-סמי	החזקת סמים שלא לצריכה עצמית	סחר, יבוא ויצוא סמים	שמוש בסמים מסוכנים	סה"כ תיקים גנוזים פר תקופה (מכל העילות)	סך כל תיקים גנוזים פר תקופה בנימוק של אין עניין לציבור	כמות תיקים בגין שימוש בסמים מסוכנים שנגנזו מחוסר עניין לציבור פר תקופת זמן	% תיקים שנגנזו מחוסר עניין לציבור ועניין עבירת שימוש פר תקופת זמן	% תיקים שנגנזו מחוסר עניין לציבור ועניין עבירת שימוש פר תקופת זמן	אוכלוסיה בתום שנה קלנדרית (נתונים מעוגלים מתוך נתוני הבנק העולמי)	כתבי אישום שנגנזו ביחס לאוכלוסייה באותה שנה	כמות אוכלוסיה מצטברת בתקופה = שנה האחרונה בתקופה	כתבי אישום גנוזים מכל העילות ת ביחס לאוכל וסיה מצטברת פר תקופה	כתבי אישום גנוזים בשל חוסר עניין לציבור ביחס לאוכלוס תקופה	כתבי אישום גנוזים בגין שימוש ביחס לאוכלוס תקופה
1995		Total	13,737	317	2,821	2,032	10,171						5,450,000	0.0025206				
1995		אין עניין לציבור	2,227	49	316	158	1,861						5,450,000	0.0004086				
1996		Total	16,461	276	3,504	2,238	12,245						5,690,000	0.002893				
1996		אין עניין לציבור	3,398	49	439	158	2,929						5,690,000	0.0005972				
1997		Total	16,343	265	3,600	2,104	11,920						5,840,000	0.0027985				
1997		אין עניין לציבור	3,955	61	514	185	3,396						5,840,000	0.0006772				
1998		Total	19,194	235	4,366	2,192	13,914						5,970,000	0.0032151				
1998		אין עניין לציבור	5,349	50	757	223	4,530						5,970,000	0.000896				
1999		Total	22,574	355	5,131	2,548	16,263						6,120,000	0.0036886				
1999	1995-1999	אין עניין לציבור	6,865	71	841	281	5,924	88,309	21,794	18,640	24.68%	21.11%	6,120,000	0.0011217	6,120,000	0.014	0.0036	0.0030
2000		Total	25,457	518	6,011	2,854	18,212						6,290,000	0.0040472				
2000		אין עניין לציבור	8,138	104	1,258	280	6,839						6,290,000	0.0012938				
2001		Total	27,137	565	6,369	2,820	19,751						6,440,000	0.0042138				
2001	2000-2004	אין עניין לציבור	10,147	122	1,514	393	8,598	140,276	56,008	48,523	39.93%	34.59%	6,440,000	0.0015756	6,810,000	0.021	0.0082	0.0071

				0.0042963	6,570,000						20,519	3,075	5,991	705	28,227	Total		2002
				0.0017498	6,570,000						9,882	312	1,533	178	11,496	אין עניין לציבור		2002
				0.0043605	6,690,000						21,479	2,936	6,166	493	29,172	Total		2003
				0.0018898	6,690,000						11,115	277	1,522	116	12,643	אין עניין לציבור		2003
				0.0044468	6,810,000						22,514	2,961	6,079	646	30,283	Total		2004
				0.0019947	6,810,000						12,089	286	1,450	158	13,584	אין עניין לציבור		2004
				0.0040287	6,930,000						20,930	2,950	5,056	672	27,919	Total		2005
				0.0017587	6,930,000						11,067	260	1,086	98	12,188	אין עניין לציבור		2005
				0.0037973	7,050,000						20,671	2,875	4,456	484	26,771	Total		2006
				0.0017082	7,050,000						10,997	302	1,000	79	12,043	אין עניין לציבור		2006
				0.0039281	7,180,000						22,901	2,842	4,587	318	28,204	Total		2007
				0.0018967	7,180,000						12,725	328	1,098	72	13,618	אין עניין לציבור		2007
				0.0040756	7,310,000						24,227	3,762	4,588	182	29,793	Total		2008
				0.0021642	7,310,000						14,745	505	1,202	42	15,820	אין עניין לציבור		2008
				0.0042789	7,480,000						26,238	4,164	4,576	224	32,006	Total		2009
0.0087	0.0094	0.019	7,480,000	0.0022461	7,480,000	45.17 %	48.7 0%	65,357	70,470	144,69 3	15,823	623	1,100	60	16,801	אין עניין לציבור	2005-2009	2009
				0.0038029	7,620,000						23,261	4,192	4,380	461	28,978	Total		2010
				0.0019955	7,620,000						14,180	716	954	102	15,206	אין עניין לציבור		2010
				0.0038534	7,760,000						25,079	3,739	3,644	481	29,902	Total		2011
				0.0020603	7,760,000						15,278	519	642	67	15,988	אין עניין לציבור		2011
				0.0033649	7,910,000						22,351	3,175	3,116	305	26,616	Total		2012
				0.0016475	7,910,000						12,525	407	400	37	13,032	אין עניין לציבור		2012
				0.003196	8,060,000						21,776	3,169	2,557	370	25,760	Total		2013
0.0081	0.0085	0.016	8,210,000	0.0016795	8,060,000	50.55 %	52.8 9%	66,455	69,526	131,45 1	13,128	416	257	56	13,537	אין עניין	2010-2014	2013

																לציבור		
				0.0024598	8,210,000						16,943	2,687	1,491	625	20,195	Total		2014
				0.0014328	8,210,000						11,344	398	134	177	11,763	אין עניין לציבור		2014
											391,365	59,315	88,489	8,497	504,729	Total		סה"כ
											198,975	7,027	18,017	1,748	217,798	אין עניין לציבור		סה"כ